

STATES PROPELLING EASE OF DOING BUSINESS RANKING FOR AATMANIRBHAR BHARAT

Modi Govt Presents
State Business Reform Action Plan 2019

Top 10 Achievers

Rank	State	Rank	State
1	Andhra Pradesh	6	Chhattisgarh
2	Uttar Pradesh	7	Himachal Pradesh
3	Telangana	8	Rajasthan
4	Madhya Pradesh	9	West Bengal
5	Jharkhand	10	Gujarat

બિઝનેસ રિફોર્મ એક્શન પ્લાન રેન્કિંગ

**MISSION KARMAYOGI:
RULES-BASED TO
ROLES-BASED**

National Programme for Civil Services
Capacity Building (NPCSCB)

- Shift from 'Rules-based' to a 'Roles-based' human resource management
- Emphasise role of "On-Site learning" in complementing "Off-Site learning"
- Linking training and development of competencies of civil servants
- Transforming training institutions into Centres of Excellence
- Ministries to directly invest and co-create a common learning ecosystem
- Focus on massive scale training on e-learning

મિશન કર્મયોગી

SEPTEMBER 2, 2020

20

**GLOBAL
INNOVATION
INDEX 2020**

Who Will Finance Innovation?

ગ્લોબલ ઇનોવેશન ઇન્ડેક્સ - 2020

સંપાદકની કલમે

વર્તમાન પ્રવાહો એ કોઈપણ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા માટે મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. વર્તમાન પ્રવાહો પરીક્ષા માટે અગત્યતા ધરાવે છે પરંતુ તેનું ક્ષેત્ર એટલું વિશાળ છે કે પ્રશ્નો કોઈપણ ઘટના આધારીત પૂછવામાં આવતા હોય છે. વર્તમાન પ્રવાહોની આ અનિશ્ચિતતા દૂર કરી, વિદ્યાર્થીઓને એક જ સ્ત્રોતમાંથી તૈયારી કરવાની મહેનત થાય અને સમયમાં પણ બચાવ થાય તે આધારે જ 'ICE Miracle' નામનું આ મેગેઝિન તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. જે દર 15 દિવસે પ્રકાશિત કરવામાં આવશે.

વર્ષ 2017થી લેવામાં આવતી GPSCની બધી જ પરીક્ષાઓના વર્તમાન પ્રવાહોના પ્રશ્નોનું વિશ્લેષણ કર્યા બાદ GPSC દ્વારા આવરી લેવામાં આવતા તમામ પાસાઓને આ મેગેઝિન અંતર્ગત આવરી લેવામાં આવેલ છે. GPSC દ્વારા લેવામાં આવતી પરીક્ષા માટે રાષ્ટ્રીય તેમજ આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓનું વિશ્લેષણ કરવાની જરૂરીયાત રહેતી હોય છે અને વિશ્લેષણનું કૌશલ્ય ત્યારે જ કેળવી શકાય જ્યારે આ ઘટનાઓને વિવિધ દૃષ્ટિકોણથી જોવામાં આવે અને ખાસ કરીને આવી માહિતી ગુજરાતીમાં ઉપલબ્ધ હોય તો વિદ્યાર્થીઓને તૈયારી કરવામાં સરળતા રહેતી હોય છે. આથી આવો બહુ—દૃષ્ટિકોણ કેળવવાનો પ્રયાસ આ મેગેઝિન દ્વારા ICEના માધ્યમથી કરવામાં આવેલો છે. અમને ચોક્કસ એવી આશા છે કે આ મેગેઝિન તમારી મહેનતને સરળ અને સચોટ બનાવશે અને આવો જ પ્રયાસ કરવા ICE કટિબદ્ધ છે.

1. બંધારણ અને રાજ્યવ્યવસ્થા...1

- કેશવાનંદ ભારતી અને બંધારણની મુળ સંરચનાનો સિદ્ધાંત.....1
- પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએશનમાં સરકારી ડોક્ટરોને અનામત: સુપ્રિમ કોર્ટ.....1
- કમિટિ ઓન કોન્ટેન્ટ રેગ્યુલેશન ઇન ગવર્નમેન્ટ એડવર્ટાઈઝિંગ (CCRGA).....2
- વિધાનસભાના વિશેષાધિકારનો ભંગ.....2
- ફાઇવ સ્ટાર વિલેજ સ્કીમ.....3
- કેબલ ટેલીવિઝન નેટવર્ક (રેગ્યુલેશન) એક્ટ, 1995.....3
- વર્ચ્યુઅલ કોર્ટ અને લો પેનલ.....3
- iRAD એપ્લિકેશન4
- વિદેશી યોગદાન (નિયમન) અધિનિયમ અને વિદેશી યોગદાન પર નિયંત્રણ.....4
- સમીક્ષા અરજી (Review Petition).....5
- પ્રશ્નકાળ અને શૂન્યકાળ પર પ્રતિબંધ.....5

2. અર્થતંત્ર.....07

- રાજકોષીય ખાધમાં વધારો.....7
- હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ રોડ કન્વર્ઝન પ્રોજેક્ટ લોન કરાર.....7
- નાણા આયોગ દ્વારા રાજકોષીય ખાધ અંગે ભલામણ.....8
- વિકાસ નાણાકીય સંસ્થા (Development financial institute-DFI).....8
- દિલ્હી-મેરઠ પ્રાદેશિક રેપિડ ટ્રાંઝિટ સિસ્ટમ કોરિડોર.....9
- RBI દ્વારા તથાવયુક્ત સંપત્તિ માટે યોજના....9
- સરોદ-બંદરોની(SAROD Ports) શરૂઆત.....10
- સંરક્ષણ ક્ષેત્ર માટે નવી FDI નીતિ.....10

- ચીફ કમ્પ્લાયન્સ ઓફિસર(CCO).....11
- નાણાકીય વર્ષ 2020-21 પ્રથમ ત્રિમાસિક GDP આંકડાઓ.....11
- RBI દ્વારા તરલતા વધારવા નાણાકીય ઉપાયો.....12
- જૈવિક કૃષિ.....12
- આઠ મુખ્ય ક્ષેત્રના ઉદ્યોગોના વૃદ્ધિ દરમાં ઘટાડો.....13
- સમાયોજિત કુલ આવક (Adjusted Gross Revenue-AGR).....14

3. આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ.....15

- G-20 સમુહ.....15
- પ્રથમ વિશ્વ સોલર ટેકનોલોજી સમિટ.....15
- ભારત-ચીન: રક્ષા મંત્રાલય સ્તરીય બેઠક.....16
- ઈન્ડો-પેસેફિક ક્ષેત્ર અને ભારત.....17
- WHOનું દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયા ક્ષેત્ર માટેનું 73મું સત્ર.....18
- ભારત-જાપાન લોજીસ્ટિક કરાર.....18
- ભારત અને ચીન પાંચ મુદ્દાવાળા એક્શન પ્લાન પર સહમત.....19
- મધ્યસ્થી પર સિંગાપોર સંમેલન.....19
- હાઈબ્રિડ વોરફેર.....19
- ઇન્દ્ર યુદ્ધાભ્યાસ-2020.....20
- સ્પેશ્યલ ફંટિયર ફોર્સ(SFF).....20
- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સુરક્ષા પરિષદ.....21

4. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી...22

- રાષ્ટ્રીય બાયોફર્મા મિશન (NDM).....22
- સ્વદેશી હાયપરસોનિક ટેકનોલોજી ડિમોનસ્ટ્રેટર વ્હીકલ.....22
- સ્પોટ.....22

5. યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....23

- બિઝનેસ રિફોર્મ એક્શન પ્લાન રેન્કિંગ (BARP)23
- સ્ટાર્ટ-અપ વિલેજ એન્ટરપ્રિન્યોરશિપ પ્રોગ્રામ (SVEP).....23
- ખાદી અગરબત્તી આત્મનિર્ભર મિશન.....23
- 'હેલ્થ ઇન ઇન્ડિયા' રિપોર્ટ.....24
- કિસાન રેલ સેવા.....24
- ડિજિટલ ડીવાઈડ પર રીપોર્ટ.....24
- ગ્રામ પંચાયત વિકાસ યોજનાઓ અને વિલેજ પોવર્ટી રીડક્શન પ્લાન (VPRP).....25
- રાષ્ટ્રીય ગોકુલ મિશન.....25
- આત્મનિર્ભર ARISE- અટલ ન્યુ ઇન્ડિયા ચેલેન્જ26
- EASE 2.0 નેકિંગ રીફોર્મ ઇન્ડેક્સ.....26
- જમ્મુ-કાશ્મીર એકીકૃત ફરિયાદ નિવારણ અને મોનિટરિંગ સિસ્ટમ(JK-IGRAMS).....26
- સ્ટાર્ટઅપ ઇકોસિસ્ટમને ટેકો આપવા માટે રાજ્યોની રેન્કિંગ.....27
- આબોહવા સ્માર્ટ સિટીઝ એસેસમેન્ટ ફ્રેમવર્ક(CSCAF) 2.0.....28
- સ્ટ્રીટ્સ ફોર પીપલ ચેલેન્જ28
- લિવિંગ પ્લેનેટ રિપોર્ટ, 2020.....29
- આરોગ્ય મંત્રાલય દ્વારા કોવીડ-19 બાદના સ્વાસ્થ્ય પ્રોટોકોલની જાહેરાત.....29
- આત્મહત્યા અને દુર્ઘટનાને કારણે થયેલ મૃત્યુ પર NCRB નો રિપોર્ટ.....30
- મિશન કર્મચોગી.....31
- ગ્લોબલ ઇનોવેશન ઇન્ડેક્સ- 2020.....32

6. પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....33

- કૃષ્ણ-ગોદાવરી (કેજી) બેસિનમાં મિથેન.....33

- ફોરિફન ગેસ.....33
- વિશ્વનું સૌથી મોટું સૌર વૃક્ષ.....33
- ગ્રીન ટર્મ અહેડ માર્કેટ(GATM).....34

7. ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ.....35

- રોગન આર્ટ.....35
- પુન્નાપરાવાચલાર વિદ્રોહ.....35
- ગુજરાતની ઘરોહર પર્યટન નીતિ.....35
- આંધ્રપ્રદેશમાં દુર્લભ શિલાલેખ.....35

8. અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો.....36

- ઇન્ટરનેશનલ ડે ઓફ ક્લીન એર ડેયુ સ્કાય.....36
- ઇન્દિરા ગાંધી શાંતિ પુરસ્કાર.....36
- આંતરરાષ્ટ્રીય સાક્ષરતા દિવસ 2020.....36
- ગોવિંદ સ્વરૂપ.....37
- પત્રિકા ગેટ, જયપુર.....37
- નવી શિક્ષણ નીતિનો અમલ કરનાર પ્રથમ રાજ્ય-હિમાચલ પ્રદેશ.....37
- નેશનલ સ્કૂલ ઓફ ડ્રામા(NSD).....37
- રાષ્ટ્રીય હિન્દી દિવસ.....37
- નાઓમી ઓસાકા.....38
- યોશીહિદે સુગા.....38
- તાલિબાન મુદ્દે ભારતની રણનીતિમાં પરિવર્તન.....38
- એન્જિનિયર દિવસ.....39

કેશવાનંદ ભારતી અને બંધારણની મુળ સંરચનાનો સિદ્ધાંત

- કેરળના એડનીર મઠના પ્રમુખ સ્વામી કેશવાનંદ ભારતીનું 79 વર્ષની વયે કેરળના કાસરગોડના આશ્રમમાં નિધન થયું છે.
- કેશવાનંદ ભારતી દ્વારા કરવામાં આવેલ અરજીમાં સુપ્રીમ કોર્ટે 24 એપ્રિલ, 1973 ના રોજ બંધારણની 'મૂળભૂત સંરચના'નો ઐતિહાસિક સિદ્ધાંત આપ્યો હતો.

કેશવાનંદ ભારતી વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય

કેસની મુખ્ય બાબતો

- કેશવાનંદ ભારતી વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્યના(1973) નિર્ણયને સુપ્રીમ કોર્ટનો સૌથી મહત્વપૂર્ણ નિર્ણય માનવામાં આવે છે, કારણ કે તેમાં ભારતીય બંધારણની 'મૂળભૂત સંરચના'ને નિર્ધારિત કરવામાં આવી હતી. જેમાં સંસદ દ્વારા પણ સુધારો કરી શકાતો નથી.
- સુપ્રીમ કોર્ટે આ કેસની સુનાવણી માટે 13 ન્યાયાધીશોની બેચની રચના કરી હતી, જે અત્યાર સુધીની સૌથી મોટી બેચ હતી.

સર્વોચ્ચ ન્યાયાલયનો નિર્ણય અને બંધારણની

'મુળ સંરચના'

- 11 જજોની બેચનો નિર્ણય ગોલાકાનાથ વિ પંજાબ સરકારમાં થયો હોવાથી સુપ્રીમ કોર્ટે કેશવાનંદ ભારતી કેસની સુનાવણી માટે 13 જજની બેચની રચના કરી હતી.
- આ કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટની 13 સભ્યોની બેચના સભ્યો વચ્ચે ભારે વૈચારિક મતભેદો જોવા મળ્યા હતા અને બેચે 7-6ના આધારે નિર્ણય આપ્યો હતો કે સંસદને બંધારણની મૂળભૂત સંરચનામાં ફેરફાર કરવાથી અટકાવવી જોઈએ.
- બંડપીઠે સ્પષ્ટ કર્યું કે બંધારણના કેટલાક ભાગો એટલા સ્વાભાવિક અને મહત્વપૂર્ણ છે કે સંસદ દ્વારા તેમાં સુધારો કરી શકાય નહીં.
- સુપ્રીમ કોર્ટે કહ્યું કે, બંધારણમાં સુધારો કરવા સંસદને સમર્થન આપતી અનુચ્છેદ-368 હેઠળ બંધારણની મૂળભૂત સંરચના બદલી શકાતી નથી.
- ભારતમાં મુળ સંરચના સિદ્ધાંતના માધ્યમથી સંસદ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ દરેક કાયદાઓની ન્યાયિક સમીક્ષા માટેનો આધાર રજૂ કરવામાં આવ્યો છે.
- જો કે, મૂળભૂત સંરચના શું છે તે સતત ચર્ચાનો વિષય

રહ્યો છે. જોકે સુપ્રીમ કોર્ટે 'મૂળભૂત સંરચના' ની વ્યાખ્યા આપી નથી, તેમ છતાં બંધારણની કેટલીક વિશેષતાઓને 'મૂળભૂત સંરચના' તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે, જેમાં સંઘવાદ, બિનસાંપ્રદાયિકતા, લોકશાહી, મૂળભૂત અધિકાર, ન્યાયિક સમીક્ષા વગેરેનો સમાવેશ થાય છે. ત્યારથી આ સૂચિમાં સતત વધારો કરવામાં આવ્યો છે.

પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએશનમાં સરકારી ડોક્ટરોને અનામત: સુપ્રીમ કોર્ટ

- તાજેતરમાં સુપ્રીમ કોર્ટે રાજ્યોને સરકારી નોકરી કરતા ડોક્ટરોને મેડિકલના પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ અભ્યાસક્રમના પ્રવેશમાં અનામતનો લાભ આપવાની મંજૂરી આપી છે. સુપ્રીમ કોર્ટના પાંચ ન્યાયાધીશોની બંધારણીય બેચે એમ પણ કહ્યું હતું કે, મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા(MCI) પાસે પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ(PG) અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ માટે સરકારી નોકરીના ડોક્ટરોને(ઈન-સર્વિસ ડોક્ટરો) અનામત આપવા કે નહીં આપવા માટેની કોઈ સત્તા નથી.

- મુખ્ય બાબત:
 - બંડપીઠે કહ્યું છે કે આવા આરક્ષણો પર પ્રતિબંધ મુકતા MCI ના નિયમો ગેરબંધારણીય અને મનસ્વી છે. રાજ્યની વિધાનસભાને ઈન-સર્વિસ ડોક્ટરો માટે અનામત આપવાનો અધિકાર છે.
 - મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા(MCI) પાસે પી.જી. અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ માટે ઈન-સર્વિસ ડોક્ટરોને અનામત આપવા અથવા નહીં આપવાની સત્તા નથી.
 - બંધારણ સાતમી અનુસૂચિ અંતર્ગત ત્રણ સ્તરે સંઘ અને રાજ્યો વચ્ચે કાયદાકીય વિષયોનું વિભાજન કરે છે, જેને સૂચિ -1 (યુનિયન સૂચિ), સૂચિ -2 (રાજ્ય સૂચિ) અને સૂચિ-3 (સમવર્તી સૂચિ) તરીકે ઓળખવામાં છે.
 - બંડપીઠે જણાવ્યું હતું કે એક રાજ્ય પાસે કાયદાકીય યોગ્યતા અને અધિકાર છે, રાજ્યને સૂચિ-3 ના વિષય-25 હેઠળ અનુસ્નાતક ડિગ્રી/ડિપ્લોમાં અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ મેળવવા ઈચ્છતા ઈનસર્વિસ ઉમેદવારો માટે પ્રવેશ માટે એક અલગ સ્ત્રોત પ્રદાન કરવાની સત્તા છે.

કમિટિ ઓન કોન્ટ્રોલ રેગ્યુલેશન ઈન ગવર્નમેન્ટ એડવર્ટાઈઝિંગ (CCRGA)

- તાજેતરમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા 'ગવર્નમેન્ટ એડવર્ટાઈઝિંગમાં કન્ટ્રોલ રેગ્યુલેશન'(CCRGA)પરની કમિટીની બેઠકનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

કમિટિ ઓન કોન્ટ્રોલ રેગ્યુલેશન ઈન ગવર્નમેન્ટ એડવર્ટાઈઝિંગ(CCRGA) વિશે

- વર્ષ 2015 માં સુપ્રીમ કોર્ટે જાહેર કરેલા નિર્દેશો મુજબ, ભારત સરકારે સરકારી જાહેરાત એજન્સીઓ દ્વારા તમામ મીડિયા પ્લેટફોર્મ પર આપવામાં આવતી જાહેરાતોની સામગ્રી પર નજર રાખવા માટે વર્ષ 2016 માં ત્રણ સભ્યોની સમિતિની રચના કરી હતી
- સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્દેશ મુજબ રાજ્યોને સરકારી જાહેરાતોની સામગ્રી પર નજર રાખવા માટે ત્રણ સભ્યોની સમિતિઓની રચના ફરજિયાત કરવામાં આવી છે.
- કર્ણાટક, ગોવા, મિઝોરમ અને નાગાલેન્ડ જેવા રાજ્યોએ આવી સમિતિઓની રચના કરી ચૂક્યાં છે.

CCRGAની સત્તાઓ

- સમિતિને સુપ્રીમ કોર્ટના માર્ગદર્શિકાના ઉલ્લંઘનમાં પ્રાપ્ત થયેલી જાહેર ફરિયાદોને દૂર કરવા અને જરૂરીયાતે આ અંગે સૂચનો કરવા સત્તાઓ આપવામાં આવી છે.
- સમિતિની નોટિસના જવાબમાં અયોગ્ય વિલંબના કિસ્સામાં જરૂરી હોય તો સમિતિ જાહેરાત જાહેર કરતી સરકારી એજન્સીના સંબંધિત અધિકારીને હાજર થવા માટે પણ કહી શકે છે.

સુપ્રીમ કોર્ટની માર્ગદર્શિકા

- 'સરકારી જાહેરાતોની સામગ્રી સરકારની બંધારણીય અને કાનૂની જવાબદારીઓની સાથે સાથે નાગરિક અધિકારના દ્રષ્ટિકોણથી પણ પ્રાસંગિક હોવી જોઈએ',
- જાહેરાતોની સામગ્રીને હેતુપૂર્ણ, ન્યાયી અને સુલભ રીતે પ્રસ્તુત કરવી જોઈએ અને એ પ્રમાણે ડિઝાઇન કરવી જોઈએ જેથી તે ઝુંબેશના ઉદ્દેશોને પૂર્ણ કરી શકે.
- જાહેરાત સામગ્રી ઉદ્દેશપૂર્ણ હોવી જોઈએ અને કોઈપણ રીતે શાસક પક્ષના રાજકીય હિતોને પ્રોત્સાહન આપતી ન હોવી જોઈએ.
- જાહેરાત ઝુંબેશને ન્યાયસંગત અને કુશળ તથા પ્રભાવી રીતે ચલાવવામાં આવવી જોઈએ.

વિધાનસભાના વિશેષાધિકારનો ભંગ

- તાજેતરમાં, મહારાષ્ટ્ર વિધાનસભાના બંને ગૃહમાં અર્ણવ ગોસ્વામી અને કંગના રનાઉત સામે વિશેષાધિકારના ભંગ માટે એક પ્રસ્તાવ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

વિશેષાધિકાર એટલે શું?

- સંસદીય વિશેષાધિકાર મૂળભૂત રીતે ગૃહના સભ્યોને પ્રાપ્ત અધિકાર અને ક્ષતિઓને સંદર્ભિત કરે છે. આ અધિકાર હેઠળ ગૃહના સભ્યો વિરુદ્ધ કાયદાકીય જવાબદારીઓને પૂર્ણ કરવા દરમિયાન કરવામાં આવતા કૃત્યો અથવા આપવામાં આવેલ વ્યક્તિ માટે કોઈ પણ પ્રકારની નાગરિક અથવા ગુનાહિત કાર્યવાહી થઈ શકતી નથી.

વિશેષાધિકારને લગતી બંધારણીય જોગવાઈ

- બંધારણના અનુચ્છેદ-105 હેઠળ ભારતીય સંસદ, તેના સભ્યો અને સમિતિઓના વિશેષાધિકારોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.
- બંધારણના અનુચ્છેદ-194 રાજ્યની વિધાનસભાઓ, તેના સભ્યો અને સમિતિઓને પ્રાપ્ત સત્તા, વિશેષાધિકાર સાથે સંબંધિત છે.

વિશેષાધિકારનો ભંગ શું છે?

- વિશેષાધિકારના ભંગના નિર્ધારણ કરવા અને દંડના સંબંધમાં કોઈ સ્પષ્ટ, સૂચિત નિયમ નથી.
- સામાન્ય રીતે કોઈપણ અધિનિયમ કે જે પ્રત્યક્ષ અથવા પરોક્ષ રીતે, સંસદના ગૃહના કામને અવરોધે છે અથવા સંસદના સભ્ય અથવા અધિકારીની ફરજોમાં વિક્ષેપ લાવે છે, તેને વિશેષાધિકારનો ભંગ માનવામાં આવે છે.
- ગૃહ, તેની સમિતિઓ અથવા સભ્યો આપેલ લગાવતા ભાષણ, અધ્યક્ષની ફરજોનું પાલન કરવામાં તેની નિષ્પક્ષતા અથવા ચરિત્ર પર સવાલ ઉભા કરવા, ગૃહમાં સભ્યોની વર્તણૂકની નિંદા કરવી, ગૃહની કાર્યવાહીનું ખોટી રીતે પ્રસારણ કરવું વગેરે ગૃહના વિશેષાધિકારોનો તિરસ્કાર તથા અવમાનના હશે.

વિશેષાધિકારના ભંગ બદલ દોષિત વ્યક્તિ માટે સજા

- જો આરોપી વ્યક્તિ વિશેષાધિકારના ભંગ અથવા ધારાસભ્યની અવમાનના દોષી સાબિત થાય છે, તો સમિતિ તેના માટે સજાની ભલામણ કરી શકે છે.

- સજા તરીકે, અપરાધીને રાજ્યની વિધાનસભાની નારાજગી વિશે જાણ કરી શકાય છે, આરોપીને ગૃહ સમક્ષ બોલાવીને ચેતવણી આપી શકાય છે અને ગુનેગારને જેલ પણ મોકલી શકાય છે.
- મીડિયાના કિસ્સામાં, રાજ્ય વિધાનસભા દ્વારા આપવામાં આવતી પ્રેસ સુવિધાઓ પરત ખેંચી શકાય છે, અને સાર્વજનિક માફીની માંગ કરી શકાય છે.

ફાઇવ સ્ટાર વિલેજ સ્કીમ

- દેશના ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં મુખ્ય ટપાલ યોજનાઓનું સાર્વત્રિક કવરેજ સુનિશ્ચિત કરવા પોસ્ટલ વિભાગ દ્વારા ફાઇવ સ્ટાર વિલેજ નામની યોજના શરૂ કરવામાં આવી છે.
- આ યોજના મહારાષ્ટ્રમાં પ્રારંભિક ધોરણે શરૂ કરવામાં આવી રહી છે.

ફાઇવ સ્ટાર યોજના હેઠળ આવરી લેવામાં આવતી

યોજનાઓ

- બચત બેંક ખાતા, રિકરિંગ ડિપોઝિટ એકાઉન્ટ્સ, NSC/ KVP પ્રમાણપત્રો.
- સુકન્યા સમૃદ્ધિ ખાતું / PPF ખાતા, ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવતા પોસ્ટ ઓફિસના બચત ખાતા ભારત પોસ્ટ પેમેન્ટ બેંક એકાઉન્ટ.
- પોસ્ટલ લાઈફ ઈશ્યોરંસ પોલીસી / ગ્રામીણ ટપાલ જીવન વીમા પોલીસી.
- પ્રધાનમંત્રી સુરક્ષા બીમા યોજના ખાતું / પ્રધાનમંત્રી જીવન જ્યોતિ બીમા યોજના ખાતું.

ગામડાઓને રેટિંગ

- જો કોઈ ગામ ઉપરની સૂચિમાંથી ચાર યોજનાઓ માટે સાર્વત્રિક કવરેજ મેળવે છે, તો તે ગામને ફોર-સ્ટાર દરજ્જો આપવામાં આવશે; જો કોઈ ગામ ત્રણ યોજનાઓ પૂર્ણ કરે છે, તો તે ગામને થ્રી-સ્ટાર દરજ્જો આપવામાં આવશે.

યોજના અમલીકરણ ટીમ

- આ યોજનાને પાંચ ગ્રામીણ ડાક સેવકોની ટીમ દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવશે. જેને પોસ્ટલ વિભાગની તમામ ઉત્પાદનો, બચત અને વીમા યોજનાઓના માર્કેટિંગ માટે એક ગામ સોંપવામાં આવશે.
- આ ટીમનું નેતૃત્વ સંબંધિત શાખા કચેરીના શાખા પોસ્ટ માસ્ટર દ્વારા કરવામાં આવશે.
- ટપાલ નિરીક્ષક દૈનિક ધોરણે ટીમની પ્રગતિનું વ્યક્તિગત રીતે નિરીક્ષણ કરશે.

- ટીમોનું નેતૃત્વ અને નિરીક્ષણ સંબંધિત વિભાગીય વડાઓ, મદદનીશ સુપ્રિટેન્ડેન્ટ પોસ્ટલ અને ઈન્સ્પેક્ટર પોસ્ટલ કરશે.

કેબલ ટેલિવિઝન નેટવર્ક (રેગ્યુલેશન) એક્ટ, 1995

- તાજેતરમાં સરકારે વિવાદિત પ્રોગ્રામને પ્રસારિત કરવા માટે એક હિન્દી ચેનલ 'સુદર્શન ન્યુઝ'ને મંજૂરી આપી છે, જેમાં ચેનલ ભારતીય સિવિલ સર્વિસમાં મુસ્લિમોમાં ધૂસણખોરીના કાવતરાને 'જાહેર' કરવા માંગે છે.

સરકારનું નિવેદન

- માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલયે જણાવ્યું છે કે, તે કોઈ પણ પ્રોગ્રામને પૂર્વ-સેન્સર કરી શકતા નથી, અથવા તેને પ્રસારણ કરતા અટકાવી શકતા નથી. કારણ કે, ભારતીય પ્રસારણના નિયમો અનુસાર, ટીવી પ્રોગ્રામ્સ અને કમર્શિયલને પૂર્વ-સેન્સર કરી શકાતા નથી, એટલે કે તેમના પ્રસારિત થતા પહેલા પ્રતિબંધ લગાવી શકાય નહીં અને ફક્ત ફિલ્મ અને ફિલ્મના ટ્રેલર્સને સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ફિલ્મ સર્ટિફિકેશન(CBFC) દ્વારા પૂર્વ-પ્રમાણિત કરવામાં આવે છે.

ભારતીય પ્રસારણ નિયમો

- કેબલ ટેલિવિઝન નેટવર્ક (રેગ્યુલેશન) એક્ટ, 1995 ની કલમ 20 મુજબ, સરકાર કોઈ કાર્યક્રમને ભારતમાં ટેલિવિઝન સામગ્રીની દેખરેખ રાખનાર 'પ્રોગ્રામ અને એડવર્ટાઈઝિંગ કોડ'ને અનુરૂપ ન હોય તો પ્રસારણ અથવા ફરીથી પ્રસારણને નિયંત્રિત અથવા પ્રતિબંધ લગાવી શકે છે.
- ટેલિવિઝન પર પ્રસારિત થતી સામગ્રીને પૂર્વ પ્રમાણિત કરવા માટે કોઈ બોડી ન હોવાથી, સંભવિત સમસ્યાવાળા પ્રોગ્રામો પ્રસારિત થયા પછી જ ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે.
- માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલય હેઠળ 'ઇલેક્ટ્રોનિક મીડિયા મોનિટરિંગ સેન્ટર'(EMMC) 'પ્રોગ્રામ અને જાહેરાત કોડ'ને અનુરૂપ ખાનગી ટીવી ચેનલો પર પ્રસારિત કરવામાં આવતી સામગ્રી પર નજર રાખે છે.
- 'પ્રોગ્રામ અને એડવર્ટાઈઝિંગ કોડ'ના ઉલ્લંઘન સંબંધિત ચોક્કસ ફરિયાદોની તપાસ 'આંતર-મંત્રાલય સમિતિ'(IMC) દ્વારા કરવામાં આવે છે.

વર્યુઅલ કોર્ટ અને લો પેનલ

- તાજેતરમાં કાયદા અને ન્યાય અંગેની સંસદીય પેનલે "વિડિઓ-કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા વર્યુઅલ કોર્ટ દ્વારા સુનવણીની પદ્ધતિ" પર પોતાનો અહેવાલ આપ્યો છે.

લો પેનલની ભલામણો

- > કોવિડ પરિદૃશ્ય પછી પણ વર્ચ્યુઅલ અદાલતોને ચાલુ રાખવી જોઈએ.
- > ટ્રાફિક ચલાણ અને અન્ય નાના ગુનાઓ સાથે સંબંધિત કેસોની ચોક્કસ કેટેગરીને નિયમિત કોર્ટથી વર્ચ્યુઅલ કોર્ટમાં સ્થાનાંતરિત કરી દેવા જોઈએ. જેથી નિયમિત અદાલતોમાં બાકી રહેલા કેસોમાં ઘટાડો થશે.
- > તેનો અમલ કરવા માટે ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરને સુધારવાની જરૂર છે, ખાસ કરીને જિલ્લા અદાલતોમાં.
- > ભારતની ન્યાયિક પ્રણાલી માટે નવું પ્લેટફોર્મ વિકસાવતી વખતે 'કાયદા અને ન્યાય મંત્રાલય' અને 'ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને માહિતી ટેકનોલોજી મંત્રાલય' દ્વારા ડેટાની ગોપનીયતા અને ડેટા સુરક્ષા સંબંધિત સમસ્યાઓનું નિરાકરણ લાવવું જોઈએ.

'વર્ચ્યુઅલ કોર્ટ' વિશે

- > વર્ચ્યુઅલ કોર્ટ એ એક ખ્યાલ છે જેનો ઉદ્દેશ કોર્ટમાં વકીલની હાજરીને દૂર કરી અને કેસનો ઓનલાઇન નિકાલ કરવાનો છે.
- > ઈ-કોર્ટ અથવા ઈલેક્ટ્રોનિક કોર્ટ તે સ્થાનનો સંદર્ભ આપે છે જ્યાં ન્યાયાધીશોની હાજરીમાં કાનૂની બાબતો સાથે વ્યવહાર કરવામાં આવે છે અને આ માટે ત્યાં સારી રીતે વિકસિત તકનીકી માળખાની સ્થાપના કરવામાં આવે છે.

ઈ-કોર્ટ પ્રોજેક્ટ વિશે

- > 'ભારતીય ન્યાયતંત્રમાં માહિતી અને સંદેશાવ્યવહાર ટેકનોલોજી(ICT)ના અમલીકરણ માટે રાષ્ટ્રીય નીતિ અને ક્રિયા યોજના, 2005'ના આધાર પર ઈ-કોર્ટ પ્રોજેક્ટની કલ્પના કરવામાં આવી હતી.
- > ઈ-કોર્ટ મિશન મોડ પ્રોજેક્ટ એ પેન-ઇન્ડિયા પ્રોજેક્ટ છે. દેશભરની જિલ્લા અદાલતો માટે આ પ્રોજેક્ટની દેખરેખ અને ભંડોળ ન્યાય વિભાગ, કાયદા અને ન્યાય મંત્રાલય, ભારત સરકાર દ્વારા આપવામાં આવે છે.
- > અત્યાર સુધીમાં સમગ્ર દેશમાં કુલ 16,845 જિલ્લા અને ગૌણ અદાલતોને IT સક્ષમ બનાવવામાં આવી છે.

iRAD એપ્લિકેશન

- > iRADનું પૂરું નામ 'ઇન્ટિગ્રેટેડ રોડ એક્સિડેન્ટ ડેટાબેસ પ્રોજેક્ટ' છે.
- > તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ માર્ગ સલામતીને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.
- > આ એપ્લિકેશન ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી-મદ્રાસ દ્વારા વિકસાવવામાં આવી છે અને રાષ્ટ્રીય સૂચના કેન્દ્ર દ્વારા તેનો અમલ કરવામાં આવશે.

iRAD વિશે અન્ય માહિતી

- > iRAD મોબાઇલ એપ્લિકેશન દ્વારા, પોલીસ કર્મચારી ફોટા અને વીડિયો સાથે માર્ગ અકસ્માતની વિગતો રેકોર્ડ કરી શકશે. ત્યારબાદ તે અકસ્માત માટે એક યુનિક આઈડી બનાવવામાં આવશે.
- > ત્યારબાદ જાહેર બાંધકામ વિભાગ અથવા સ્થાનિક સંસ્થાના ઈજનેરને તેના મોબાઇલ ઉપકરણ પર એક ચેતવણી પ્રાપ્ત થશે.
- > આ પછી, તે અકસ્માત સ્થળે જશે અને તેની તપાસ કરશે, અને માર્ગ ડિઝાઇન વગેરેની આવશ્યક વિગતો દાખલ કરશે.
- > આ રીતે એકત્રિત કરવામાં આવેલા ડેટાનું વિશ્લેષણ IIT મદ્રાસની ટીમ દ્વારા કરવામાં આવશે, જે માર્ગ ડિઝાઇનમાં સુધારાત્મક પગલાં લેવા જરૂરી સૂચનો કરશે.
- > માર્ગ વપરાશકારો પણ એક અલગ મોબાઇલ એપ્લિકેશન પર માર્ગ અકસ્માતોથી સંબંધિત ડેટા અપલોડ કરી શકશે.

વિદેશી યોગદાન (નિયમન) અધિનિયમ અને વિદેશી યોગદાન પર નિયંત્રણ

- > આ વર્ષે 13 બિન-સરકારી સંસ્થાઓ (NGO)ના લાયસન્સને 'વિદેશી યોગદાન (નિયમન) અધિનિયમ, 2010 હેઠળ સસ્પેન્ડ કરવામાં આવ્યા છે. ગૃહ મંત્રાલયને આદિવાસી વિસ્તારોમાં FCRAના કાર્યક્ષેત્ર હેઠળ અનેક NGOની કામગીરી અંગે 'ગંભીર પ્રતિકૂળ ઈનપુટ્સ' પ્રાપ્ત થયા હતા. ઝારખંડમાં કાર્યરત ઓછામાં ઓછા બે NGOના લાયસન્સ સસ્પેન્ડ કરવામાં આવ્યા છે.

વિદેશી યોગદાન (નિયમન) અધિનિયમ (Foreign Contribution (Regulation) Act-FCRA) વિશે

- > FCRA વિદેશી યોગદાનને નિયંત્રિત કરીને ખાતરી કરે છે કે આવા યોગદાન આંતરિક સુરક્ષાને પ્રતિકૂળ અસર કરતા ન હોય.
- > વર્ષ 1976માં FCRAને પ્રથમ વાર લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો. વિદેશી યોગદાનને નિયંત્રિત કરવા માટે નવા પગલાં અપનાવ્યા બાદ વર્ષ 2010માં તેમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો.
- > FCRA વિદેશી યોગદાન મેળવનારા તમામ એસોસિએશનો, જૂથો અને NGOને લાગુ પડે છે. આવા તમામ NGO માટે FCRAએ હેઠળ પોતાને નોંધણી કરાવવી ફરજિયાત છે.
- > શરૂઆતમાં નોંધણી પાંચ વર્ષ માટે માન્ય હોય છે, પરંતુ તમામ માપદંડોનું પાલન કર્યા પછી તેને નવીનીકરણ કરી શકાય છે.

- રજિસ્ટર્ડ એસોસિએશનો/સંસ્થાઓ સામાજિક, શૈક્ષણિક, ધાર્મિક, આર્થિક અને સાંસ્કૃતિક હેતુઓ માટે વિદેશી ફાળો પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

વિદેશી યોગદાન પ્રાપ્ત કરવા પર પ્રતિબંધો

- વિધાનસભા અને રાજકીય પક્ષોના સભ્યો, સરકારી અધિકારીઓ, ન્યાયાધીશો અને મીડિયા વ્યક્તિ વગેરેને કોઈપણ પ્રકારના વિદેશી યોગદાન પ્રાપ્ત કરવા પર પ્રતિબંધિત છે.
- જો કે વર્ષ 2017 માં નાણાં બિલ દ્વારા, ગૃહ મંત્રાલયે વર્ષ 1976 ના FCRA એક્ટમાં સુધારો કર્યો હતો, જેમાં રાજકીય પક્ષોને વિદેશી કંપની અથવા ભારતીય વિદેશી કંપનીની ભારતીય પેટાકંપની પાસેથી યોગદાન મેળવવાની મંજૂરી આપી હતી.

વિદેશી યોગદાન મેળવવા માટેના અન્ય વિકલ્પો

- વિદેશી યોગદાન મેળવવાની બીજી રીત 'પૂર્વ પરવાનગી' માટે અરજી કરવાનો છે. આ અરજી ચોક્કસ પ્રવૃત્તિઓ અથવા પ્રોજેક્ટને પૂર્ણ કરવા માટે એક વિશિષ્ટ ફાળો આપનાર પાસેથી ચોક્કસ રકમ મેળવવા માટે આપવામાં આવે છે.
- આ માટે સંઘ/સંસ્થા સોસાયટીઝ નોંધણી અધિનિયમ, 1860, ભારતીય ટ્રસ્ટ અધિનિયમ, 1882 અથવા કંપની અધિનિયમ, 1956 ની કલમ-25 હેઠળ નોંધણી થવી જોઈએ. રકમ અને ઉદ્દેશ્ય દર્શાવતા વિદેશી ફાળો આપનાર તરફથી પ્રતિબંધતાનું પ્રમાણપત્ર પણ જરૂરી છે.

સમીક્ષા અરજી (Review Petition)

- તાજેતરમાં ન્યાયાલયની અવમાનના (Contempt of Court) બાબતે સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા પ્રશાંત ભૂષણને દોષી માનવામાં આવ્યા હતા. આ બાબતે પ્રશાંત ભૂષણ દ્વારા "દોશસિદ્ધી" વિરુદ્ધ એક સમીક્ષા અરજી દાખલ કરવાની વાત કરવામાં આવી છે.

સમીક્ષા અરજી એ શું છે?

- બંધારણ અનુસાર, સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલ નિર્ણય એ દેશનો કાયદો બની જાય છે. તેમનો નિર્ણય અંતિમ હોય છે. તથા ભવિષ્યમાં સુનવણી હેતુ આવનાર કેસ પર નિર્ણય આપવા તથ્ય પ્રદાન કરે છે.
- જો કે અનુચ્છેદ 137 અંતર્ગત સુપ્રીમ કોર્ટને પોતાના કોઈપણ નિર્ણય કે આદેશની સમીક્ષા કરવાની સત્તા પ્રાપ્ત છે.

- આથી જ્યારે કોઈ નિર્ણય સમીક્ષા કરવામાં આવે છે, ત્યારે નવા પુરાવાઓની જરૂરિયાત રહેતી નથી, પરંતુ ન્યાય આપવામાં કરવામાં આવેલ ગંભીર ભૂલોને સુધારવામાં આવે છે.

સમીક્ષા અરજીનો ક્યારે સ્વીકાર કરવામાં આવે છે?

- વર્ષ 1975માં એક કેસ અંતર્ગત નિર્ણય આપતા સુપ્રીમ કોર્ટના ન્યાયાધીશો જણાવ્યું હતું કે, કોઈપણ સમીક્ષા અરજી ત્યારે સ્વીકાર કરવામાં આવે છે, જ્યારે ન્યાયાલય દ્વારા કરવામાં આવેલ નિર્ણયથી ભયાવહ ચૂક કે અસ્પષ્ટતા જેવી સ્થિતિ ઉત્પન્ન થઈ હોય.
- સમીક્ષાને કોઈપણ પ્રકારની અપીલ માનવામાં આવતી નથી.

સમીક્ષા અરજી ક્યાં પ્રકારે દાખલ કરવામાં આવે છે?

- નાગરિક પ્રક્રિયા સંહિતા અને સુપ્રીમ કોર્ટના નિયમો અનુસાર, કોઈપણ વ્યક્તિ જે ન્યાયાલયના નિર્ણયથી અસંતુષ્ટ હોય. તે સમીક્ષા અરજી દાખલ કરી શકે છે.
- સમીક્ષા અરજી, નિર્ણય તથા આદેશની તારીખથી 30 દિવસની અંદર દાખલ કરવી જરૂરી છે.
- અમુક પરિસ્થિતિઓમાં 30 દિવસની મર્યાદા પછી પણ કોર્ટ છૂટ આપે છે.

સમીક્ષા અરજી હેતુ અપનાવવામાં આવતી પ્રક્રિયા

- ન્યાયાલયના નિયમો અનુસાર, 'સમીક્ષા અરજી પર સુનવણી એ વકીલોની મૌખિક દલીલો વિના કરવામાં આવશે.' સુનવણી ન્યાયાધીશો દ્વારા તેમના ચેમ્બરમાં પણ થઈ શકે છે.

સમીક્ષા અરજી નિષ્ફળ થાય પછીના વિકલ્પ

- રૂપા હુર્રા વિરુદ્ધ અશોક હુર્રા કેસ (2002)માં સુપ્રીમ કોર્ટ ઓફ "ફ્યુરેટિવ પિટિશન"ની અવધારણાનો વિકાસ કર્યો હતો, જેને સમીક્ષા અરજી ખારીજ થયા પછી સાંભળી શકાય છે.
- તેના પર સુનવણી ત્યારે થાય છે, જ્યારે અરજીકર્તા પ્રમાણિત કરી શકે કે તેની બાબતમાં નાયાયાલયના નિર્ણયથી ન્યાયના પ્રાકૃતિક સિદ્ધાંતોનું ઉલ્લંઘન થયું છે. સાથે જ અદાલત દ્વારા નિર્ણય જાહેર કરતા સમયે તેમને સાંભળવામાં આવ્યા ન હતા.

પ્રશ્નકાળ અને શૂન્યકાળ પર પ્રતિબંધ

- તાજેતરમાં લોકસભા અને રાજ્યસભાના સચિવો દ્વારા સૂચના આપવામાં આવી છે કે, COVID-19 મહામારીના કારણે સંસદના મોનસુન/ચોમાસુ સત્ર દરમિયાન "પ્રશ્નકાળ" યોજવામાં નહીં આવે તથા "શૂન્યકાળ" (Zero Hour) પ્રતિબંધો સાથે બંને ગૃહોમાં યોજવામાં આવશે.

- > આ સૂચનાઓ એ 14, સપ્ટેમ્બરથી 1 ઓક્ટોબર વચ્ચે લાગુ રહેશે.
- > વિપક્ષના સભ્યો દ્વારા આ પગલાની ટીકા કરતા જણાવવામાં આવ્યું હતું કે, તેના કારણે તેઓ સરકારને પ્રશ્ન કરવાનો અધિકાર ગુમાવશે.

Back to basics: પ્રશ્નકાળ અને શૂન્યકાળ વિશે

- **પ્રશ્નકાળ (Question Hour):-**
 - > સંસદીય પ્રક્રિયાના નિયમોમાં પ્રશ્નકાળનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી.
 - > સંસદીય કાર્યવાહીમાં પ્રથમ કલાક એ પ્રશ્નકાળ માટે નક્કી કરવામાં આવેલ છે. આ સમય દરમિયાન સંસદ સદસ્યો દ્વારા મંત્રીઓને પ્રશ્નો પૂછવામાં આવે છે મંત્રી આ પ્રશ્નોનો ઉત્તર આપે છે.
 - > પ્રશ્નકાળમાં પૂછવામાં આવેલ પ્રશ્નો નીચે મુજબની શ્રેણીમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે.
- A) તારાંકિત પ્રશ્નો:-
 - > આવા પ્રશ્નોનો ઉત્તર મંત્રી દ્વારા મૌખિક રૂપથી આપવામાં આવે છે અને આ પ્રશ્નો પર અનુપૂરક પ્રશ્નો પૂછવાની છૂટ હોય છે.

B) અતારાંકિત પ્રશ્નો:-

- > આવા પ્રશ્નોનો ઉત્તર મંત્રી દ્વારા લેખિત રૂપમાં આપવામાં આવે છે. આ પ્રશ્નો પર અનુપૂરક પ્રશ્નો પૂછવાનો અવસર પ્રાપ્ત થતો નથી.

C) અલ્પસૂચના પ્રશ્નો:-

- > આ પ્રકારના પ્રશ્નો ઓછામાં ઓછી 10 દિવસની પૂર્વ નોટિસ આપીને પૂછવામાં આવે છે અને પ્રશ્નોનો ઉત્તર મંત્રીઓ દ્વારા મૌખિક રૂપથી આપવામાં આવે છે.
- **શૂન્યકાળ (Zero Hour):-**
 - > શૂન્યકાળનો ઉલ્લેખ પણ સંસદીય પ્રક્રિયા અંતર્ગત કરવામાં આવતો નથી.
 - > તે સંસદીય કાર્યપ્રણાલીનું અનોખાનું સાધન છે. સંસદ સભ્યો એ શૂન્યકાળ દરમિયાન કોઈ પૂર્વ સૂચના વિના કોઈપણ બાબતે ઉઠાવી શકે છે.
 - > શૂન્યકાળનો સમય એ પ્રશ્નકાળ પછી તરત જ અર્થાત 12-1 વાગ્યા સુધી હોય છે.
 - > સંસદીય પ્રક્રિયામાં શૂન્યકાળ એ ભારતની દેન છે. અન્ય દેશોમાં આવી વ્યવસ્થા જોવા મળતી નથી.

icerajkot

સરકારી ભરતી Notification

Click to Play

SUBSCRIBE

YouTube

icerajkot

ભારતનું

ગંધારણ

MCQ SERIES

Click to Play

ભારતનું ગંધારણ

સુપ્રીમ કોર્ટના મહત્વના ચુકાદાઓ વિશે શીખો

100% આવડી ૧૧ જથ્થે ગેરંટી

Sp.EPISODE PART-2

ICE - Maulik sir

ભારતનું ગંધારણ

સંવિધાન

✓ કાયદા સમક્ષ સમાનતા

✓ કાયદાનું સમાન રક્ષણ

મતલબ ???

MCQ SERIES QUESTION - 9

ICE - Maulik sir

ભારતનું ગંધારણ

સંવિધાન

અનુચ્છેદ 15

Detailsમાં સમજાવો...

MCQ SERIES QUESTION - 10

ICE - Maulik sir

MCQ SERIES

ભારતનું ગંધારણ

પ્રશ્ન તમારા જવાબ ICEના

ICE - Maulik sir

ભારતનું ગંધારણ

સંવિધાન

અનુચ્છેદ 18

✓ ઈલ્કાનો કે ઈનામો ???

✓ નાબુદી શા માટે ???

MCQ SERIES QUESTION - 11

ICE - Maulik sir

ભારતનું ગંધારણ

સંવિધાન

MCQ SERIES QUESTION - 12

અનુ. 19(1)(a)

✓ વાણી અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતા નાગરિકો કેવી રીતે ભોગવી શકે છે ???

ICE - Maulik sir

MCQ SERIES QUESTION - 13

ભારતનું ગંધારણ

✓ શું લોકડાઉન સ્વતંત્રતાના મૂળભૂત અધિકારોનું હનન છે ???

ICE - Maulik sir

MCQ SERIES QUESTION - 14

ભારતનું ગંધારણ

સંવિધાન

અનુ.: 20

✓ શું આરોપીઓને ગંધારણ દ્વારા રક્ષણ પ્રાપ્ત છે ???

ICE - Maulik sir

ભારતનું ગંધારણ

સંવિધાન

MCQ SERIES QUESTION - 15

અનુ.: 21

✓ કાયદા દ્વારા સ્થપિત પ્રક્રિયા ???

✓ કાયદાની ઉચિત પ્રક્રિયા ???

ICE - Maulik sir

MCQ SERIES QUESTION - 16

ભારતનું ગંધારણ

✓ શિક્ષણનો અધિકાર

✓ ગોપનિયતાનો અધિકાર

✓ ઈચ્છામૃત્યુ

ICE - Maulik sir

ભારતનું ગંધારણ

પ્રશ્ન તમારા જવાબ ICEના

ICE - Maulik sir

ભારતનું ગંધારણ

સંવિધાન

અનુ.: 22

MCQ SERIES QUESTION - 17

✓ ધરપકડ અને અટકાયત સામે રક્ષણ

ICE - Maulik sir

MCQ SERIES QUESTION - 18

ભારતનું ગંધારણ

સંવિધાન

અનુ.: 23 અને 24

✓ મનુષ્ય વેપાર અને બળજબરી પૂર્વકની મજૂરી પર પ્રતિબંધ

ICE - Maulik sir

MCQ SERIES QUESTION - 19

ભારતનું ગંધારણ

✓ આપણા દેશમાં બિનસાંપ્રદાયિકતાનો ખ્યાલ

સંવિધાન

ICE - Maulik sir

MCQ SERIES QUESTION - 20

ભારતનું ગંધારણ

સંવિધાન

અનુ.: 25

✓ ધાર્મિક સ્વતંત્રતાનો મૂળભૂત અધિકાર

ICE - Maulik sir

ભારતનું ગંધારણ

સંવિધાન

✓ શું શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં ધાર્મિક શિક્ષણ આપી શકાય ?

MCQ SERIES QUESTION - 21

ICE - Maulik sir

ભારતનું ગંધારણ

સંવિધાન

અનુ.: 29 અને 30

✓ લઘુમતીઓના હિતોનું રક્ષણ કરતો મૂળભૂત અધિકાર

MCQ SERIES QUESTION - 22

ICE - Maulik sir

Continue...

રાજકોષીય ખાધમાં વધારો

- COVID-19 મહામારીને કારણે ભારતની રાજકોષીય ખાધ (Fiscal Deficit)માં અપેક્ષિત ન હોય તેવી વૃદ્ધિ જોવા મળી છે અને જૂન, 2020માં સમાપ્ત થતાં પ્રથમ ત્રિમાસિકમાં બજેટના અંદાજના 83.2% અર્થાત્ રૂ. 6.62 લાખ કરોડના સ્તર પર પહોંચી છે.
- નાણાકીય વર્ષ 1999થી ઉપલબ્ધ આંકડાઓ અનુસાર એ ઉપરોક્ત આંકડો એ હજી સુધી જોવા મળેલ પ્રથમ ત્રિમાસિકની ખાધ કરતા સૌથી વધુ છે.
- નાણાકીય વર્ષ 2020-21ના કેન્દ્રીય બજેટ અંતર્ગત સરકારે દેશની રાજકોષીય ખાધનો લક્ષ્ય રૂ. 7.96 લાખ કરોડ અથવા GDPના 3.5% રાખ્યો છે.
- અર્થશાસ્ત્રીઓ મુજબ મહામારીથી બચવા અને તેના પરિણામે મહેસૂલની અછતને પૂરી કરવા સરકાર દ્વારા લેવામાં આવતા વધારાના ઋણને લીધે રાજકોષીય ખાધ 8% સુધી જઈ શકે છે.

રાજકોષીય ખાધમાં વૃદ્ધિનું કારણ

(1) આવકમાં ઘટાડો :

- સરકારને એપ્રિલ-જૂન 2020ના સમયગાળામાં ફક્ત રૂ. 1.53 લાખ કરોડ પ્રાપ્ત થયા છે જે બજેટની અંદાજિત આવકના ફક્ત 7% છે.
- રાષ્ટ્રવ્યાપી લોકડાઉનના કારણે અને આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ બંધ થવાને કારણે સરકારની આવક ઘટી છે.
- કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા રૂ. 1.34 લાખ કરોડ એ કરમાં રાજ્યોનો ભાગ હોવાથી તેને આપવામાં આવ્યા છે. આ રકમ પણ પાછલા વર્ષ કરતા રૂ. 2,14,588 કરોડ ઓછી છે.

(2) ખર્ચમાં વધારો :

- કેન્દ્રનો વર્ષ 2020ના પ્રથમ ત્રિ-માસિક (એપ્રિલ-જૂન)માં રૂ. 8.15 લાખ કરોડ ખર્ચ થયો છે જે બજેટના 27% છે.
- અનાજ વિતરણ અને ગ્રામીણ ક્ષેત્રોમાં રોજગારીના સર્જનને લીધે થયેલો આર્થિક બોજ.
- વર્ષ 2020ના પ્રથમ ત્રિમાસિકમાં મૂડીગત ખર્ચ (Capital Expenditure)માં 40%નો વધારો થયો છે.

(3) ઋણમાં વધારો :

- આવકમાં થયેલ ઘટાડો અને ખર્ચમાં થયેલા વધારાને કારણે સરકારે ઉધાર લેવાની જરૂરિયાત પડી છે.
- સરકાર દ્વારા ઋણ લેવા માટેની રકમ રૂ. 12 લાખ કરોડ સુધી વધારી છે જેનો પહેલા રૂ. 7.8 લાખ કરોડ અંદાજ રાખવામાં આવ્યો હતો.

- આથી ઋણમાં થતા વધારાની અસર એ રાજકોષીય ખાધ પર જોવા મળશે.
- વધારે લેવામાં આવતા ઋણની અસર એ અર્થતંત્ર પર થશે, કારણ કે ઋણ પર વ્યાજ ચૂકવવાનું હોય છે. આ વ્યાજની ચૂકવણીને કારણે અન્ય સામાજિક યોજનાઓ કે કાર્યક્રમો પર ઓછો ખર્ચ થશે.

Back to basics : રાજકોષીય ખાધ વિશે

- સામાન્ય શબ્દોમાં રાજકોષીય ખાધ એટલે સરકારની આવક અને ખર્ચ વચ્ચેનો તફાવત તેની ગણતરી GDPની ટકાવારીના આધારે કરવામાં આવે છે.
- રાજકોષીય ખાધ = સરકારનો કુલ ખર્ચ (મૂડીગત અને મહેસૂલ ખર્ચ) – સરકારની કુલ આવક (મહેસૂલ આવક + ધિરાણની પુનઃપ્રાપ્તિ + અન્ય આવક)
- રાજકોષીય ખાધને પહોંચી વળવા કે પૂરી કરવા સરકાર નાણાં ઉધાર લે છે. અર્થાત્ રાજકોષીય ખાધ એ સમગ્ર નાણાકીય વર્ષ માટે ઉધાર/ઋણની જરૂરિયાત દર્શાવે છે.
- નાણાકીય જવાબદારી અને બજેટ મેનેજમેન્ટ એક્ટ, 2003 (Fiscal Responsibility and Budget Management Act, 2003-FRBM Act) મુજબ 31 માર્ચ, 2021 સુધીમાં GDPના 2.8% અને 2023 સુધીમાં GDPના 2.5% કરવાની ભલામણ કરી છે.

હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ રોડ કન્વર્ઝન પ્રોજેક્ટ લોન કરાર

- હિમાચલ પ્રદેશ સરકાર અને વિશ્વ બેંકે રાજ્યમાં માર્ગ નેટવર્કની સ્થિતિ, સલામતી અને ઈજનેરી ધોરણોને સુધારવા માટે હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય માર્ગ રૂપાંતર પ્રોજેક્ટના અમલીકરણ માટે તાજેતરમાં 82 મિલિયનના લોન કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.

હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ રોડ કન્વર્ઝન પ્રોજેક્ટ વિશે

- હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ રોડ કન્વર્ઝન પ્રોજેક્ટ એ જળવાયુ પરિવર્તન અને આપત્તિજનક સ્થિતિસ્થાપક રસ્તાઓ બનાવવા, હિમાચલ પ્રદેશમાં પર્યટન કોરિડોર સાથે માર્ગ સલામતીમાં સુધારો કરવા અને સારી કામગીરી બજાવતા રસ્તાઓની ખાતરી કરવા માટે કોર્પોરેટ એન્ટિટી બનાવવા માટે સરકારની પહેલનું સમર્થન કરશે.
- આ પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત એક તૃતીયાંશ જાળવણી કરાર મહિલા કેન્દ્રિત સ્વ-સહાય જૂથોને આપવામાં આવશે.

- પર્વતિય રાજ્ય હોવાને કારણે હિમાચલ પ્રદેશમાં ઘણીવાર ભૂસ્ખલન અને પૂરનો સામનો કરવો પડે છે જે રસ્તાઓના જોડાણને અસર કરે છે.

નાણા આયોગ દ્વારા રાજકોષીય ખાધ અંગે ભલામણ

- નાણાપંચના સલાહકાર પેનલના કેટલાંક સભ્યો દ્વારા COVID-19 રોગચાળાને લીધે વૈશ્વિક અનિશ્ચિતતામાં થયેલ વધારાને જોતા કેન્દ્ર અને રાજ્યોના રાજકોષીય ખાધનો સીધો લક્ષ્યાંક રાખવાને બદલે એક રેન્જ નિર્ધારિત કરવા પર વિચાર કરવા ભલામણ કરવામાં આવી છે.

નાણાં આયોગ દ્વારા કરવામાં આવેલી ભલામણો

- આ સૂચન રાજકોષીય ખાધ અને કુલ ઘરેલુ ઉત્પાદનના દેવાના ગુણોત્તરનું લક્ષ્ય નક્કી કરવા માટે કરવામાં આવી છે.
- ઉદાહરણ તરીકે, રાજકોષીય ખાધનું લક્ષ્ય 3% ને બદલે 3.5 અને 5% ની વચ્ચે હોઈ શકે છે. આ નાણાકીય નીતિ સમિતિ દ્વારા નિર્ધારિત છૂટક ફુગાવાની(4% + - 2ની રેન્જ) સમાન હશે.
- રાજકોષીય ખાધને સીધા લક્ષ્યના બદલે એક રેન્જમાં રાખવા માટે 'ફિસ્કલ રિસ્પોન્સિબિલિટી એન્ડ બજેટ મેનેજમેન્ટ'(FRBM) એક્ટમાં સુધારો કરવો પડશે.

Back to basics : 'ફિસ્કલ રિસ્પોન્સિબિલિટી એન્ડ બજેટ મેનેજમેન્ટ'(FRBM) એક્ટ વિશે

- FRBM અધિનિયમ એ નાણાકીય સ્થિરતા લાવવા માટે વર્ષ 2003માં ઘડવામાં આવ્યો હતો અને 5 જુલાઈ, 2004થી તે લાગુ થયો હતો.
- તેનો ઉદ્દેશ્ય એ સરકારની આવક અને ખર્ચ વચ્ચે સંતુલન જાળવવાનો છે.
- FRBM અધિનિયમ અંતર્ગતના લક્ષ્યો :
 - 31 માર્ચ, 2009 સુધીમા મહેસૂલી ખાધ (Revenue Deficit)ને નાબૂદ કરવી. પ્રત્યેક વર્ષે GDPના 0.5%નો ઘટાડો લાવવો.
 - 31 માર્ચ, 2009 સુધીમાં રાજકોષીય ખાધ (Fiscal Deficit) ને GDPના 3% કરવી. પ્રત્યેક વર્ષે તેમા GDPના 0.3%નો ઘટાડો કરવો.
 - જો કે ઉપરોક્ત લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત થયા નહી આથી બંને લક્ષ્યોને વર્ષ 2015 સુધીમાં પ્રાપ્ત કરવાનું નક્કી કરી FRBM અધિનિયમમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો. જો કે 2015માં પણ આ લક્ષ્યો પ્રાપ્ત થયા નહીં.

FRBM સમીક્ષા સમિતિ

- વર્ષ 2016માં FRBM સમીક્ષા સમિતિનું ગઠન કરવામાં આવ્યું જેના અધ્યક્ષ અને. કે. સિંહ હતા.
- સમિતિ દ્વારા આપવામાં આવેલી ભલામણો નીચે મુજબની હતી :
 - 31 માર્ચ, 2020 સુધીમાં રાજકોષીય ખાધને GDPના 3% કરવી. અને 2020-21માં GDPના 2.8% સુધી અને 2023 સુધીમાં GDPના 2.5% કરવી.
 - મહેસૂલી ખાધને 31 માર્ચ, 2023 સુધીમાં GDPના 0.8% કરવી અને ત્યારબાદ વાર્ષિક ધોરણે GDPના 0.5% ઘટાડો કરવો.
 - દેવુ અને GDPનો ગુણોત્તર (Debt to GDP Ratio) કેન્દ્ર અને રાજ્યોનો સંયુક્ત રીતે 60% રાખવો. કેન્દ્ર માટે તે 40% અને રાજ્યો માટે 20% રહેવો જોઈએ.

FRBM અધિનિયમ અંતર્ગત એસ્કેપ ક્લોઝ (Escape clause)

- અમુક સંજોગોમાં FRBM અધિનિયમ અંતર્ગતના લક્ષ્યો પ્રાપ્ત ન થાય તો તેનાથી મુક્તિ આપવામાં આવેલી છે.
- આ સંજોગોને એસ્કેપ ક્લોઝ અંતર્ગત છૂટછાટ મળે છે. આવા સંજોગો નીચે મુજબ છે :
 - રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા અથવા યુદ્ધ
 - રાષ્ટ્રીય આપદા
 - કૃષિનું પતન
- આ કલમ (clause) અંતર્ગત રાજકોષીય ખાધના લક્ષ્યોમાંથી 0.5%ની છૂટછાટ મળે છે.

વિકાસ નાણાકીય સંસ્થા (Development financial institute-DFI)

- કેન્દ્ર સરકાર દેશના ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર સેક્ટરની લાંબા ગાળાની ધિરાણની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા ડેવલપમેન્ટ ફાઈનાન્સિયલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ (DFI) શરૂ કરવાની યોજના બનાવી રહી છે.
- આ સૂચિત વિકાસ નાણાકીય સંસ્થા (DFI) 'નેશનલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પાર્ટિપલાઈન'(NIP) હેઠળ ઓળખ કરવામાં આવેલ સામાજિક અને આર્થિક બંને ક્ષેત્રના માળખાગત પ્રોજેક્ટ્સને નાણાં આપવામાં આવશે.
- તાજેતરમાં તત્કાલીન આર્થિક બાબતોના સચિવ અતનુ ચકવર્તીની અધ્યક્ષતામાં ઉચ્ચ-સ્તરના કાર્યકારી જૂથે નાણાકીય વર્ષ 2019-25 માટે NIP પર અંતિમ અહેવાલ રજૂ કર્યો હતો.

- આ ઉચ્ચ કક્ષાના કાર્યકારી જૂથે તેના અહેવાલમાં આગામી પાંચ નાણાકીય વર્ષોમાં એટલે કે વર્ષ 2020 થી વર્ષ 2025 ના સમયગાળા દરમિયાન રસ્તાઓ, રેલવે, ઊર્જા અને શહેરી ક્ષેત્રોના 'ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર' પર 111 લાખ કરોડના રોકાણનો અંદાજ લગાવ્યો હતો.

વિકાસ નાણાકીય સંસ્થાની મુખ્ય બાબતો

- વિકાસ નાણાકીય સંસ્થા એ ખાસ કરીને વિકાસ અને માળખાગત સુવિધા સંબંધિત નાણાં પૂરાં પાડવા માટે સ્થાપિત એક વિશેષ સંસ્થા હશે, જે સામાન્ય રીતે વિકાસશીલ દેશોમાં લાંબા ગાળાની કેડિટ પ્રદાન કરવા માટે સ્થાપિત કરવામાં આવે છે.
- વિકાસ નાણાકીય સંસ્થાઓ ઘણીવાર સામાજિક લાભો સાથે લાંબા ગાળાના રોકાણને પ્રોત્સાહન આપવા માટે નીચા અને સ્થિર વ્યાજ પર લોન પ્રદાન કરે છે.
- આ એક તરફ વ્યાપારી બેંક પ્રવૃત્તિઓ અને બીજી બાજુ વિકાસલક્ષી જવાબદારીઓ સાથે વ્યવસાયિક ઓપરેટિંગ ધોરણો વચ્ચે સંતુલન બનાવશે.
- તે માત્ર વ્યાપારી બેંકો જેવી લોન આપે છે, પરંતુ તે અર્થવ્યવસ્થાના મહત્વપૂર્ણ ક્ષેત્રોના વિકાસમાં સહાય તરીકે પણ કાર્ય કરે છે.

દિલ્હી-મેરઠ પ્રાદેશિક રેપિડ ટ્રાંઝિટ સિસ્ટમ કોરિડોર

- અત્યાધુનિક અને હાઈ-સ્પીડ 82 કિલોમીટર લાંબા દિલ્હી-મેરઠ રિજનલ રેપિડ ટ્રાંઝિટ સિસ્ટમ કોરિડોરના વિકાસ માટે એશિયન ડેવલપમેન્ટ બેંક અને ભારતે 500 મિલિયનની લોન કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.

દિલ્હી-મેરઠ પ્રાદેશિક રેપિડ ટ્રાંઝિટ સિસ્ટમ કોરિડોર વિશે

- આ કોરિડોરથી પ્રાદેશિક જોડાણના સુધારણા સાથે, ભારતના રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્રના આવન-જાવનમાં નોંધપાત્ર વધારો જોવા મળશે.
- 82 કિલોમીટર લાંબા કોરિડોરને એવી રીતે ડિઝાઇન કરવામાં આવશે કે ટ્રેન 180 કિમી પ્રતિ કલાકની ઝડપે દોડી શકશે.
- આ કોરિડોર ઉત્તરપ્રદેશના મેરઠના મોદીપુરમ સાથે દિલ્હીના સરાય કાલે ખાં સાથે જોડશે.
- આ કોરિડોરથી મુસાફરીનો સમયગાળો ઘટીને લગભગ 1 કલાક કરવામાં આવશે, જ્યારે વર્તમાનમાં 3થી4 કલાકનો સમય લાગે છે.

- લોનના પ્રથમ હપ્તાનો ઉપયોગ ઇલેક્ટ્રિકાઈઝ ટ્રેક, સિગ્નલિંગ સિસ્ટમ્સ, મલ્ટિમોડલ હબ અને સ્ટેશનોના નિર્માણમાં કરવામાં આવશે.
- આ પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત, સ્ટેશનો એવી રીતે બનાવવામાં આવશે કે જે વરિષ્ઠ નાગરિકો, મહિલાઓ, બાળકો અને અપંગ લોકોને મદદરૂપ બની રહે.

Back to basics : એશિયન ડેવલપમેન્ટ બેંક વિશે (ADB)

- ADB એક ક્ષેત્રીય વિકાસ બેંક છે જેની સ્થાપના 19 ડિસેમ્બર, 1966માં કરવામાં આવી હતી.
- આ બેંકની સ્થાપનાનો ઉદ્દેશ એશિયા-પ્રશાંત ક્ષેત્રમાં આર્થિક અને સામાજિક વિકાસને ગતિ આપવાનો છે.
- બેંકની અધ્યક્ષતા જાપાન દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- બેંકનું મુખ્યાલય મનીલા, ફિલિપિન્સ ખાતે સ્થિત છે.
- બેંકના સદસ્યોની સંખ્યા 68 છે. જેમાંથી 49 એશિયા અને પ્રશાંત ક્ષેત્રના અને બાકીના 19 અન્ય ક્ષેત્રના છે.

ADB અંતર્ગત ટોચના સભ્યો અને તેમનો હિસ્સો

ક્રમ	ADB સભ્ય	હિસ્સો (ટકામાં)
1	જાપાન	15.6
2	સંયુક્ત રાષ્ટ્ર અમેરિકા (USA)	15.6
3	ચીન	6.4
4	ભારત	6.3
5	ઓસ્ટ્રેલિયા	5.8

RBI દ્વારા તણાવયુક્ત સંપત્તિ માટે યોજના

- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI) એ 26 ક્ષેત્રોમાં COVID-19 ને પગલે તણાવયુક્ત સંપત્તિના સમાધાન માટે પાંચ નાણાકીય ગુણોત્તર અને ક્ષેત્ર-વિશિષ્ટ મર્યાદા નિર્ધારિત કરી છે.

તણાવયુક્ત સંપત્તિ માટે યોજનાની મુખ્ય બાબતો

- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાની આ ઠરાવ યોજના કે.વી. કામથ સમિતિની ભલામણો પર આધારિત છે.
- COVID-19 રોગચાળા દ્વારા અસરગ્રસ્ત લોનના પુનર્ગઠન માટે ધ્યાનમાં લેવામાં આવતા પાંચ નાણાકીય ગુણોત્તર નીચે મુજબ છે:

1. ટોટલ આઉટસાઈડ લાયબિલિટી ટુ એડ્જસ્ટેડ ટૅજેબલ નેટ વર્થ રેશિયો (TOW/TNW) :- આ ગુણોત્તર લાંબા ગાળાના દેવા, ટૂંકા ગાળાના દેવા, વર્તમાન જવાબદારીઓ અને જોગવાઈઓ અને કરની જવાબદારી બાદ કર્યા પછી મેળવેલ ચોખ્ખો નફોનો સરવાળો છે. રોકાણ અને દેવાની મૂર્ત નેટવર્થ દ્વારા ભાગ પાડ્યા પછી પરિણામ પ્રાપ્ત થાય છે. તે કંપનીની નેટવર્થ ઉપર કંપનીના નાણાકીય લાભનો સંકેત આપે છે.
2. કુલ ઋણ અને EBIDTA ગુણોત્તર :- કુલ દેવામાં વ્યાજ, અવમૂલ્યન, કર અને EBIDTA(Earnings Before Interest, Depreciation, Taxes and Amortisation) થી વિભાજીત કરવાથી આ ગુણોત્તર મળે છે. આ ગુણોત્તર કંપનીનું દેવું ચૂકવવા માટેની રોકડ સ્થિતિ સૂચવે છે. ઊંચા ગુણોત્તરનો અર્થ એ છે કે કંપની વધુ નફાની સ્થિતિમાં છે.
3. વર્તમાન ગુણોત્તર (Current Ratio) :- આ ગુણોત્તર વર્તમાન જવાબદારીઓને વર્તમાન સંપત્તિમાં વહેંચીને મેળવી શકાય છે. વર્તમાન રેશિયો એક વર્ષમાં ટૂંકા ગાળાના દેવું અને અન્ય જવાબદારીઓ ચૂકવવાની કંપનીની ક્ષમતા સૂચવે છે.
4. ઋણ સેવા કવરેજ ગુણોત્તર :- તે વર્તમાન દેવું ચૂકવવા માટે ઉપલબ્ધ રોકડનો સંદર્ભ આપે છે.
5. સરેરાશ ઋણ સેવા કવરેજ ગુણોત્તર
 - > RBI દ્વારા નિયુક્ત 26 સેક્ટરમાં ઓટોમોબાઈલ્સ, વીજળી, પર્યટન, સિમેન્ટ, રસાયણો, જેમ્સ અને જ્વેલરીલ, લોજિસ્ટિક્સ, માઈનિંગ, મેન્યુફેક્ચરિંગ, રીઅલ એસ્ટેટ અને શિપિંગ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
 - > આ માળખા હેઠળ, RBI યોજના ફક્ત તે જ ઋણ લેનારાઓને લાગુ છે કે જેઓ COVID-19 દ્વારા અસરગ્રસ્ત છે.
 - > ફક્ત તે ઉધારકર્તા જેઓએ એક ધોરણ હેઠળ 1 માર્ચ, 2020 સુધી 30 દિવસથી ઓછી બાકીવાળા સાથે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા હતા. તેઓ જ RBIના આ માળખા હેઠળ પાત્ર છે.

કે. વી. કામથ સમિતિ વિશે

- > રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા COVID-19 દ્વારા અસરગ્રસ્ત લોનના પુનર્ગઠન પર કે. વી. કામથની અધ્યક્ષતામાં એક સમિતિની રચના કરવામાં આવી હતી.
- > આ સમિતિને કોર્પોરેટ લોનના સંપૂર્ણ પુનર્ગઠન માટેના પરિમાણોની ભલામણ કરવાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું હતું.
- > આ સમિતિએ એવા બધા ખાતાઓ માટે એક ક્ષેત્ર-વિશિષ્ટ ઠરાવ યોજના તૈયાર કરી છે કે જેના પર કુલ 1500 કરોડ અથવા તેથી વધુ ઋણ બાકી છે.

સરોદ-બંદરોની(SAROD Ports) શરૂઆત

સરોદ બંદરો વિશે

- > 'SAROD-Portsનું પૂરું નામ (Society for Affordable Redressal of Disputes-Ports)' છે.
- > કેન્દ્રીય વહાણ મંત્રાલય દ્વારા તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.
- > SAROD-Ports ખર્ચ અને સમયની બચત કરતા યોગ્ય અને ન્યાયપૂર્ણ રીતે વિવાદોનું સમાધાન કરશે.
- > SAROD-Ports દરિયાઈ ક્ષેત્રના તમામ પ્રકારના વિવાદો માટે આર્થિક સમાધાન પદ્ધતિ છે.
- > સૌસાયટી રજીસ્ટ્રેશન એક્ટ, 1860 હેઠળ SAROD-Portsની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.

સરોદ બંદરોનો ઉદ્દેશ

- > આર્થિક અને સમયસર વિવાદોનું યોગ્ય રીતે નિરાકરણ કરવું.
- > લવાદી તરીકે તકનીકી નિષ્ણાતોની પેનલ સાથે વિવાદ નિવારણ મિકેનિઝમનું સંવર્ધન કરવું.

સરોદ બંદરોનું માળખું

- > SAROD-Portsમાં ઈન્ડિયન પોર્ટ્સ એસોસિએશન (IPA) અને ઈન્ડિયન પ્રાઈવેટ પોર્ટ્સ એન્ડ ટર્મિનલ્સ એસોસિએશનના (IPTTA) સભ્યો સામેલ છે.

સંરક્ષણ ક્ષેત્ર માટે નવી FDI નીતિ

- > તાજેતરમાં કેન્દ્રીય કેબિનેટે સંરક્ષણ ક્ષેત્ર માટે નવી FDI નીતિને મંજૂરી આપી છે, આ નીતિમાં, ઓટોમેટિક રૂટ હેઠળ FDIની મર્યાદા 49% થી વધારીને 74% કરવામાં આવી છે.

સંરક્ષણ ક્ષેત્ર માટે નવી FDI નીતિ વિશે

- > નવી નીતિ હેઠળ વિદેશી સીધી રોકાણોની મર્યાદા 74% સુધી કરવાની સાથે 'રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા'ની શરતોને પણ જોડવામાં આવી છે.
- > આ શરત મુજબ સંરક્ષણ ક્ષેત્રમાં વિદેશી રોકાણ રાષ્ટ્રીય સુરક્ષાને આધારે ચકાસણીને આધિન રહેશે અને સંરક્ષણ ક્ષેત્રમાં કોઈપણ વિદેશી રોકાણોની સમીક્ષા કરવાનો અધિકાર સરકાર પાસે છે જે રાષ્ટ્રીય સુરક્ષાને અસર કરતી હોય.
- > હાલની નીતિમાં સંરક્ષણ ક્ષેત્ર સાથે જોડાયેલા ઉદ્યોગોમાં ઓટોમેટિક રૂટ હેઠળ 49% વિદેશી સીધા રોકાણની મંજૂરી આપવામાં આવી છે, જ્યારે આનાથી વધુ રોકાણ માટે સરકારની પરવાનગી જરૂરી છે.

- > નવી નીતિ હેઠળ, 'રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા'ની આ શર્ત સંરક્ષણ ઉત્પાદન ક્ષેત્રમાં સીધા વિદેશી રોકાણ માટે પહેલાથી રહેલ ચાર શર્તોથી (જેમાં સુરક્ષા મંજૂરી અને સંરક્ષણ મંત્રાલયની કેટલીક માર્ગદર્શિકા શામેલ છે.) અલગ હશે.

નવી નીતિનો ઉદ્દેશ

- > છેલ્લા કેટલાક વર્ષોમાં, કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા સંરક્ષણ ક્ષેત્રે દેશની સ્થાનિક ઉત્પાદન ક્ષમતાને વધારવા માટે ઘણા મહત્વપૂર્ણ નિર્ણયો લેવામાં આવ્યા છે.
- > કેન્દ્ર સરકાર વિદેશી મૂળ ઉપકરણ ઉત્પાદકોને ભારતમાં ઉત્પાદન યુનિટ સ્થાપવા પ્રોત્સાહિત કરવાનું અને સંરક્ષણ ક્ષેત્રમાં વિદેશી રોકાણ માટેની શરતોમાં રાહત આપીને ખાનગી ક્ષેત્રની ભાગીદારીને પ્રોત્સાહિત કરવાનું લક્ષ્ય ધરાવે છે.
- > કેન્દ્ર સરકારે દેશના સંરક્ષણ ઉત્પાદન ક્ષેત્ર માટે વર્ષ 2025 સુધી 1.75 લાખ કરોડના વેપાર સાથે 35,000 કરોડ રૂપિયાની નિકાસ કરવાનો લક્ષ્યાંક રાખ્યો છે.

ચીફ કમ્પ્લાયન્સ ઓફિસર(CCO)

- > રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાએ બેંકોને ચીફ કમ્પ્લાયન્સ ઓફિસરના નેતૃત્વ હેઠળની સ્વતંત્ર કોર્પોરેટ કમ્પ્લેસન્સ મિકેનિઝમ સ્થાપવા નિર્દેશ આપ્યો છે, જે અનુપાલન જોખમને અસરકારક રીતે સંચાલિત કરશે.

ચીફ કમ્પ્લાયન્સ ઓફિસર(CCO) વિશે

- > રિઝર્વ બેંકે આપેલી સૂચના મુજબ, CCOની નિમણૂક ઓછામાં ઓછા ત્રણ વર્ષના કાયમી કાર્યકાળ માટે બેંક દ્વારા કરવામાં આવશે.
- > CCOને ફક્ત અસાધારણ સંજોગોમાં પૂર્વનિર્ધારિત અને પારદર્શક પ્રક્રિયાને અનુસરીને સ્થાનાંતરિત અથવા પદભ્રષ્ટ કરી શકાય છે.
- > જો કોઈ બેંકે પહેલેથી જ CCOની નિમણૂક કરી છે, તો તેઓએ આગામી છ મહિનાની અંદર નવા નિયમો હેઠળ અધિકારીઓની નિમણૂક કરવાની રહેશે અને જો તે બેંકોના વર્તમાન અધિકારી તમામ માપદંડોને પૂર્ણ કરતા હોય તો તેઓની ફરીથી નિમણૂક કરી શકાય છે.

નાણાકીય વર્ષ 2020-21 પ્રથમ ત્રિમાસિક GDP આંકડાઓ.

- > તાજેતરમાં રાષ્ટ્રીય આંકડાકીય કાર્યાલય (National Statistical Office-NSO) દ્વારા જાહેર કરવામાં આવેલ

આંકડાઓ અનુસાર નાણાકીય વર્ષ 2020-21ના પ્રથમ ત્રિમાસિકમાં ભારતીય અર્થવ્યવસ્થાના કુલ ઘરેલુ ઉત્પાદન (GDP) અંતર્ગત 23.9% નો ઘટાડો નોંધવામાં આવ્યો હતો.

- > GDPના આંકડાઓમાં નોંધવામાં આવેલ આ ઘટાડો એ પાછલા એક દશકનું સૌથી ખરાબ પ્રદર્શન છે.
- > આંકડાઓનું વિશ્લેષણ દર્શાવે છે કે ભારતીય અર્થવ્યવસ્થા પર COVID-19ની સૌથી વધુ પ્રતિકૂળ અસર નોંધવામાં આવી છે.

અર્થવ્યવસ્થાના વિવિધ ક્ષેત્રોમાં ઘટાડો

- > GDPના આંકડાઓ અંતર્ગત વર્ષ 2020-21ના નાણાકીય વર્ષ અંતર્ગત અર્થવ્યવસ્થાના પ્રમુખ ક્ષેત્રોમાં ઘટાડો નોંધવામાં આવ્યો છે.
- > કોલસાના ઉત્પાદનમાં 15%નો ઘટાડો નોંધવામાં આવ્યો છે.
- > સિમેન્ટના ઉત્પાદનમાં 38.3%નો ઘટાડો અને સ્ટીલ વપરાશમાં પણ 56.8%નો ઘટાડો નોંધવામાં આવ્યો છે.
- > પ્રથમ ત્રિમાસિકમાં કુલ ટેલીફોન વપરાશકારોની સંખ્યામાં 2% નો ઘટાડો નોંધવામાં આવ્યો છે.
- > આ ઉપરાંત વાહનોના વેચાણમાં 84.8%નો ઘટાડો અને એરપોર્ટ પર આવતા યાત્રીઓની સંખ્યામાં 94.1%નો ઘટાડો નોંધવામાં આવ્યો છે.
- > જો કે અર્થવ્યવસ્થામાં કુલ મૂલ્ય વધારો (Gross Value Added-GVA)ની બાબતમાં કૃષિ સિવાય અર્થવ્યવસ્થાના બધા ક્ષેત્રોમાં ઘટાડો નોંધવામાં આવ્યો હતો.
- > GVA એ અર્થવ્યવસ્થાના બધા ક્ષેત્રોમાં થયેલ કુલ અંતિમ વસ્તુઓ અને સેવાઓના ઉત્પાદનનું નાણાકીય મૂલ્ય હોય છે.
- > પ્રથમ ત્રિમાસિક દ્વારા સૌથી વધુ ઘટકો બાંધકામ (50%), ઉત્પાદન (39%), ખનન (23%) અને વ્યાપાર, હોટેલ કે અન્ય સેવા (47%) નોંધવામાં આવ્યો હતો.

GDPમાં ઘટાડાના કારણો

- > કોઈપણ અર્થવ્યવસ્થાની ગતિશીલતા એ અર્થતંત્રની માંગ અને વપરાશ પર આધારિત હોય છે.
- > આંકડાઓ મુજબ આ વર્ષે ભારતીય અર્થવ્યવસ્થાના વિકાસ માટે વપરાશ અંતર્ગત કુલ 27%નો ઘટાડો નોંધવામાં આવ્યો છે.
- > અર્થવ્યવસ્થામાં રોકાણ અંતર્ગત 47%નો ઘટાડો નોંધવામાં આવ્યો છે.
- > આથી માંગમાં ઘટાડો અને રોકાણ માં ઘટાડો એ GDP ઘટવાના મુખ્ય કારણો છે.

RBI દ્વારા તરલતા વધારવા નાણાકીય ઉપાયો

- તાજેતરમાં રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા(RBI) દ્વારા નાણાકીય બજારમાં તરલતા વધારવા અનેક નાણાકીય નીતિ ઉપાયોની જાહેરાત કરવામાં આવી છે.

તરલતા વધારવાના મુખ્ય નાણાકીય ઉપાયો

i) ઓપન માર્કેટ ઓપરેશન્સ :-

- RBI દ્વારા "ઓપરેશન ટૂવીસ્ટ" અંતર્ગત રૂ.20,000 કરોડના રકમની વિશેષ ઓપન માર્કેટ ઓપરેશન્સ માધ્યમથી સરકારી જામીનગીરીઓનું ખરીદ-વેચાણ કરવામાં આવશે.
- ઓપરેશન ટૂવીસ્ટ અંતર્ગત કેન્દ્રીય બેંક લાંબા ગાળાના સરકારી ઋણ પાત્રોને ખરીદવા માટે ટૂંકાગાળાની જામીનગીરીઓના વેચાણથી પ્રાપ્ત આવકનો ઉપયોગ કરે છે, તેનાથી લાંબાગાળાના ઋણપત્રો પર વ્યાજ દરોના નિર્ધારણમાં સરળતા રહે છે.
- તેમાં રૂ.10,000 કરોડના બે સમાન ભાગોની રકમનો સમાવેશ કરવામાં આવશે. પ્રથમ ભાગ 10 સપ્ટેમ્બરના અને બીજો ભાગ 17 સપ્ટેમ્બરના જાહેર કરવામાં આવશે.

ii) ટર્મ રેપો ઓપરેશન્સ :-

- RBI એ સપ્ટેમ્બરના મધ્યમાં ફ્લોટિંગ દરો પર રૂ.1 લાખ કરોડની કુલ રકમ માટે "ટર્મ રેપો ઓપરેશન્સ"નું આયોજન કરશે.
- તેનો ઉદ્દેશ્ય RBI દ્વારા બેંકિંગ પ્રણાલીમાં તરલતા વધારવાનો છે.
- જે બેન્કોએ "લોંગ ટર્મ રેપો ઓપરેશન્સ" (LTRO) અંતર્ગત ઘનનો લાભ ઉઠાવ્યો હતો તે પરિપક્વતા પહેલા ઘન લેણદેણને બદલવાનો વિકલ્પ પસંદ કરી શકશે.
- એવી બેંકો જેમણે LTRO અંતર્ગત પહેલા 5.15%ના દર પર RBIથી ઉધાર પ્રાપ્ત કર્યું હતું, તેઓ એ પાછી આપી, હાલના રેપો રેટ અર્થાત્ 4% ના દર પર ઉધાર લઈ શકે છે. તેનાથી બેંકોનું દેવું ઓછું થશે.
- LTRO એક એવું માધ્યમ છે જેના અંતર્ગત બેંક હાલના રેપો રેટ પર બેંકોને 1-3 વર્ષ માટે ઋણ આપે છે તથા જામીનગીરીના રૂપમાં સરકારી જામીનગીરીનો સ્વીકાર કરે છે.

હેસ-ટૂ-મેચ્યોરિટી (HTM) જામીનગીરી

- પરિપક્વતા સુધી માલિકી રાખવા માટે HTM જામીનગીરીને ખરીદવામાં આવે છે. ઉદાહરણ તરીકે એક કંપની એવા બોન્ડમાં રોકાણ કરે છે જેને તેઓ પરિપક્વતા સુધી પોતાની પાસે રાખે છે.

- RBI દ્વારા HTM શ્રેણી માટે વધુ અવસરો ઉપલબ્ધ કરાવવાની ઘોષણા કરી છે.
- વર્તમાનમાં બેંકો HTM શ્રેણી અંતર્ગત 25% સુધી રોકાણ કરી શકે છે. RBI દ્વારા આ મર્યાદાને પાર કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

જૈવિક કૃષિ

- વૈશ્વિક મહામારી COVID-19ના કારણે સમગ્ર વિશ્વમાં વધુ સ્વસ્થ અને સુરક્ષિત ભોજનની માગમાં વધારો થયો છે.
- ભારત એ જૈવિક ખેડૂતોની સંખ્યાની બાબતમાં પ્રથમ તથા જૈવિક કૃષિના ક્ષેત્રફળની બાબતમાં 9માં સ્થાન પર છે.
- સિક્કીમ એ સંપૂર્ણ રીતે જૈવિક કૃષિ અપનાવનાર ભારતનું પ્રથમ રાજ્ય બન્યું છે જ્યારે ત્રિપુરા અને ઉત્તરાખંડ આ લક્ષ્યને પ્રાપ્ત કરવાની દિશામાં આગળ વધી રહ્યા છે.

Back to Basics: જૈવિક કૃષિ વિશે

- જૈવિક કૃષિ (Organic Farming) કૃષિની એવી પદ્ધતિ એ કૃત્રિમ ખાતરો અને સિન્થેટિક જંતુનાશકનો નહિવત્ ઉપયોગ અથવા ન્યૂનતમ ઉપયોગ સાથે જોડાયેલ છે તથા તેના અંતર્ગત જમીનની ફળદ્રુપતા બચાવી રાખવા માટે પાક ચક્ર, લીલું ખાતર વગેરેનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- જૈવિક કૃષિમાં માટી, પાણી, સૂક્ષ્મજીવાણુઓ, વન અને કૃષિ જેવા કુદરતી તત્વોના અલગીકરણનો સમાવેશ થાય છે.
- કૃષિ આધારિત ઉદ્યોગની વધતી આવશ્યકતાઓના કારણે પ્રાકૃતિક સંસાધનોના સતત અને ટકાઉ ઉપયોગ માટે આ આદર્શ પદ્ધતિ છે.
- ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્ય-2નો ઉદ્દેશ્ય 'ભૂખને સમાપ્ત કરવી, ખાદ્ય સુરક્ષા પ્રાપ્ત કરવી અને વધુ સારું પોષણ અને કૃષિને પ્રોત્સાહન આપવાનું છે' તેનું સમર્થન જૈવિક કૃષિ કરે છે.

ભારતમાં જૈવિક કૃષિની સંભાવના

- ઉત્તર-પૂર્વ ભારત પારંપરીક રૂપથી કૃષિને અનુકૂળ રહ્યું છે, અને ત્યાં રસાયણો વપરાય બાકીના હિસ્સાઓની અનુકૂળતા એ બહુ ઓછો છે.
- વર્તમાન સરકાર દ્વારા જનજાતિય અને દ્વિપિય ક્ષેત્રોમાં કૃષિની જૈવિક પદ્ધતિને પ્રોત્સાહન આપવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવી રહ્યો છે.
- ભારત વિશ્વના 'જૈવિક બજાર'માં પોતાનું આગવું સ્થાન બનાવી શકે છે. ભારતની મુખ્ય જૈવિક નિકાસમાં સન બીજ,

તલ, સોયાબીન, ચા, ઔષધીય છોડ, ચોખા અને દાળ નો સમાવેશ થાય છે.

- > વર્ષ 2018-19માં જૈવિક નિકાસ એ રૂ.5151 કરોડની રહી હતી.

જૈવિક કૃષિને અને પ્રોત્સાહન આપવા સરકારની પહેલો

i) મિશન ઓર્ગેનિક વેલ્યુ ચેઇન ડેવલપમેન્ટ ફોર નોર્થ ઈસ્ટ રિજિયન (MOVCD):

- > આ એક કેન્દ્રીય ક્ષેત્રની યોજના છે. તે સતત કૃષિ માટેના રાષ્ટ્રીય મિશન અંતર્ગત એક ઉપ-મિશન છે.
- > કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલય દ્વારા તેની શરૂઆત અરુણાચલ પ્રદેશ, આસામ, મણિપુર, મેઘાલય, મિઝોરમ, નાગાલેન્ડ, સિક્કિમ અને ત્રિપુરા રાજ્યોમાં કરવામાં આવી હતી.

- > આ યોજના જૈવિક ઉત્પાદનનું "પ્રમાણ" આપવા ગ્રાહકોમાં ઉત્પાદન પ્રતિ વિશ્વાસ પેદા કરવાની દ્રષ્ટિથી મહત્વપૂર્ણ છે.

ii) પરંપરાગત કૃષિ વિકાસ યોજના(PKVY):

- > સતત કૃષિ વિકાસ માટે રાષ્ટ્રીય મિશનના ઉપ-મિશન 'સોઇલ હેલ્થ મેનેજમેન્ટ'નું એક પ્રમુખ ઘટક છે.
- > PKVY અંતર્ગત જૈવિક કૃષિમાં "કલસ્ટર દ્રષ્ટિકોણ"થી "ભાગીદારી ગેરંટી પ્રણાલી" પ્રમાણનના માધ્યમથી "જૈવિક ગામો"ના વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવે છે.

iii) જૈવિક ઈ-કોમર્સ પ્લેટફોર્મ:

- > આ પ્લેટફોર્મ સીધું છૂટક વેપારીઓની સાથે જથ્થાબંધ વેપારીઓ જૈવિક ખેડૂતો સાથે જોડવાનું કાર્ય કરે છે.

આઠ મુખ્ય ક્ષેત્રના ઉદ્યોગોના વૃદ્ધિ દરમાં ઘટાડો

- > તાજેતરમાં જુલાઈ 2020માં 8 મુખ્ય ક્ષેત્રના ઉદ્યોગોના આઉટપુટમા 9.6% નો ઘટાડો નોંધવામાં આવ્યો હતો.
- > આ ઉદ્યોગો અંતર્ગત છેલ્લા 5 મહિનાથી સતત ઘટાડો.

આઠ મુખ્ય ક્ષેત્રના ઉદ્યોગો નું પ્રદર્શન

- > જુલાઈ-2020માં ખાતર ક્ષેત્ર સિવાય ના બધાં 7 ક્ષેત્રોમાં નકારાત્મક વૃદ્ધિ નોંધવામાં આવી છે.
- > સ્ટીલના ઉત્પાદનમાં સૌથી વધારે 16.5% નો ઘટાડો નોંધવામાં આવ્યો હતો. તેના પછી રિફાઈનરી વસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં 13.9% નો ઘટાડો નોંધવામાં આવ્યો હતો.
- > સૌથી ઓછો ઘટાડો અથવા નકારાત્મક વૃદ્ધિએ વિદ્યુત /વીજળી ક્ષેત્રમાં નોંધવામાં આવ્યો હતો.

મુખ્ય ક્ષેત્રના ઉદ્યોગોમાં ઘટાડો થવાનું કારણ

- > મુખ્ય ક્ષેત્રના ઉદ્યોગો અંતર્ગત સ્ટીલ, રિફાઈનરી ઉત્પાદનો અને સિમેન્ટના ઉત્પાદનમાં થયેલ ઘટાડો એ નકારાત્મક વૃદ્ધિ દરનું મુખ્ય કારણ છે.
- > COVID-19 મહામારીને કારણે વૈશ્વિક અને ઘરેલું આપૂર્તિ શ્રેણીમાં ઉત્પન વિક્ષેપો આર્થિક સંશોધનોની ગતિશીલતામાં સતત અવરોધ બની રહ્યા છે.
- > જુલાઈ મહિનામાં ઈંધણના ઊંચા ભાવ, દેશના અમુક હિસ્સાઓમાં લોકડાઉન, ઝડપી વર્ષાઋતુના કારણે પરિવહન, ઔદ્યોગિક અને ઉત્પાદનની પ્રવૃત્તિઓ પ્રભાવિત થઈ છે. જેના કારણે સ્થાનીય માંગમાં ઘટાડો નોંધવામાં આવ્યો છે.

Back to Basics: આઠ મુખ્ય ક્ષેત્રના

ઉદ્યોગો અને ઔદ્યોગિક ઉત્પાદન સૂચકાંક

- > 8 મુખ્ય ક્ષેત્રના ઉદ્યોગમાં કોલસો, કાર્યું તેલ, કુદરતી ગેસ, રિફાઈનરી વસ્તુઓ, ખાતર, પોલાદ (સ્ટીલ), સિમેન્ટ અને વીજળીનો સમાવેશ થાય છે.
- > ઔદ્યોગિક ઉત્પાદનના સૂચકાંક (Index of Industrial Production) અંતર્ગત આ 8 ઉદ્યોગો 40.27% ભાર (Weight) ધરાવે છે. જેના ભારનું વર્ગીકરણ નીચે મુજબ છે.

ઉદ્યોગ	ભાર (ટકામાં)
રિફાઈનરી વસ્તુઓ	28.04
વીજળી	19.85
પોલાદ (સ્ટીલ)	17.92
કોલસો	10.33
કાર્યું તેલ (Crude Oil)	8.98
કુદરતી ગેસ	6.88
સિમેન્ટ	5.37
ખાતર	2.63

ઔદ્યોગિક ઉત્પાદન સૂચકાંક (Index of Industrial Production - IIP) વિશે

- > IIP એ સૂચક છે જે આપેલ સમયગાળા દરમિયાન ઔદ્યોગિક ઉત્પાદનોના જથ્થામાં થયેલા ફેરફારને માપે છે.
- > IIP દર મહિને 'રાષ્ટ્રીય આંકડાકીય કચેરી' (National Statistical Office) દ્વારા પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે.

- IIPનું આધાર વર્ષ 2011-12 છે.
- IIP અંતર્ગત 8 મુખ્ય ક્ષેત્રના ઉદ્યોગો 40.27% ભાર ધરાવે છે.
- નાણા મંત્રાલય, RBI અને સરકારની અન્ય એજન્સીને નીતિ-વિષયક નિર્ણયો લેવામાં IIP મદદરૂપ બને છે.
- GDPના અનુમાન માટે પણ IIPમાં થયેલ ફેરફાર ઉપયોગી નિર્દેશક બને છે.

સમાયોજિત કુલ આવક (Adjusted Gross Revenue-AGR)

- તાજેતરમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા ટેલિકોમ કંપનીઓને પોતાની બાકીની "સમાયોજિત કુલ આવક" AGR ચૂકવવા માટે 10 વર્ષનો સમય આપવાનો નિર્ણય લીધો છે.

સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયની મુખ્ય બાબતો

- સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા આ નિર્ણય COVID-19ના કારણે ઉત્પન્ન થયેલા આર્થિક પડકારોના સંદર્ભે લેવામાં આવેલ છે.
- નિર્ણય અનુસાર, ટેલિકોમ કંપનીઓને પોતાની કુલ બાકી AGRની 10% રકમ 31 માર્ચ, 2020 સુધીમાં જમા કરાવવાની રહેશે.
- ત્યારબાદ ટેલિકોમ કંપનીઓ વર્ષ 2021થી વર્ષ 2031 વચ્ચે વાર્ષિક રૂપથી ચૂકવણી કરી શકશે.

સમાયોજિત કુલ આવક (AGR) શું છે?

- "રાષ્ટ્રીય ટેલિકોમ નીતિ, 1994" અંતર્ગત દૂરસંચાર (ટેલિકોમ) ક્ષેત્રના ઉદારીકરણના પગલે એક નિશ્ચિત શુલ્કની ચૂકવણીના આધાર પર ટેલિકોમ કંપનીઓને લાઈસન્સ આપવામાં આવ્યા હતા.
- જોકે વર્ષ 1999માં સરકારે સંપૂર્ણ શુલ્ક / એકસાથે ચૂકવવામાં આવતી એકમના બદલે કંપનીઓને "રેવન્યુ શેરિંગ" કરવાનો વિકલ્પ આપ્યો હતો.

- આ "રેવન્યુ શેરિંગ" મોડલ મુજબ કંપનીઓને વાર્ષિક લાઈસન્સ શુલ્ક અને સ્પેક્ટ્રમ ઉપયોગ શુલ્કના રૂપમાં પોતાના AGRનો એક હિસ્સો સરકાર સાથે વહેંચવાની જોગવાઈ છે.
- ટેલિકોમ કંપનીઓની કુલ આવકની ગણતરી ટેલિકોમ વિભાગ અને ટેલિકોમ કંપનીઓ વચ્ચેના લાયસન્સના કરારના આધારે કરવામાં આવે છે. આ સાથે જ લાઈસન્સના કરારની જોગવાઈઓના અનુરૂપ અમુક છૂટછાટો પણ AGRની ગણતરી કરવામાં આવે છે.

સમયોજિત કુલ આવક (AGR) પર વિવાદ:

- AGRની ગણતરી સંબંધે અને તેની વ્યાખ્યા સંબંધે ટેલિકોમ વિભાગ(સરકાર) અને ટેલિકોમ કંપનીઓ વચ્ચે વિવાદ ચાલી રહ્યો છે.
- ટેલિકોમ વિભાગ અનુસાર, AGRની ગણતરીમાં ટેલિકોમ કંપનીઓ દ્વારા બધા સ્ત્રોતથી પ્રાપ્ત આવકનો સમાવેશ થવો જોઈએ. જેના અંતર્ગત બિન-ટેલિકોમ સંબંધિત સ્ત્રોતથી પ્રાપ્ત આવક, દા.ત., જમા રકમ પર પ્રાપ્ત વ્યાજ અથવા સંપત્તિના વેચાણથી પ્રાપ્ત આવકનો સમાવેશ થાય છે.
- વર્ષ 2005માં સેલ્યુલર ઓપરેટર્સ એસોસિએશન ઓફ ઈન્ડિયા એ સરકારની આ વ્યાખ્યાને પડકારી હતી. ટેલિકોમ કંપનીઓ અનુસાર AGRની ગણતરી અંતર્ગત ફક્ત ટેલિકોમ સ્ત્રોતથી પ્રાપ્ત થયેલી આવકનો સમાવેશ કરવો જોઈએ.
- વર્તમાન AGR સંબંધિત ટેલિકોમ કંપનીઓ દ્વારા સરકારને ચૂકવવાની રકમનો આંકડોએ રૂ. 1.4 લાખ કરોડ સુધી પહોંચ્યો છે.
- જો કે સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા AGRના સંદર્ભે ટેલિકોમ વિભાગ દ્વારા આપવામાં આવેલી વ્યાખ્યાનું સમર્થન કર્યું છે અને બાકી રહેતી રકમ સંદર્ભે કુલ રકમ પર દંડ અને વિલંબ માટે વ્યાજ પણ જમા કરવાનો આદેશ ઓક્ટોબર, 2019માં આપ્યો હતો.

G-20 સમુહ

- તાજેતરમાં G-20 સભ્ય દેશોના શિક્ષણમંત્રીઓ દ્વારા વર્ચુઅલ રીતે આયોજિત બેઠકમાં 'એજ્યુકેશન કન્ટ્રી-ન્યુટી, પ્રારંભિક બાળપણનું શિક્ષણ અને શિક્ષણમાં આંતરરાષ્ટ્રીયકરણ' એમ ત્રણ ઓળખ કરવામાં આવેલ ક્ષેત્રોમાં સાથે મળીને કામ કરવાનો સંકલ્પ કરવામાં આવ્યો હતો.
- સાઉદી અરેબિયા વર્ષ 2020 માં G-20 સમિટની અધ્યક્ષતા કરી રહ્યું છે.

Back to basics : G-20સમુહ

- G-20 એ વિશ્વનો સૌથી મોટી અને ઝડપથી વિકસિત થતા અર્થતંત્ર ધરાવતા દેશોનું સમુહ છે. આ જૂથ વિશ્વના 85% GDPનું નિયંત્રણ કરે છે, અને વિશ્વની બે તૃતીયાંશ વસ્તીનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.
- G-20 સમિટને ઔપચારિક રીતે 'ફાઇનાન્સિયલ માર્કેટ્સ અને ગ્લોબલ ઇકોનોમી સમિટ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

G-20 ની ઉત્પત્તિ:

- વર્ષ 1997-98 ના એશિયન આર્થિક સંકટ પછી સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું કે ઉભરતી મોટી અર્થવ્યવસ્થા માટે આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય પદ્ધતિની ચર્ચા કરવા માટે ભાગીદારીની જરૂર છે.
- વર્ષ 1999 માં, G-7 ના નાણામંત્રીઓ દ્વારા G-20 નાણામંત્રીઓ તથા કેન્દ્રીય બેંકના ગવર્નર સાથે બેઠક માટે સહમતી મેળવવામાં આવી હતી.

G-20 સમુહની અધ્યક્ષતા:

- G-20 ગ્રુપ પાસે કાયમી સ્ટાફ નથી અથવા તેનું કોઈ મુખ્ય મથક પણ નથી. G-20 જૂથની અધ્યક્ષતા સદસ્ય દેશો દ્વારા અનુક્રમે કરવામાં આવે છે.
- અધ્યક્ષ દેશ આગામી સમિટનું આયોજન કરવા અને આગામી વર્ષમાં નાની બેઠકો યોજવા માટે જવાબદાર હોય છે.
- G-20 સમુહની બેઠકમાં બિન-સદસ્ય દેશોને અતિથિ તરીકે આમંત્રિત કરી શકાય છે.
- પૂર્વ એશિયામાં નાણાકીય કટોકટી બાદ વિશ્વના ઘણા દેશોને અસર થયા પછી G-20ની પ્રથમ બેઠક ડિસેમ્બર, 1999 માં બર્લિનમાં મળી હતી.

G-20 ના કાયમી સભ્યો:

- આર્જન્ટિના, ઓસ્ટ્રેલિયા, બ્રાઝિલ, કેનેડા, ચીન, ફ્રાન્સ, જર્મની, ભારત, ઇન્ડોનેશિયા, ઇટાલી, જાપાન, મેક્સિકો, રશિયા, સાઉદી અરેબિયા, દક્ષિણ આફ્રિકા, દક્ષિણ કોરિયા, તુર્કી, યુનાઇટેડ કિંગડમ, યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ઓફ અમેરિકા અને યુરોપિયન યુનિયન.

પ્રથમ વિશ્વ સોલર ટેકનોલોજી સમિટ

- 8 સપ્ટેમ્બર, 2020 ના રોજ આંતરરાષ્ટ્રીય સોલર એલાયન્સ દ્વારા પ્રથમ વર્લ્ડ સોલર ટેકનોલોજી સમિટનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

પ્રથમ વિશ્વ સોલર ટેકનોલોજી સમિટની મુખ્ય બાબતો

- 'ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિયન ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સ એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રી' (FCCI), આંતરરાષ્ટ્રીય સોલર એલાયન્સ(ISA), ગ્લોબલ લીડરશીપ ટાસ્ક ફોર્સના ઇનોવેશન સંયોજક છે જે આ સમિટના આયોજન માટે ISA સાથે મળીને કામ કરે છે.
- આ વર્ચુઅલ સમિટમાં 149 દેશોના 26,000 થી વધુ સહભાગીઓએ ભાગ લીધો હતો.
- સંમેલનમાં નીચે આપેલા ચાર કરારો પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા, જે સૌર ઊર્જા ક્ષેત્રના મુખ્ય ક્ષેત્ર પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાનો ઇરાદો દર્શાવે છે.
- 1) નવીન અને નવીનીકરણીય ઊર્જા મંત્રાલય – ભારત , વિશ્વ બેંક અને આંતરરાષ્ટ્રીય સોલર એલાયન્સના વચ્ચે 'વન વર્લ્ડ, વન સન, વન ગ્રીડ' પર એક ભાગીદારી કરાર.
- 2) ગ્લોબલ ગ્રીન ગ્રોથ ઇન્સ્ટિટ્યુટ અને આંતરરાષ્ટ્રીય સોલર એલાયન્સ વચ્ચે એક મિલિયન સોલર પંપ સંવર્ધન માટે ભાગીદારી.
- 3) ઇન્ટરનેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ રેફિજરેશન, પેરિસ અને ઇન્ટરનેશનલ સોલર એલાયન્સ વચ્ચે સમજૂતીનું મેમોરેન્ડમ.
- 4) આંતરરાષ્ટ્રીય સોલર એલાયન્સ અને નેશનલ થર્મલ પાવર કોર્પોરેશન (NTPC) વચ્ચે 47 પ્રોજેક્ટ્સના અમલીકરણ અંગે ભાગીદારી કરાર.
- આ પ્રસંગે આંતરરાષ્ટ્રીય સોલર એલાયન્સ દ્વારા ટેકનોલોજી મેગેઝિન 'સોલર કંપાસ-360' પણ લોન્ચ કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : આંતરરાષ્ટ્રીય સોલર એલાયન્સ (ISA)**વિશે**

- ISAની શરૂઆત ભારત દ્વારા 2015ના પેરિસ આબોહવા પરિવર્તન સંમેલનથી કરવામાં આવી હતી.
- ISA સૌર ઊર્જાથી સંપન્ન દેશોનું એક આંતર-સરકારી સંગઠન છે.
- ISAનું લક્ષ્ય 2030 સુધી 1000 ગીગાવોટથી વધુ સૌર ઊર્જા ઉત્પાદન સ્થાપિત ક્ષમતાની સાથે સૌર ઊર્જામાં 1000 બિલિયન ડોલરનું રોકાણ કરવાનો છે.
- ISAનું વડુ મથક ગુરુગ્રામ (હરિયાણા) ખાતે આવેલું છે.

ભારત-ચીન: રક્ષા મંત્રાલય સ્તરીય બેઠક

- 4 સપ્ટેમ્બર 2020 ના રોજ, મોસ્કો, રશિયા ખાતે ભારત-ચીન સેન્ટ્રલ શાંઘાઈ કોઓપરેશન ઓર્ગનાઈઝેશનની(SCO)બેઠક સમયે સંરક્ષણમંત્રી કક્ષાની બેઠક યોજાઈ હતી.

■ મુખ્ય બાબત:

- બેઠકનું મહત્વ: પૂર્વી લદાખમાં વાસ્તવિક નિયંત્રણ રેખા (Line of Actual Control - LAC) પર સરહદ વિવાદ બાદ ભારત અને ચીન વચ્ચે આ પહેલી ઉચ્ચ-સ્તરની રાજકીય સામ-સામેની બેઠક હતી.
- ભારતે પૂર્વી લદાખમાં વાસ્તવિક નિયંત્રણ રેખાની બાજુમાં તમામ સ્થળોએ યથાવત્ સ્થિતિ પુનઃસ્થાપિત કરવા અને સૈનિકોની વહેલી તકે પાછા ખેંચવાની હાકલ કરી હતી.

SCOમાં ભારતનું નિવેદન

- ભારતે શાંઘાઈ સહકાર સંસ્થાના સભ્ય દેશો વચ્ચે શાંતિપૂર્ણ, સ્થિર અને સુરક્ષિત ક્ષેત્ર પર ભાર મૂક્યો.
- આ ક્ષેત્ર સમૃદ્ધિ અને સ્થિરતા, વિશ્વાસ અને સહકાર, આંતરરાષ્ટ્રીય નિયમોનો આદર, એકબીજાના હિત પ્રત્યે સંવેદનશીલતા અને મતભેદોના શાંતિપૂર્ણ નિરાકરણની માંગ કરે છે.
- ભારત એક વૈશ્વિક સુરક્ષા બંધારણના વિકાસ માટે પ્રતિબદ્ધ છે જે મુક્ત, પારદર્શક, સમાવિષ્ટ, શાસન આધારિત અને આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદા અનુસાર હશે.

Back to basics : ભારત-ચીનના સંબંધોની પૃષ્ઠભૂમિ અને**શાંઘાઈ સહકાર સંગઠન(SCO) વિશે ભારત અને****ચીનના સંબંધોની પૃષ્ઠભૂમિ**

- પૂર્વી લદાખમાં પેંગોંગ ત્સો, ગલવાન વેલી, ડેમચોક અને દૌલાત બેગ ઓલ્ડિમાં ભારતીય અને ચીની સેના સ્થિર સ્થિતિમાં છે.

- પેંગોંગ ત્સોના ઉત્તરી તટ પર કાર્યવાહી માત્ર પ્રાદેશિક લાભ માટે જ નહીં, પરંતુ આ સંસાધનથી સમૃદ્ધ તળાવને વધારે સર્વોપરિતા બાબતે વિવાદ છે.
- તાજેતરના વર્ષોમાં ભારતે શરૂ કરેલા માળખાકીય પ્રોજેક્ટ્સને પગલે લદાખની ગાલવાન ખીણમાં અસ્થિરતા જોવા મળી હતી. ભારત દરબુક-શ્યોક-દૌલાત બેગ ઓલ્ડિનું (DSDBO) નિર્માણ કરી રહ્યું છે, જે વ્યૂહાત્મક મહત્વનો માર્ગ છે જે ગેલવાન ખીણના માધ્યમથી ચીનના નજીકના વિસ્તારને હવામાન પટ્ટીથી જોડે છે.
- ચીન આ ક્ષેત્રમાં કોઈપણ ભારતીય બાંધકામનો વિરોધ કરે છે.

વાસ્તવિક નિયંત્રણ લાઇન(LAC)

- LAC એ સીમાંકન છે જે ભારતીય નિયંત્રિત ક્ષેત્રને ચીની નિયંત્રિત ક્ષેત્રથી અલગ કરે છે. ભારત LACને 3,488 કિ.મી. લાંબી માને છે જ્યારે ચીન તેને 2,000 કિ.મી. જેટલી લાંબી માને છે.
- તેને ત્રણ પ્રદેશોમાં વહેંચવામાં આવેલ છે:
 - 1) પૂર્વી ક્ષેત્ર જે અરુણાચલ પ્રદેશ અને સિક્કિમમાં નિયંત્રણ રેખાને સીમાંકિત કરે છે.
 - 2) ઉત્તરાખંડ અને હિમાચલ પ્રદેશનો મધ્ય પ્રદેશ.
 - 3) લદાખમાં પશ્ચિમ ક્ષેત્ર.
- લદાખમાં ભારત-ચીન LAC એ વર્ષ 1962ના યુદ્ધ પછી ચીન દ્વારા ગેરકાયદેસર રીતે ઘેરાયેલ વિસ્તારનું પરિણામ છે.

શાંઘાઈ સહકાર સંગઠન(SCO) વિશે

- તેની સ્થાપના વર્ષ 2001 માં કરવામાં આવી હતી અને તેનું મુખ્ય મથક ચીનના બેઈજિંગમાં છે.
- SCO એક વિશાળ ભૌગોલિક વિસ્તાર સાથેની એક મહત્વપૂર્ણ સંસ્થા છે અને તે મધ્ય એશિયા, દક્ષિણ-એશિયા અને એશિયા-પ્રશાંત ક્ષેત્ર માટે મહત્વપૂર્ણ છે. તે વિશ્વની અડધી વસ્તીનું પ્રતિનિધિત્વ કરતું એક મુખ્ય યુરેશિયન સંસ્થા છે. તે કાયમી આંતર-સરકારી સંસ્થા છે.
- ભારત, કઝાકિસ્તાન, ચીન, કિર્ગીસ્તાન, પાકિસ્તાન, રશિયા, તાજિકિસ્તાન અને ઉઝબેકિસ્તાન અને ચાર નિરીક્ષક દેશો-અફઘાનિસ્તાન, બેલારુસ, ઈરાન અને મંગોલિયા સહિત આઠ સભ્ય દેશોનો સમાવેશ થાય છે.
- વર્ષ 2017 માં ભારત અને પાકિસ્તાન SCOના સદસ્યો બન્યા હતા
- સ્થાયી સંસ્થાઓ: આ સંસ્થા પાસે બે કાયમી સંસ્થાઓ છે:
 - 1) SCO સચિવાલય (બેઈજિંગ, ચીન)
 - 2) પ્રાદેશિક આતંકવાદ વિરોધી રચના(RATS) એક્ઝિક્યુટિવ કમિટી (તાશકંદ, ઉઝબેકિસ્તાન)

ઈન્ડો-પેસેફિક ક્ષેત્ર અને ભારત

- ભારત-ઓસ્ટ્રેલિયા અને ફ્રાન્સ વચ્ચે તાજેતરમાં ઈન્ડો-પેસેફિક ક્ષેત્રમાં સહકાર વધારવાના હેતુથી ત્રિપક્ષીય વાટાઘાટનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

ભારત-ઓસ્ટ્રેલિયા-ફ્રાન્સ ત્રિપક્ષીય ચર્ચાની મુખ્ય બાબતો

- આ મામલે વિદેશ મંત્રાલય દ્વારા જાહેર કરવામાં આવેલા નિવેદનના અનુસાર, બેઠક દરમિયાન મુખ્યત્વે ઈન્ડો-પેસેફિક ક્ષેત્રમાં સહયોગ વધારવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ ઉપરાંત બેઠકમાં દરિયાઈ સુરક્ષાને પ્રોત્સાહન આપવા અને વૈશ્વિક સપ્લાય ચેઇનને કોરોના વાયરસ રોગચાળાને ધ્યાનમાં રાખીને વધુ સ્થિતિસ્થાપક બનાવવા અંગે પણ ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.
- દરિયાઈ સુરક્ષા સહકારમાં માનવતાવાદી સહાય અને આપત્તિ રાહત, દરિયાઈ ક્ષેત્રની જાગૃતિ, પરસ્પર લોજિસ્ટિક્સ સપોર્ટ અને ઈન્ડો-પેસેફિક ક્ષેત્રમાં મૈત્રીપૂર્ણ દેશોની ક્ષમતા નિર્માણમાં સહાય જેવા ક્ષેત્રો શામેલ છે.
- ત્રણેય દેશોએ વાર્ષિક ધોરણે આ સંવાદ ચાલુ રાખવાની વાત પણ કરી છે.

ચર્ચાનું મહત્વ

- ફ્રાન્સ અને ઓસ્ટ્રેલિયા ઈન્ડો-પેસેફિક ક્ષેત્રમાં ભારતના મુખ્ય ભાગીદારો છે અને આ બેઠકમાં ત્રણેય દેશોને વર્ષોથી દ્વિપક્ષીય રીતે પ્રાપ્ત થયેલ પ્રગતિને આગળ વધારવાની તક મળી.
- ઓસ્ટ્રેલિયા અને ફ્રાન્સ ઈન્ડો-પેસેફિક અને હિંદ મહાસાગરના પ્રદેશોમાં ભારત માટે મુખ્ય વ્યૂહાત્મક ભાગીદારો તરીકે ઉભરી આવ્યા છે અને છેલ્લા કેટલાક વર્ષોમાં ત્રણેય દેશોના સહયોગમાં, ખાસ કરીને દરિયાઈ ક્ષેત્રમાં સહકાર નોંધપાત્ર રીતે વધ્યો છે.
- ઉદાહરણ તરીકે, ભારતે બંને દેશો (ફ્રાન્સ અને ઓસ્ટ્રેલિયા) સાથે લોજિસ્ટિક્સ કરાર કર્યા છે.
- ભારત ઈન્ડો-પેસેફિક ક્ષેત્રમાં ચીનના આક્રમક વર્તનનો સામનો કરવા માટે ફ્રાન્સ અને ઓસ્ટ્રેલિયા સાથેના સહયોગને પ્રોત્સાહન આપી રહ્યું છે, કારણ કે આ દેશો ચીનના પડકારને પહોંચી વળવા પૂરતી ક્ષમતા ધરાવે છે.

ઈન્ડો-પેસેફિક ક્ષેત્ર વિશે

- ઈન્ડો(હિંદ મહાસાગર) અને પેસેફિકનો અર્થ પેસેફિક મહાસાગરના અમુક ભાગોને એકઠા કરીને સમુદ્રનો જે ભાગ

બને છે તેને ઈન્ડો-પેસેફિક કહેવામાં આવે છે. આ ક્ષેત્ર સાથે સંકળાયેલા દેશોને 'ઈન્ડો-પ્રશાંત દેશો' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

- જો કે હાલમાં તે એક વિભાવના છે જે વિકાસ હેઠળ છે, ઘણા વિશ્લેષકો આ ખ્યાલને પશ્ચિમથી પૂર્વ તરફ શક્તિ અને પ્રભાવના સ્થાનાંતરણ તરીકે જુએ છે.
- ઈન્ડો-પેસેફિક ક્ષેત્રનો ભૌગોલિક ફેલાવો હજી સુધી યોગ્ય રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો નથી અને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે જુદા જુદા હોદ્દાદારો દ્વારા તેને અલગ રીતે માન્યતા આપવામાં આવી છે.
- ઉદાહરણ તરીકે, યુ.એસ. માટે, આ વિસ્તાર ભારતના પશ્ચિમ દરિયાકાંઠે સુધી ફેલાયેલો છે, જે યુ.એસ. ઈન્ડો-પેસેફિક કમાન્ડની ભૌગોલિક સીમા છે, જ્યારે ભારત માટે તે આખા હિંદ મહાસાગર અને પશ્ચિમ પ્રશાંત મહાસાગરનો સમાવેશ કરે છે.

ઈન્ડો-પેસેફિક ક્ષેત્રનું મહત્વ

- ઈન્ડો-પેસેફિક ક્ષેત્ર વિશ્વમાં આર્થિક વિકાસનું ગુરુત્વાકર્ષણનું કેન્દ્ર બનેલું છે. અમેરિકા, ચીન, જાપાન અને ભારત જેવી વિશ્વની ચાર મોટી અર્થવ્યવસ્થાઓ આ ક્ષેત્રમાં સ્થિત છે, જે આ ક્ષેત્રનું મહત્વ ખૂબ વધારે છે. આમ, આ ક્ષેત્ર વિશ્વના આર્થિક વિકાસને આગળ વધારવા માટે એન્જિન તરીકે કાર્ય કરી શકે છે.
- ઈન્ડો-પેસેફિક ક્ષેત્ર સમગ્ર વિશ્વમાં શાંતિ અને સમૃદ્ધિને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આવશ્યક ભૂમિકા ભજવી શકે છે.
- ઈન્ડો-પેસેફિક ક્ષેત્રમાં વિશ્વના સૌથી વધુ વસ્તી ધરાવતા દેશ(ચીન), સૌથી વધુ વસ્તી ધરાવતો લોકશાહી દેશ(ભારત) અને સૌથી વધુ વસ્તી ધરાવતા મુસ્લિમ બહુમતી ધરાવતા રાજ્યનો (ઈન્ડોનેશિયા) સમાવેશ થાય છે, જેના કારણે આ દેશ પણ ભૌતિક રાજકીય રીતે છે મહત્વપૂર્ણ બને છે.
- વિશ્વના દસ સૌથી મોટા સ્થાયી લશ્કરમાંથી સાત ઈન્ડો-પેસેફિક ક્ષેત્રમાં શામેલ છે. તેથી જ યુ.એસ.ના મુજબ, "ઈન્ડો-પેસેફિક ક્ષેત્ર અમેરિકાના ભવિષ્ય માટે સૌથી વધુ પરિણામી ક્ષેત્ર છે."

ભારત અને ઈન્ડો-પેસેફિક ક્ષેત્ર વિશે

- ઈન્ડો-પેસેફિક ક્ષેત્રના ઘણા દેશો ખાસ કરીને ઓસ્ટ્રેલિયા, જાપાન, અમેરિકા અને ઈન્ડોનેશિયા વગેરે આ ક્ષેત્રમાં ભારતની ભૂમિકાને ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ માને છે. આ તમામ દેશો ભારતને દક્ષિણ ચીન સમુદ્ર અને પૂર્વ ચીન સમુદ્રમાં ચીનનો સામનો કરવાના વિકલ્પ તરીકે જોઈ રહ્યા છે.
- જોકે ભારત આ ક્ષેત્રમાં શાંતિ અને સલામતીને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કામ કરવા તૈયાર છે, ભારત માટે ઈન્ડો-પ્રશાંત

- ક્ષેત્રનો અર્થ એક મુક્ત, ખુલ્લા અને સમાવિષ્ટ પ્રદેશ તરીકેનો છે.
- > ભારત હિંદ મહાસાગર અને પ્રશાંત મહાસાગરના તમામ દેશો અને તે બધા દેશોનો ઈન્ડો-પેસિફિક ક્ષેત્રની પરિભાષામાં શામેલ કરે છે જેના હિતો આ ક્ષેત્ર સાથે જોડાયેલ છે.
 - > આમ ભારત ઈન્ડો-પેસિફિક ક્ષેત્રની અમેરિકન વ્યાખ્યાનું પાલન કરતું નથી, જેનું એકમાત્ર લક્ષ્ય ચીનના પ્રભાવને મર્યાદિત કરવાનું અથવા સમાપ્ત કરવાનું છે.

WHOનું દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયા ક્ષેત્ર માટેનું 73મું સત્ર

- > 10 સપ્ટેમ્બર, 2020 ના રોજ કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને કુટુંબ કલ્યાણ મંત્રીએ વિડિઓ કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયા ક્ષેત્ર માટેના વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશનના 73માં સત્રમાં ભાગ લીધો હતો.

WHOના દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયા ક્ષેત્ર માટેના 73માં સત્રની મુખ્ય બાબતો

- > આ પ્રસંગે બધા સભ્ય દેશોએ ક્ષેત્રીય એકજુટતાના મહત્વની ઓળખ કરતા કોવીડ-19 ને ધ્યાનમાં રાખીને લચિલી સ્વાસ્થ્ય પ્રણાલી એટલે કે 'સાર્વત્રિક આરોગ્ય ક્વરેજ' અને આરોગ્ય કટોકટી પર દક્ષિણ પૂર્વ એશિયા પ્રાદેશિક ફલેગશિપ “South-East Asia Regional Health Emergency Fund (SEARHEF)” જે કટોકટી જોખમ સંચાલનમાં ક્ષમતાને પ્રોત્સાહન આપે છે તેના પર ચર્ચા કરી હતી.
- > SEARHEF જાહેર આરોગ્ય કટોકટી દરમિયાન ઝડપી નાણાકીય સંસાધનો પ્રદાન કરે છે.
- > તેને વર્ષ 2019માં દિલ્હી ઘોષણાપત્રમાં કટોકટીની પરિસ્થિતિઓ માટે સ્વીકારવામાં આવી હતી.
- > તે આપત્તિ જોખમ વ્યવસ્થાપન અને COVID-19 ને પગલે કટોકટી જોખમ સંચાલન અને કટોકટી સજ્જતામાં ક્ષમતા વધારવા માટે પ્રતિબદ્ધ છે.
- > આ સત્રમાં નીચેના મુદ્દાઓ પર સંમતિ આપવામાં આવી:
 1. ગુણવત્તાયુક્ત આરોગ્ય સેવાઓની(COVID-19 અને બિન-COVID-19 બંને) લોકોની પહોંચ સુનિશ્ચિત કરવા માટે સાર્વત્રિક આરોગ્ય ક્વરેજ અને પ્રાથમિક આરોગ્ય સંભાળના મહત્વની ચકાસણી.
 2. ખાસ કરીને જાહેર આરોગ્ય કટોકટી દરમિયાન આવશ્યક આરોગ્ય સેવાઓ અને જાહેર આરોગ્ય કાર્યક્રમો લાગુ કરવા.
 3. COVID-19 રોગચાળા દરમિયાન અને તે પછીના અવિરત આરોગ્ય સેવાઓ જાળવવા માટે પૂરતા આરોગ્ય બજેટની ફાળવણી કરીને લોકોના આરોગ્યને પ્રાધાન્ય આપવું.
 4. ડિજિટલ તકનીકોનો લાભ લઈને અને નીતિના નિર્ણય માટે

માહિતીની વહેંચણી કરીને આરોગ્ય માહિતી પ્રણાલીને મજબૂત બનાવવી.

5. આરોગ્ય વ્યવસાયિકો અને અન્ય સંબંધિત કાર્યકરોની સલામતીની ખાતરી કરવી અને પૂરતા પ્રમાણમાં જાહેર આરોગ્ય અને સામાજિક પગલાં અને વિવિધ ગુણવત્તાવાળા વ્યક્તિગત રક્ષણાત્મક ઉપકરણોની પહોંચ દ્વારા દર્દીઓ અને અન્ય લોકોની સલામતીને મજબૂત બનાવવી.
6. યોગ્ય તબીબી કચરા વ્યવસ્થાપન પ્રણાલી દ્વારા વ્યવસાયિક અને પર્યાવરણીય સલામતીને મજબૂત બનાવવી.
7. COVID-19 ના નકારાત્મક પરિણામો ઘટાડવા માટે સરકાર અને સમાજના સહયોગી અભિગમ દ્વારા બહુ-ક્ષેત્રીય સહયોગ ચાલુ રાખવો અને વિસ્તૃત કરવો.
8. સ્વાસ્થ્ય અંતરની ઓળખ કરવી અને આંતરરાષ્ટ્રીય આરોગ્ય રેગ્યુલેશન્સ, 2005 દ્વારા મૂળ ક્ષમતાઓને મજબૂત બનાવવી.

ભારત-જાપાન લોજિસ્ટિક્સ કરાર

- > ભારત અને જાપાન દ્વારા ભારતના સશસ્ત્ર દળ અને જાપાનના સંરક્ષણ દળો વચ્ચે 'મ્યુચ્યુઅલ લોજિસ્ટિક્સ સપોર્ટ એરેન્જમેન્ટ'(MLSA) કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે. આ કરાર પર ભારતના સંરક્ષણ સચિવ અને જાપાનના રાજદૂત દ્વારા હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.

ભારત-જાપાન લોજિસ્ટિક્સ કરારની મુખ્ય બાબતો

- > આ કરાર એ દ્વિપક્ષીય તાલીમ પ્રવૃત્તિઓ, સંયુક્ત રાષ્ટ્રની શાંતિ સંરક્ષણ કામગીરી, માનવતાવાદી આંતરરાષ્ટ્રીય રાહત અને અન્ય પરસ્પર સહમત પ્રવૃત્તિઓ સાથે સંકળાયેલ રહીને પુરવઠો અને સેવાઓની પરસ્પર જોગવાઈ દ્વારા બંને દેશોના સશસ્ત્ર સૈન્ય વચ્ચે ગાઢ સહકાર માટે સક્ષમ માળખાની સ્થાપના કરી શકાશે.
- > આ કરારથી ભારત અને જાપાનના સશસ્ત્ર દળો વચ્ચે આંતર-કાર્યક્ષમતામાં વધારો થશે, સાથે સાથે બંને દેશો વચ્ચે વિશેષ વ્યૂહાત્મક અને વૈશ્વિક ભાગીદારી હેઠળ દ્વિપક્ષીય સંરક્ષણ પ્રવૃત્તિઓમાં વધારો થશે.
- > કરારમાં સમાવિષ્ટ સપ્લાય અને સેવાઓમાં ખોરાક, પાણી, પરિવહન(એરલિફ્ટ સહિત), પેટ્રોલિયમ, કપડા, સંદેશાવ્યવહાર, તબીબી સેવાઓ, સુવિધાઓ અને ઘટકો અને જાળવણી સેવાઓનો ઉપયોગ અને સમારકામ શામેલ છે.
- > આ કરાર 10 વર્ષ સુધી અમલમાં રહેશે. જો કોઈ પણ પક્ષ તેને નાબૂદ કરવાનો નિર્ણય લેતો નથી તો તે આપમેળે 10 વર્ષ માટે આ કરાર લંબાવવામાં આવશે.

ભારત અને ચીન પાંચ મુદ્દાવાળા એક્શન પ્લાન પર સહમત

- લદાખમાં ભારત અને ચીન વચ્ચે વાસ્તવિક નિયંત્રણ રેખા(LAC) વચ્ચે ચાલી રહેલા તણાવને સરળ બનાવવા માટે બંને દેશો વચ્ચે પાંચ મુદ્દાઓ પર સહમતી થઈ છે.

સંમતિનાં પાંચ મુદ્દા વિશે

- વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી અને રાષ્ટ્રપતિ શી જિનપિંગ વચ્ચેની સર્વસંમતિ બાદ બંને દેશો 'મતભેદને તણાવનું સ્વરૂપ ન લેવા' પર સંમત થયા છે.
- સરહદ પર તણાવ ઓછો કરવા સૈનિકોની ઝડપી વાપસી.
- ભારત-ચીન સરહદના વિસ્તારોમાં, બંને પક્ષ શાંતિ અને સુમેળ અને સરહદી બાબતોને જાળવવા તમામ હાલના કરારો અને પ્રોટોકોલોનું પાલન કરશે અને તણાવ વધે તેવા કોઈ પગલા લેવામાં આવશે નહીં.
- વિશેષ પ્રતિનિધિઓ, રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા સલાહકાર અજિત ડોવલ અને શ્રી વાંગ તેમજ અન્ય તંત્રો સાથે ભારત-ચીન મુદ્દે બંને પક્ષો વચ્ચે વાટાઘાટો ચાલુ રહેશે.
- કોન્ફિડેન્સ-બિલ્ડિંગ મેઝર્સ (CBMS) તરફ કામ કરવામાં આવશે.

તાત્કાલિક પડકાર

- એપ્રિલના મધ્યમાં બંને દેશો વચ્ચેના સ્ટેન્ડ-ઓફથી 'પહેલાથી સ્થિતિ' પુનઃસ્થાપિત કરવા અથવા અગાઉના મોરચા પર પાછા ફરવા વિશે કંઈ કહેવામાં આવ્યું નથી.
- ભારતે ચીનને પેગોંગ ત્સો, ડેપ્સસંગ અને LAC ના અન્ય ભાગો પરના અતિક્રમણથી પીછેહઠ કરવા કહ્યું નથી.

ભારત અને ચીન બંને માટે શું કરવાની જરૂર છે?

- બંને દેશોએ તમામ વિવાદિત પ્રદેશોમાંથી તાત્કાલિક સૈન્યની વાપસીની ખાતરી કરવી જોઈએ. ભવિષ્યમાં કોઈ અયોગ્ય ઘટનાને રોકવા માટે આ જરૂરી છે.
- સૈન્ય અધિકારીઓ દ્વારા સૈન્ય સ્થાયી મોરચા પર તૈનાત કરવાની પ્રક્રિયાને તબક્કાવાર રીતે અંતિમ સ્વરૂપ આપવું જોઈએ.

મધ્યસ્થી પર સિંગાપોર સંમેલન

- વિવાદોના સમાધાન, જેને "સિંગાપોર કન્વેન્શન ઓન મધ્યસ્થતા" તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે વ્યવસાયમાં સરળતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે 12 સપ્ટેમ્બર, 2020 ના રોજ અમલમાં આવ્યું હતું.

મધ્યસ્થી પર સિંગાપોર સંમેલનની મુખ્ય બાબતો

- આ ભારત અને વિશ્વના અન્ય દેશો જે આ સંમેલનમાં હસ્તાક્ષરકર્તા છે તેમાં ઉદ્યોગોથી સંબંધિત કોર્પોરેટ વિવાદોના મધ્યસ્થી માટે વધુ અસરકારક માર્ગ પ્રદાન કરશે.
- તેને 'યુનાઈટેડ નેશન્સ કન્વેન્શન ઓન ઈન્ટરનેશનલ સેટલમેન્ટ એગ્રીમેન્ટ રિઝલ્ટિંગ ફ્રોમિંગ મેડિએશન' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. સિંગાપોરના નામે યોજનારી આ યુ.એન.ની પહેલી સંધિ છે.
- આ સંમેલન સુમેળ અને સુવિધાયુક્ત અમલીકરણ માળખા, સમય અને કાનૂની ખર્ચમાં બચતને પ્રોત્સાહન આપશે જે હાલની COVID-19 રોગચાળા દરમિયાન અનિશ્ચિતતાના સમયમાં ઉદ્યોગો માટે મહત્વપૂર્ણ છે.
- 1 સપ્ટેમ્બર, 2020 સુધી, સંમેલનમાં ભારત, ચીન અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ સહિત 53 હસ્તાક્ષરકર્તા દેશો છે.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાએ 20 ડિસેમ્બર, 2018 ના રોજ આંતરરાષ્ટ્રીય સમાધાન કરાર અંગેની સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંધિને સ્વીકારી હતી.
- આ સંધિ લવાઈને પરિણામે આંતરરાષ્ટ્રીય સમાધાન કરારોને લાગુ કરવા માટે એકસરખી અને કાર્યક્ષમ પદ્ધતિ પૂરી પાડે છે.
- આ સંમેલન લવાઈ દ્વારા કોર્પોરેટ વિવાદોના ઝડપી સમાધાન દ્વારા ભારતની તેની વ્યવસાયિક વિશ્વસનીયતા વધારવામાં મદદ કરશે.

હાઈબ્રિડ વોરફેર

- ઈન્ડિયન એક્સપ્રેસ અખબાર દ્વારા હાથ ધરાયેલ સ્વતંત્ર તપાસ મુજબ, ચીની ટેકનોલોજી કંપની દ્વારા ભારતમાં 10,000 થી વધુ લોકો અને સંગઠનોની સક્રિય દેખરેખ રાખવામાં આવી રહી છે.

મુખ્ય બાબત

- તપાસ અનુસાર ચીનના શેનઝેનમાં સ્થિત ઝેન્હુઆ ડેટા ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી કંપની લિમિટેડ દ્વારા ભારતીય રાષ્ટ્રપતિ, વડાપ્રધાન, ચીફ ઓફ ડિફેન્સ સ્ટાફ અને સહિત સૈન્ય, નૌકાદળ અને હવાઈ દળના અધિકારીઓ ઘણા અન્ય લોકો અને સંસ્થાઓ પર નજર રાખવામાં આવી રહી છે અને તેમના સંબંધમાં તમામ પ્રકારના ડેટા એકત્રિત કરવામાં આવી રહ્યા છે.

એકત્રિત ડેટાનું સ્વરૂપ

- રાજનીતિ, સરકાર, વ્યવસાય, ટેકનોલોજી, મીડિયા અને નાગરિક સમાજને લગતી જાણીતી વ્યક્તિઓ અને સંસ્થાઓને ચીની કંપની દ્વારા નિશાન બનાવવામાં આવી રહ્યું છે.

- > ચીનની ઝિન્હુઆ કંપની કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિના સંબંધમાં બધી જરૂરી માહિતી એકઠી કરે છે અને સાથે મળીને એક 'માહિતી પુસ્તકાલય' બનાવે છે જેમાં ફક્ત અખબારો અને સાર્વજનિક મંચોમાં ઉપલબ્ધ માહિતી જ નથી, પરંતુ તેમાં મહત્વપૂર્ણ કાગળો, પેટન્ટ્સ પણ શામેલ છે.
- > કંપની આ રીતે 'રિલેશનલ ડેટાબેસ' બનાવે છે, જે વ્યક્તિઓ, સંસ્થાઓ અને માહિતી વચ્ચેના સંબંધને રેકોર્ડ કરે છે.
- > આ પ્રકારના ડેટા માઈનિંગને આધુનિક 'હાઈબ્રિડ વોરફેર' ના ભાગ રૂપે જોઈ શકાય છે.

'હાઈબ્રિડ વોરફેર' વિશે

- > હાઈબ્રિડ વોરફેર યુદ્ધના તકરારમાં ઉભરતો ખ્યાલ છે, તે હજી સુધી યોગ્ય રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો નથી.
- > આ પદ્ધતિનો સામાન્ય હેતુ યુદ્ધ સંઘર્ષમાં સામેલ થયા વિના વિરોધીની ક્રિયાઓને અવરોધિત અથવા અક્ષમ કરવાનો છે.
- > વર્ષ 1999 ની શરૂઆતમાં, ચીનની પીપલ્સ લિબરેશન આર્મીએ 'અનિયંત્રિત લડાઈ' એક પ્રકાશનમાં 'હાઈબ્રિડ વોરફેર'ની રૂપરેખા રજૂ કરી, જેમાં 'હાઈબ્રિડ વોરફેર'ને શત્રુ પર વિજય પ્રાપ્ત કરવા માટે સંઘર્ષને સૈન્ય ક્ષેત્રથી હટાવીને રાજનૈતિક, આર્થિક અને તકનીકી ક્ષેત્ર સુધી લઈ જવાના રૂપમાં પરિભાષિત કરવામાં આવી છે.

'હાઈબ્રિડ વોરફેર'નું ઉદાહરણ

- > રશિયા દ્વારા વર્ષ 2014 મોરેશિયા દ્વારા યુકેન સામે ક્રિમિયા ક્ષેત્રના સંપાદન માટે 'હાઈબ્રિડ વોરફેર' પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમાં દુષ્પ્રચાર, આર્થિક હેરફેર, આંતરિક બળવો અને રાજદ્વારી દબાણ જેવી પ્રવૃત્તિઓનો સમાવેશ થાય છે.

ઈન્દ્ર યુદ્ધાભ્યાસ-2020

- > બહુરાષ્ટ્રીય ત્રિકોણીય સર્વિસ અભ્યાસ-કવકાઝ, 2020માં સામેલ ન થવાના નિર્ણય બાદ તરત જ ભારતીય નૌસેના અને રશિયાની નૌસેના અંદમાન અને નિકોબાર દ્વીપસમૂહ પાસે દ્વિપક્ષીય નૌસૈનિક અભ્યાસ ઈન્દ્ર-2020નું આયોજન 4 અને 5 સપ્ટેમ્બરના રોજ કરવામાં આવ્યું હતું.
- > યુદ્ધાભ્યાસ એ COVID-19 મહામારીની શરૂઆત પછીનો પ્રથમ દ્વિપક્ષીય નૌસૈનિક અભ્યાસ રહ્યો હતો.

ઈન્દ્ર યુદ્ધાભ્યાસ-2020 વિશે

- > ઈન્દ્ર સૈન્ય અભ્યાસની શરૂઆત વર્ષ 2003માં કરવામાં આવી હતી. અને ભારતના પશ્ચિમી અને પૂર્વી બંને તટ પર મે, 2003માં પ્રથમ ભારત-રશીયા દ્વિપક્ષીય નૌસૈનિક અભ્યાસનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- > ઈન્દ્ર-2020 દ્વિપક્ષીય નૌસૈનિક અભ્યાસમાં રશિયાની નૌસૈના તરફથી 3 સૈનિક જહાજનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો અને ભારત તરફથી માર્ગદર્શક મિસાઈલ વિનાશક રણવિજય, સહયારી અને શક્તિનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.
- > આ નૌસૈનિક અભ્યાસના ભાગરૂપે ઉડાન ભરવી, સપાટી અને હવાઈ લક્ષ્યો પર ગન ફાયરિંગ અને ટ્રેકિંગ વગેરેની પ્રવૃત્તિઓના અમલીકરણની યોજના બનાવવામાં આવી છે.

ઈન્દ્ર યુદ્ધાભ્યાસ નો ઉદ્દેશ્ય

- > બંને દેશોની સેનાઓ વચ્ચે વ્યૂહાત્મક કૌશલ, અનુભવ અને સૈન્ય તકનિકોને વહેંચવાનો છે.
- > ભારત-રશિયા વચ્ચે વ્યૂહાત્મક સહયોગને પ્રોત્સાહન આપવું.

સ્પેશિયલ ફંટિયર ફોર્સ(SFF)

- > તાજેતરમાં લદાખમાં વાસ્તવિક નિયંત્રણ રેખા (Line of Actual Control-LAC) પર ચીન સાથેના ગતિરોધ દરમિયાન 'સ્પેશિયલ ફંટિયર ફોર્સ' SFF જેનો વિકાસ બટાલિયનના નામે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તેણે વ્યૂહાત્મક ઊંચાઈઓનું નિયંત્રણ લેવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા નિભાવી હતી.

સ્પેશિયલ ફંટિયર ફોર્સ વિશે

- > SFFનું ગઠન એ વર્ષ 1962માં ભારત-ચીન યુદ્ધ પછી તરત જ કરવામાં આવ્યું હતું.
- > આ એક "કોવર્ટ આઉટફિટ" (Covert Outfit) છે જેમાં તિબ્બતીઓની ભરતી કરવામાં આવતી હતી., પરંતુ હવે તેની અંતર્ગત તિબ્બતી અને ગોરખાઓ બંનેનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે.
- > શરૂઆતમાં તેને "Establishment-22"ના નામથી ઓળખવામાં આવતું હતું. SFFમાં સામેલ એકમો "વિકાસ બિટાલિયન"ના નામથી ઓળખવામાં આવે છે.

SFF અને ભારતીય સેના વચ્ચે સંબંધ

- > SFFના એકમોએ ભારતીય થલ સેનાનો ભાગ નથી, પરંતુ તે સેનાના સંચાલન નિયંત્રણ અંતર્ગત કાર્ય કરે છે.
- > SFFના એકમોને પોતાના રૅકની સંરચના હોય છે જેની સ્થિતિએ આર્મીના રૅકની બરાબર હોય છે.
- > SFFની પોતાની તાલીમ સંસ્થા છે જ્યાં SFFના વિશેષ દળોને તાલીમ આપવામાં આવે છે. મહિલાઓનો સમાવેશ પણ SFF અંતર્ગત કરવામાં આવે છે અને તેઓ પણ વિશેષ કાર્ય કરે છે.
- > SFFનું નિયંત્રણ એ સીધું કેબિનેટ સચિવાલય અને પ્રધાનમંત્રી કાર્યાલયથી કરવામાં આવે છે. તેનું નેતૃત્વ એ મહાનિરીક્ષક કરે છે, જે મેજર જનરલ રેન્કના એક સેના અધિકારી હોય છે.

સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સુરક્ષા પરિષદ

- > તાજેતરમાં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સુરક્ષા પરિષદ (United Nations Security Council-UNSC) પાકિસ્તાન દ્વારા બે ભારતીય નાગરિકોને "UNSC 1267 પ્રતિબંધ સમિતિ" (UNSC 1267 Sanctions Committee) અંતર્ગત આંતકવાદી ઘોષિત કરવાના પ્રયાસને રદ કર્યો હતો.
- > UNSCની આ સમિતિ એ "અંગારા અપ્પા જી" અને "ગોવિંદ પટનાયક" નામના બે ભારતીય નાગરિકોને આંતકવાદી જાહેર કરવાની પાકિસ્તાનની માંગને રદ કરી હતી.

- > પાકિસ્તાને આ બે ભારતીય નાગરિકો પર એ 4 સદસ્યીય અફઘાનિસ્તાન આધારિત "ભારતીય આંતકી સિન્ડિકેટ"નો ભાગ હોવાનો આરોપ લગાવ્યો હતો.
- > UNSC અંતર્ગત અમેરિકા, બ્રિટન, ફ્રાન્સ, જર્મની અને બેલ્જિયમ (સ્થાયી + અસ્થાયી સદસ્યો) આ બે ભારતીયો આંતકવાદી ઘોષિત કરવા પર રોક લગાવી હતી.

Back to Basics: UNSC 1267 પ્રતિબંધ સમિતિ વિશે

- > સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સુરક્ષા પરિષદની "1267 પ્રતિબંધ સમિતિ"ને "અલકાયદા પ્રતિબંધિત સમિતિ" કે "ISIL(Da'esh)ના નામથી પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- > આ સમિતિની સ્થાપના સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સુરક્ષા પરિષદના પ્રસ્તાવ 1267 (વર્ષ 1999)ના આધાર પર કરવામાં આવી હતી.
- > આ સમિતિમાં UNSCના બધા 15 સભ્યો (5 સ્થાયી + 10 અસ્થાયી સભ્યો)નો સમાવેશ કરવામાં આવે છે અને તેઓ સર્વ સંમતિથી નિર્ણય લે છે.
- > આ સમિતિએ UNSC પ્રસ્તાવના માપદંડોના અનુરૂપ સંબંધિત વ્યક્તિઓ અને સમૂહોને ચિન્હિત કરવા તથા તેના પર પ્રતિબંધોના અમલીકરણના દેખરેખનું કાર્ય કરે છે.
- > આ સમિતિ પ્રતિબંધોના અમલીકરણ પર સુરક્ષા પરિષદને વાર્ષિક રિપોર્ટ આપે છે.
- > કોઈ પણ દેશ કોઈ વ્યક્તિ, સમૂહ કે સંસ્થાને સુચિબદ્ધ કરવા માટે પ્રસ્તાવ રજૂ કરી શકે છે.

રાષ્ટ્રીય બાયોફર્મા મિશન (NDM)

- તાજેતરમાં વાયરલ રસીઓની ક્લિનિકલ ઈમ્યુનોજેનિસીટીનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે 'રાષ્ટ્રીય ઈમ્યુનોજેનિસીટી અને બાયોલોજિકલ ઈવેલાયુશન સેન્ટરનું'(NIBEC) ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું છે.
- (NIBEC)ની સ્થાપના ભારતી વિદ્યાપીઠ દ્વારા તેના ઘટક એકમ 'ઈન્ટરેક્ટિવ રિસર્ચ સ્કૂલ ફોર હેલ્થ અફેર્સ'(IRSHA) અને BIRAC-DBT ભારત સરકાર દ્વારા રાષ્ટ્રીય બાયોફર્મા મિશન દ્વારા સંયુક્ત રીતે કરવામાં આવી છે.

બાયોટેકનોલોજી ઉદ્યોગ સંશોધન

સહાય સમિતિ (BIRAC) વિશે

- બાયોટેકનોલોજી વિભાગ, ભારત સરકાર દ્વારા સ્થાપિત, બાયોટેકનોલોજી ઉદ્યોગ સંશોધન સહાય સમિતિ એક નફાકારક જાહેર ક્ષેત્રનું સાહસ છે.
- રાષ્ટ્રીય સ્તરે સંબંધિત ઉત્પાદન વિકાસ આવશ્યકતાઓને પહોંચી વળવા, વ્યૂહાત્મક સંશોધન અને નવીનતા હાથ ધરવા માટે ઉભરતા બાયોટેકનોલોજી સાહસોને સશક્ત બનાવવા માટેનું તે એક ઈન્ટરફેસ એન્ટરપ્રાઇઝ છે.

રાષ્ટ્રીય બાયોફર્મા મિશન વિશે

- રાષ્ટ્રીય બાયોફર્મા મિશન(NBM) ભારતની વસ્તીના આરોગ્ય ધોરણોને સુધારવાના ઉદ્દેશથી દેશમાં પોસાય તેવા ઉત્પાદનો પહોંચાડવા માટે સમર્પિત છે.
- તે દેશમાં બાયોફર્માસ્ટીકલ વિકાસને વેગ આપવા માટે ઉદ્યોગ-શૈક્ષણિક સહયોગ મિશન છે.
- તે વર્ષ 2017 માં 1500 કરોડ રૂપિયાના ખર્ચે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. આ મિશનને વિશ્વ બેંકની લોન દ્વારા 50% સહ-નાણાં આપવામાં આવે છે.
- બાયોટેકનોલોજી ઉદ્યોગ સંશોધન સહાય પરિષદ (BIRAC) દ્વારા તેનો અમલ કરવામાં આવી રહ્યો છે.
- આ મિશન અંતર્ગત સરકારે બાયોટેકનોલોજી ક્ષેત્રે ઉદ્યોગસાહસિકતા અને સ્વદેશી ઉત્પાદનને પ્રોત્સાહન આપવા માટે સક્ષમ ઈકોસિસ્ટમ બનાવવા માટે ઈનોવેટ ઈન ઈન્ડિયા (I3) કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો હતો.

સ્વદેશી હાયપરસોનિક ટેકનોલોજી ડિમોનસ્ટ્રેટર વ્હીકલ

- ઓડિશામાં એ.પી.જે અબ્દુલ કલામ પરીક્ષણ રેંજમાં હાયપરસોનિક ટેકનોલોજીનું સફળતાપૂર્વક પરીક્ષણ કર્યા પછી યુએસ, રશિયા અને ચીન પછી ભારત આવું કરનાર ચોથો દેશ બની ગયો છે.
- આ સ્વદેશી તકનીક ધ્વનિની ગતિથી છ ગણી ઝડપથી અર્થાત્ મેક-6 મુસાફરી કરતી મિસાઈલોના વિકાસનો માર્ગ મોકળો કરશે.
- સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (DRDO) દ્વારા વિકસિત હાયપરસોનિક ટેકનોલોજી ડિમોનસ્ટ્રેટર વ્હીકલ(DHSTDV) એ માનવરહિત સ્ક્રેમજેટ નિદર્શન વિમાન છે. આ વાહન સ્વદેશી રીતે વિકસિત સ્ક્રેમજેટ પ્રોપલ્શન સિસ્ટમનો ઉપયોગ કરે છે.
- ભવિષ્યની લાંબા અંતરની કુઝ મિસાઈલો માટે ઉપયોગ કરવા ઉપરાંત, આ તકનીકીમાં ઘણી અન્ય એપ્લિકેશનો છે. ઓછા ખર્ચે સેટેલાઈટ લોન્ચ કરવાના હેતુ માટે પણ તેનો ઉપયોગ કરી શકાય છે.

સ્પોટ

- તાજેતરમાં શોધકર્તાઓ દ્વારા લોકોના શરીરનું તાપમાન અને શ્વાસ લેવાના દર જેવા મહત્વપૂર્ણ સંકેતોની ઓળખ કરતો એક રોબોટ "સ્પોટ" વિકસિત કર્યો છે, જે COVID-19 લક્ષણો ધરાવતાં રોગીઓની ઓળખ કરવામાં મદદ કરી શકે છે.
- આ રોબોટ એ "Massachusetts Institute of Technology - MIT" બોસ્ટન ડાયનેમિક્સ દ્વારા વિકસિત કરવામાં આવેલ છે.
- આ રોબોટ એ હાથથી પકડતા ડિવાઈસ દ્વારા નિયંત્રિત કરી શકાય છે. રોબોટ અંતર્ગત 4 કેમેરાઓ લગાવવામાં આવેલા છે. તે 2 મીટરના અંતરથી લોકોનું તાપમાન, શ્વાસન દર, નાડી દર, બ્લડ ઓક્સિજન સંતૃપ્તિ વગેરેને માપી શકે છે.

icerajkot

CURRENT AFFAIRS

Click to Play

CURRENT AFFAIRS

લેબર બિલ વિશે મેળવો સંપૂર્ણ માહિતી

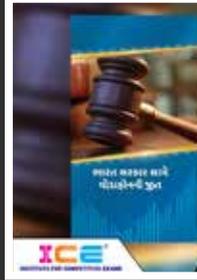
29 September

CURRENT AFFAIRS

વોડાફોન કેવી રીતે જીત્યું ભારત સરકાર વિરુદ્ધ કેસ ?

28 September

CURRENT AFFAIRS

Parliamentary Committees

સંસદીય સમિતિને સોપાચા 17 બિલ

26 September

CURRENT AFFAIRS

APPOINTMENT OF ELECTION COMMISSIONER

25 August

CURRENT AFFAIRS

NATIONAL INVESTIGATION AGENCY

24 September

CURRENT AFFAIRS

INS VIRAAT "GRAND OLD LADY"

23 September

CURRENT AFFAIRS

સંસદમાં રજૂ થયા 3 નવા કૃષિ બિલ

22 September

CURRENT AFFAIRS

રાષ્ટ્રીય માનવ અધિકાર આયોગ ચર્ચામાં શા માટે ?

21 September

CURRENT AFFAIRS

શા માટે સંસદમાં રજૂ થયો સ્થગિત પ્રસ્તાવ...?

19 September

CURRENT AFFAIRS

શું છે નવું સૌરચક્ર ?

18 September

CURRENT AFFAIRS

શું ભારતના બંધારણ મુજબ સાંસદોના પગારમાં કપાત કરી શકાય ?

17 August

CURRENT AFFAIRS

KG બેસિન ચર્ચામાં શા માટે ?

15 September

CURRENT AFFAIRS

આબાસી અદાલત

14 September

CURRENT AFFAIRS

લોકસભા ઉપાધ્યક્ષ

12 September

CURRENT AFFAIRS

દિલ્લી માસ્ટર પ્લાન 2041

11 September

Continue...

YouTube

SUBSCRIBE

ICE

INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

બિઝનેસ રિફોર્મ એક્શન પ્લાન રેન્કિંગ (BARP)

- તાજેતરમાં 'ડીપાર્ટમેન્ટ ફોર પ્રમોશન ઓફ ઈન્ડસ્ટ્રી એન્ડ ઈન્ટરનલ ટ્રેડ'(DPIIT) દ્વારા બિઝનેસ રિફોર્મ એક્શન પ્લાન રેન્કિંગની ચોથી આવૃત્તિની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
- વર્તમાન રેન્કિંગમાં 'મોટા પરિવર્તન' તરીકે સરકાર દ્વારા રાજ્યના પ્રદર્શનને 'વિશેષ રૂપથી' વપરાશકર્તાના ફિડબેક સાથે જોડવાનો નિર્ણય લીધો હતો.

બિઝનેસ રિફોર્મ એક્શન પ્લાન રેન્કિંગ

- બિઝનેસ ઈમ્પ્રૂવમેન્ટ એક્શન પ્લાન રેન્કિંગ, 2019 હેઠળના ટોચના રાજ્યો નીચે મુજબના હતા

ક્રમ	રાજ્યો
1	આંધ્રપ્રદેશ
2	ઉત્તરપ્રદેશ
3	તેલંગાણા
4	મધ્યપ્રદેશ
5	ઝારખંડ
6	છત્તીસગઢ
7	હિમાચલ પ્રદેશ
8	રાજસ્થાન
9	પશ્ચિમ બંગાળ
10	ગુજરાત

Back to basics : બિઝનેસ રિફોર્મ એક્શન પ્લાન રેન્કિંગ(BRAP)

- બિઝનેસ રિફોર્મ એક્શન પ્લાનમાં વર્ષ 2018-19 માં વ્યવસાયની સ્થિતિમાં સુધારો કરવા 180 મુખ્ય ધોરણો નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા હતા. જેમાં 12 વ્યવસાયિક નિયમનકારી ક્ષેત્રો, જેમ કે માહિતીની પહોંચ, સિંગલ વિંડો સિસ્ટમ, શ્રમ અને પર્યાવરણનો સમાવેશ થાય છે.
- ટ્રેડ રિફોર્મ એક્શન પ્લાનના આધારે રાજ્યોની રેન્કિંગ નક્કી કરવાનું કાર્ય વર્ષ 2015 માં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ રેન્કિંગ રાજ્યોમાં રોકાણને આકર્ષિત કરવામાં, સ્વસ્થ સ્પર્ધાને પ્રોત્સાહન આપવા અને દરેક રાજ્યમાં વ્યવસાયમાં સરળતાને વધારવામાં મદદ કરશે.

સ્ટાર્ટ-અપ વિલેજ એન્ટરપ્રિન્યોરશિપ પ્રોગ્રામ (SVEP)

- તાજેતરના વર્ષોમાં SVEPએ પ્રભાવશાળી પ્રગતિ કરી છે અને ઓગસ્ટ, 2020 સુધીમાં 23 રાજ્યોના 153 બ્લોકમાં વ્યવસાયિક સપોર્ટ સેવાઓ અને મૂડી આધારિત સહાય પૂરી પાડવામાં આવી છે.
- વર્ષ 2020ના અંત સુધીમાં, 'કમ્યુનિટી રિસોર્સ પર્સન-એન્ટરપ્રાઇઝ પ્રોત્સાહન'ના(CRPEP) લગભગ 2000 પ્રશિક્ષિત કેડર ગ્રામીણ ઉદ્યમીઓને સેવાઓ પૂરી પાડે છે.

Back to Basics : 'સ્ટાર્ટ-અપ વિલેજ એન્ટરપ્રિન્યોરશિપ પ્રોગ્રામ' (SVEP)

- સ્ટાર્ટ-અપ વિલેજ એન્ટરપ્રિન્યોરશિપ પ્રોગ્રામ 'દીનદયાળ અંત્યોદય યોજના' - રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન(DAY-NRLM), ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા વર્ષ 2016 ઉપ-યોજના તરીકે લાગુ કરવામાં આવી હતી.
- ઈન્ડિયન એન્ટરપ્રિન્યોરશીપ ડેવલપમેન્ટ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઈન્ડિયા(EDII), અમદાવાદ SVEPમાટે ટેકનિકલ ભાગીદાર છે.
- SVEP વ્યક્તિગત અને જૂથ બંને સાહસોને પ્રોત્સાહન આપે છે. તે મુખ્યત્વે મેન્યુફેક્ચરિંગ, બિઝનેસ અને સર્વિસ સેક્ટરમાં એન્ટરપ્રાઇઝીસ સેટ કરે છે અને પ્રોત્સાહન આપે છે.

કાર્યક્રમનો ઉદ્દેશ્ય

- તેનો હેતુ ગામના લોકોને ગરીબીમાંથી બહાર નિકાળવાનો, તેમને ઉદ્યોગો સ્થાપિત કરવામાં મદદ કરવી અને ઉદ્યમના સ્થિર થવા સુધી તેને મદદ પૂરી પાડવાનો છે.

ખાદી અગરબત્તી આત્મનિર્ભર મિશન

- કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ખાદી અગરબત્તી આત્મનિર્ભર મિશનને વિસ્તૃત કરવાની યોજના બનાવવામાં આવી છે.
- કાર્યક્રમ એ 30 જુલાઈ, 2020થી અમલમાં આવ્યો હતો જે માત્ર ખાનગી અગરબત્તી ઉત્પાદકો દ્વારા કારીગરોને આપોઆપ અગરબત્તી બનાવતી મશીન અને પાવડર મિક્સિંગ મશીનો પ્રદાન કરવા પર કેન્દ્રિત હતો, પરંતુ હવે આ મિશન અંતર્ગત અગરબત્તીના ઉત્પાદનના અન્ય પાસાઓ જેમ કે ઈનપુટ્સ

અને કાચા માલની સપ્લાય સુનિશ્ચિત કરવા વગેરે પર કાળજી લેવામાં આવશે.

ખાદી અગરબત્તી આત્મનિર્ભર મિશન(KAAM)

કાર્યક્રમનો હેતુ

- આ કાર્યક્રમનો હેતુ દેશભરના બેરોજગાર અને સ્થળાંતર કરનારા કામદારો માટે રોજગાર ઉત્પન્ન કરવાનો છે, સાથે સાથે તે સ્થાનિક અગરબત્તી ઉત્પાદનમાં નોંધપાત્ર વધારો કરવાનો છે.
- ખાદી અને ગ્રામ ઉદ્યોગ કમિશન (KVC) એ ખાદી અગરબત્તી આત્મનિર્ભર મિશન પ્રોગ્રામને જાહેર-ખાનગી ભાગીદારી (પીપીપી) મોડેલ અંતર્ગત તૈયાર કર્યો છે.
- આંકડા મુજબ દેશમાં હાલમાં ધૂપ લાકડીઓનો વપરાશ આશરે 1490 મેટ્રિક ટન છે. છતાં પણ ભારતમાં અગરબત્તીનું ઉત્પાદન દૈનિક માત્ર 760 મેટ્રિક ટન જ છે. માંગ અને પુરવઠા વચ્ચેનો આ તફાવત ચીન અને વિયેતનામની આયાત દ્વારા પૂરો કરવામાં આવે છે.

'હેલ્થ ઇન ઇન્ડિયા' રિપોર્ટ

- રાષ્ટ્રીય આંકડાકીય સંસ્થા(NSO) દ્વારા તાજેતરમાં જ 'હેલ્થ ઇન ઇન્ડિયા' અહેવાલ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે.
- આ રિપોર્ટ આરોગ્ય સંબંધિત પારિવારિક સામાજિક વપરાશ અંગેના રાષ્ટ્રીય નમૂના સર્વેક્ષણના(જુલાઈ 2017 – જૂન 2018) 75 માં રાઉન્ડના ડેટા પર આધારિત છે.

'હેલ્થ ઇન ઇન્ડિયા' રિપોર્ટની મુખ્ય બાબતો

- દેશભરમાં પાંચ વર્ષથી ઓછી વયના માત્ર 59.2% બાળકોને સંપૂર્ણ રસી આપવામાં આવે છે.
- આશરે, પાંચમાંથી બે બાળકોમાં સંપૂર્ણ રસીકરણ કાર્યક્રમ પૂર્ણ થતું નથી.
- દેશભરમાં લગભગ 97% બાળકો ઓછામાં ઓછી એક રસી લે છે, જેમાં મોટે ભાગે BCG અને/અથવા જન્મ સમયે OPVનો પ્રથમ ડોઝ શામેલ છે.
- માત્ર 67% બાળકો ઓરીથી સુરક્ષિત છે.
- માત્ર 58% લોકોને પોલિયો બૂસ્ટર ડોઝ આપવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે 54% બાળકોને DPT બૂસ્ટર ડોઝ આપવામાં આવ્યો હતો.
- મણિપુર(75%), આંધ્રપ્રદેશ (73.6%) અને મિઝોરમ (73.4%) માં સંપૂર્ણ રસીકરણના સૌથી વધુ દર નોંધાયા છે.
- નાગાલેન્ડમાં ફક્ત 12% બાળકોને સંપૂર્ણ રસી આપવામાં આવી હતી, ત્યારબાદ પુડુચેરી (34%) અને ત્રિપુરા (39.6%) નું સ્થાન છે.

કિસાન રેલ સેવા

- 9 સપ્ટેમ્બર, 2020ના રોજ દેશની બીજી અને દક્ષિણ ભારતની પ્રથમ ખેડૂત ટ્રેન શરૂ કરવામાં આવી છે, જેના દ્વારા કૃષિ પેદાશો આંધ્રપ્રદેશના અનંતપુરથી દિલ્હીના આદર્શનગર રેલ્વે સ્ટેશન પર પરિવહન કરવામાં આવશે.
- વીડિયો કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા આ ટ્રેનનું ઉદઘાટન કરતાં કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણમંત્રી નરેન્દ્રસિંહ તોમારે જણાવ્યું હતું કે વર્ષ 2022 સુધીમાં કિસાન રેલ ખેડૂતોની આવક બમણી કરવામાં મહત્વની ભૂમિકા નિભાવશે.
- આ ઉપરાંત બાગાયતને પ્રોત્સાહિત કરવા કિસાન ઉદ્યોગ કાર્યક્રમ ટૂંક સમયમાં શરૂ કરવાની પણ તેમણે જાહેરાત કરી હતી.

Back to basics : કિસાન રેલ વિશે

- કિસાન રેલનો ઉપયોગ ફળો-શાકભાજી, માછલી-માંસ અને દૂધ જેવી નાશકારક ચીજવસ્તુઓના પરિવહન માટે કરવામાં આવે છે.
- કિસાન રેલમાં એર કન્ડિશનડ કોચ બનાવવામાં આવ્યા છે અને આના માધ્યમથી માછલી, માંસ અને દૂધ સહિતની અનેક વિનાશકારી ખાદ્ય ચીજોને એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે પરિવહન કરવામાં આવે છે.

ડિજિટલ ડીવાઈડ પર રીપોર્ટ

- નેશનલ સ્ટેટિસ્ટિક્સ ઓફિસ(NSO)ના 75માં રાઉન્ડ(જુલાઈ,2017-જૂન,2018) સર્વેના ભાગ રૂપે ભારતમાં 'ફેમિલી સોશિયલ કન્ડિશન:એજ્યુકેશન' પર પ્રકાશિત અહેવાલના આંકડા ભારતમાં રાજ્યો, શહેરો, ગાંમડા અને અન્ય સમુહ વચ્ચે રહેલ ડિજિટલ ડીવાઈડને દર્શાવે છે.

રીપોર્ટની મુખ્ય બાબત

- રીપોર્ટ અનુસાર, ભારતમાં 10 માંથી 1 ઘરમાં જ કમ્પ્યુટરની(ડેસ્કટોપ, લેપટોપ અથવા ટેબ્લેટ) પહોંચ છે. જો કે દેશના લગભગ એક ચતુર્થાંશ ઘરોમાં ઇન્ટરનેટનો ઉપયોગ છે, જેમાં સ્માર્ટફોન સહિતના અન્ય તમામ ઉપકરણો શામેલ છે.
- રીપોર્ટ અનુસાર, દેશની રાજધાની દિલ્હીમાં સૌથી વધુ ઇન્ટરનેટનો વપરાશ છે અને અહીંના 55.7% ઘરોમાં ઇન્ટરનેટનો ઉપયોગ છે.
- હિમાચલપ્રદેશ અને કેરળ અન્ય બે રાજ્યો છે જ્યાં અડધાથી વધુ ઘરોમાં ઇન્ટરનેટનો ઉપયોગ છે.

- > બીજી બાજુ, ઓડિશામાં ઈન્ટરનેટની પહોંચની બાબતમાં સૌથી ખરાબ સ્થિતિ છે, જ્યાં ફક્ત 10% ઘરોમાં ઈન્ટરનેટનો ઉપયોગ થાય છે.

Back to basics : ડિજિટલ ડીવાઈડ્સ વિશે

- > ડિજિટલ ડીવાઈડ્સ એ સમાજમાં માહિતી અને સંદેશાવ્યવહાર તકનીકોના(IT) ઉપયોગ અને પ્રભાવના સંબંધમાં આર્થિક અને સામાજિક અસમાનતાનો સંદર્ભ આપે છે.
- > ડિજિટલ ડીવાઈડ્સની વ્યાખ્યામાં ઘણીવાર માહિતી અને સંદેશાવ્યવહાર તકનીકોની સરળ પહોંચ તેમજ તે તકનીકનો ઉપયોગ કરવા માટે જરૂરી કુશળતાનો પણ શમાવેશ કરવામાં આવે છે.
- > આ મુખ્યત્વે ઈન્ટરનેટ અને અન્ય તકનીકીઓના ઉપયોગને ધ્યાનમાં રાખીને, વિવિધ સામાજિક-આર્થિક સ્તરો અથવા અન્ય વસ્તી વિષયક કેટેગરીમાં વ્યક્તિઓ, ઘરો, વ્યવસાયો અથવા ભૌગોલિક વચ્ચેની અસમાનતાઓનો સંદર્ભ આપે છે.

ગ્રામ પંચાયત વિકાસ યોજનાઓ અને વિલેજ પોવર્ટી રીડક્શન પ્લાન (VPRP)

- > વર્તમાન COVID-19 સ્થિતિમાં દીનદયાલ અંત્યોદય યોજના-રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન (DAY-NRLM) દ્વારા કુડુમ્બશ્રી(રાષ્ટ્રીય સંસાધન સંગઠન), રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ વિકાસ અને પંચાયતી રાજ સંસ્થા(NIRDPR), હેદરાબાદ અને પંચાયતી રાજ મંત્રાલયની ભાગીદારીમાં 'વિલેજ પોવર્ટી રીડક્શન પ્લાન'(VPRP) સાથે દેશભરના તમામ રાજ્ય મિશનને તાલીમ આપવા માટે એક ઓનલાઈન તાલીમ કાર્યક્રમ તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે.

ગ્રામ પંચાયત વિકાસ યોજનાઓ (GPDP) વિશે

- > નાગરિક યોજના અભિયાન હેઠળ દેશભરમાં દર વર્ષે 2 ઓક્ટોબરથી 31 ડિસેમ્બર સુધી GPDPનું સંચાલન કરવામાં આવે છે.
- > દેશભરના સ્થાનિક સંસ્થાઓ અપેક્ષા રાખે છે કે પરિપ્રેક્ષ્ય વિશિષ્ટ જરૂરિયાત આધારિત ગ્રામ પંચાયત વિકાસ યોજનાઓ તૈયાર કરવામાં આવે.
- > ગ્રામ પંચાયત વિકાસ યોજનાઓ નાગરિકો અને તેમના ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓ બંનેને વિકેન્દ્રિત પ્રક્રિયાઓમાં એકસાથે લાવે છે.

વિલેજ પોવર્ટી રીડક્શન પ્લાન (VPRP) વિશે

- > નાગરિક યોજના અભિયાન દિશાનિર્દેશ અને પંચાયતી રાજ

મંત્રાલય તથા ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા સંયુક્ત રૂપે જાહેર કરવામાં આવેલ પરામર્શમાં સ્વયં સહાય સમુહો અને દીનદયાલ અંત્યોદય યોજના-રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન (DAY-NRLM) હેઠળ તેમના સંગઠનોને વાર્ષિક GPDP આયોજન પ્રક્રિયામાં ભાગ લેવા અને VPRP તૈયાર કરવા માટે આદેશ આપવામાં આવ્યો છે.

- > VPRP એ સેલ્ફ હેલ્પ ગ્રુપ (SHG) નેટવર્ક અને તેમના સંઘો દ્વારા તેઓની માંગ અને સ્થાનિક વિસ્તાર વિકાસ માટેની એક વ્યાપક માંગ યોજના છે.
- > VPRP દર વર્ષે ઓક્ટોબરથી ડિસેમ્બર સુધી ગ્રામ સભામાં રજૂ કરવામાં આવે છે.

રાષ્ટ્રીય ગોકુલ મિશન

- > તાજેતરમાં, રાષ્ટ્રીય ગોકુલ મિશન અંતર્ગત વડાપ્રધાન દ્વારા નીચેની સુવિધાઓનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું:
- > પૂર્ણિયા, બિહારમાં વીર્ય સ્ટેશન, જેમાં અદ્યતન સુવિધાઓ.
- > પટનાની વેટરનરી સાયન્સ યુનિવર્સિટીમાં IVF લેબની સ્થાપના કરવામાં આવી.
- > બિહારના બેગુસરાય જિલ્લામાં બરૌની દૂધ સંઘ દ્વારા રાષ્ટ્રીય ગોકુલ મિશન અંતર્ગત કૃત્રિમ ગર્ભાધાનમાં લિંગ વિભાજિત વીર્યનો ઉપયોગ શરૂ કર્યો હતો.

Back to basics : રાષ્ટ્રીય ગોકુલ મિશન વિશે

- > સરકાર દ્વારા 'નેશનલ પ્રોગ્રામ ફોર બોવાઈન બ્રીડિંગ એન્ડ ડેરી ડેવલપમેન્ટ' (NPBBDD) અંતર્ગત વર્ષ 2014માં દુધાળા પ્રાણીઓની સ્વદેશી જાતિના વિકાસ અને સંરક્ષણ માટે સરકાર દ્વારા 'રાષ્ટ્રીય ગોકુલ મિશન' શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

મિશનના મુખ્ય ઉદ્દેશો

- > દુધાળા પ્રાણીઓની સ્વદેશી જાતિઓનો વિકાસ અને સંરક્ષણ.
- > સ્વદેશી પ્રાણીઓ માટે જાતિ સુધારણા કાર્યક્રમ આનાથી પ્રાણીઓમાં આનુવંશિક સુધારણા થશે અને પ્રાણીઓની સંખ્યામાં વધારો કરવો.
- > દૂધ ઉત્પાદન અને ઉત્પાદકતા વધારવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવી રહ્યો છે.
- > સાહિવાલ, રાથી, દેઉની, થરપરકર, લાલ સિંધી અને અન્ય ભદ્ર સ્વદેશી જાતિઓ દ્વારા અન્ય જાતિઓનું અપગ્રેડેશન.
- > કુદરતી સેવા માટે ઉચ્ચ આનુવંશિક સંભવિત બળદોનું વિતરણ.

યોજનાનું અમલીકરણ

- રાષ્ટ્રીય ગોકુલ મિશન રાજ્યોના પશુધન વિકાસ બોર્ડ જેવી સંસ્થાઓ દ્વારા લાગુ કરવામાં આવે છે.
- રાજ્ય ગોસેવા કમિશનને 'રાજ્ય અમલીકરણ એજન્સી'(SIA) હેઠળ 'પશુધન વિકાસ બોર્ડ'ના પ્રસ્તાવને પ્રાયોજિત કરવા અને આ પ્રાયોજિત પ્રસ્તાવો પર નજર રાખવા આદેશ આપવામાં આવ્યો છે.

આત્મનિર્ભર ARISE - અટલ ન્યૂ ઈન્ડિયા ચેલેન્જ

- તાજેતરમાં, એટલ ઈનોવેશન મિશન(AIM), નીતિ આયોગ દ્વારા આત્મનિર્ભર ભારત ARISE— અટલ ન્યૂ ઈન્ડિયા ચેલેન્જની શરૂઆત કરવામાં આવી છે.

ઉદ્દેશ

- ભારતીય MSME અને સ્ટાર્ટઅપ્સમાં સંશોધન અને નવીનતાને પ્રોત્સાહિત કરવા.

અમલીકરણ

- આ કાર્યક્રમ ભારતીય અવકાશ સંશોધન સંગઠન (ISRO) અને ચાર મંત્રાલયો — સંરક્ષણ મંત્રાલય, ફૂડ પ્રોસેસીંગ ઉદ્યોગ મંત્રાલય, આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય અને આવાસ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલય અને સંબંધિત ઉદ્યોગો દ્વારા સંચાલિત કરવામાં આવશે જેનાથી વિવિધ ઉદ્યોગોની સમસ્યાઓ માટે ઈનોવેટીવ સમાધાન શોધી શકાશે.

પ્રોગ્રામની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ

- આ પ્રોગ્રામ સૂચિત ટેકનોલોજી સોલ્યુશન અને / અથવા પ્રોડક્ટના ઝડપી વિકાસ માટે રૂપિયા 50 લાખ સુધીની સહાય સાથે કરપાત્ર સંશોધન આધારિત નવીનતાઓને ટેકો આપશે.

EASE 2.0 બેંકિંગ રીફોર્મ ઈન્ડેક્સ

- તાજેતરમાં EASE 2.0 બેંકિંગ રીફોર્મ ઈન્ડેક્સમાં સારો દેખાવ કરનારી જાહેર ક્ષેત્રની બેંકોને કેન્દ્રીય નાણાંમંત્રી દ્વારા સન્માનિત કરવામાં આવ્યા હતા.

EASE 2.0 બેંકિંગ રીફોર્મ ઈન્ડેક્સની મુખ્ય બાબતો

- બેંક ઓફ બરોડા, સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા અને ઓરિએન્ટલ બેંક ઓફ કોમર્સને (પંજાબ નેશનલ બેંકમાં મર્જર કરતા પહેલા) EASE 2.0 ઈન્ડેક્સમાં 'બેસ્ટ પરફોર્મિંગ બેંકો'માં પ્રથમ ત્રણ સ્થાન આપવામાં આવ્યા હતા.

- 'ટોપ ઈમ્પ્રૂવર' કેટેગરીમાં ટોચની ત્રણ બેંકોમાં 'બેન્ક ઓફ મહારાષ્ટ્ર', 'સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા' અને કોર્પોરેશન બેંક (યુનિયન બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયામાં મર્જર પહેલાં) ક્રમશઃ પ્રથમ, બીજા અને ત્રીજા ક્રમે છે.

- જાહેર ક્ષેત્રની બેંકો(PSBs)ના પ્રદર્શનમાં માર્ચ,2019 અને માર્ચ,2020 ની વચ્ચે 37%નો વધારો જોવા મળ્યો છે અને તે જ સમયગાળા દરમિયાન PSBs નો સરેરાશ ઈઝ ઈન્ડેક્સ સ્કોર 49.2 થી વધીને 67.4 (100 માંથી) થયો છે.

- આ સમયગાળા દરમિયાન, ઈઝ રિફોર્મ એજન્ડાના છ વિષયોમાં બેંકો દ્વારા નોંધપાત્ર પ્રગતિ થઈ છે, જેમાં સૌથી વધુ સુધારો 'જવાબદાર બેંકિંગ', 'એડમિનિસ્ટ્રેશન અને HR', 'MSME માટેના સાહસિક મિત્રો તરીકે PSB' અને 'લોન વિતરણ' જેવા વિષયોમાં જોવા મળ્યો છે.

- આ પ્રસંગે કેન્દ્રીય નાણાંમંત્રીએ ઈઝ રીફોર્મ હેઠળ જાહેર ક્ષેત્રની બેંકો દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલ ડોર સ્ટેપ બેન્કિંગ સુવિધાનું ઉદઘાટન કર્યું હતું.

Back to basics :- 'EASE બેન્કિંગ રિફોર્મ ઈન્ડેક્સ'**વિશે**

- EASE (Enhanced Access and Service Excellence) ઈન્ડેક્સ 'ભારતીય બેંક એસોસિએશન(IBA) અને બોસ્ટન કન્સલ્ટિંગ ગ્રુપના(BCG) સહયોગથી તૈયાર કરવામાં આવે છે.

- EASE રિફોર્મનો હેતુ જાહેર ક્ષેત્રની બેંકોમાં સંસ્થાકીય રીતે સ્પષ્ટ અને સ્માર્ટ બેંકિંગ સિસ્ટમનો અમલ કરવાનો છે.

- EASE બેન્કિંગ રિફોર્મ ઈન્ડેક્સ વર્ષ 2018માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.

- EASE 2.0માં 6 વિષયો ('જવાબદાર બેંકિંગ', 'એડમિનિસ્ટ્રેશન અને HR', 'MSME માટેના સાહસિક મિત્રો તરીકે PSB' અને 'લોન વિતરણ') આવરી લેવામાં આવ્યા છે.

જમ્મુ-કાશ્મીર એકીકૃત ફરિયાદ નિવારણ અને મોનિટરિંગ સિસ્ટમ (JK-IGRAMS)

- હાલમાં જમ્મુ-કાશ્મીરના ઉપરાજ્યપાલ દ્વારા વહીવટી કર્મચારીઓને સારા બનાવવા અને તેમના કામની ગુણવત્તા સુધારવા 'જમ્મુ-કાશ્મીર એકીકૃત ફરિયાદ નિવારણ અને મોનિટરિંગ સિસ્ટમની (JK-IGRAMS - Jammu and Kashmir Integrated Grievance Redress and Monitoring System) શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.

જમ્મુ-કાશ્મીર એકીકૃત ફરિયાદ નિવારણ અને મોનિટરિંગ**સિસ્ટમ (JK-IGRAMS) વિશે**

- > JK-IGRAMSને હાલમાં જમ્મુ, શ્રીનગર અને રિયાસી જિલ્લામાં પાયલોટ પ્રોજેક્ટ તરીકે શરૂ કરવામાં આવી છે.
- > આ સિસ્ટમ સરકાર દ્વારા વર્ષ 2018માં રજૂ કરવામાં આવેલી હાલની ફરિયાદ નિવારણ પદ્ધતિને બદલશે.
- > તે કેન્દ્ર સરકારની ઓનલાઇન ફરિયાદ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ / પોર્ટલ(CPGRAMS) સાથે જોડાનાર સૌ પ્રથમ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ હશે.
- > જમ્મુ-કાશ્મીર વહીવટ સંબંધિત ફરિયાદોના નિકાલ અને દેખરેખ માટે પ્રાથમિક કક્ષાએ નાયબ કમિશનરો તૈનાત કરવામાં આવ્યા છે.
- > અઠવાડિયાના પાંચ દિવસ નિયત સમયે તમામ જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ અને પોલીસ અધિક્ષક ફરિયાદોના નિવારણ માટે ઉપલબ્ધ રહેશે. કોઈપણ તેમની ઓફિસોમાં તેમની મુલાકાત લઈ શકે છે.

સ્ટાર્ટઅપ ઇકોસિસ્ટમને ટેકો આપવા માટે રાજ્યોની રેન્કિંગ

- > તાજેતરમાં વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગમંત્રી દ્વારા સ્ટાર્ટઅપ ઇકોસિસ્ટમના સમર્થન પર રાજ્યોની રેન્કિંગની બીજી આવૃત્તિના પરિણામો જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા.

સ્ટાર્ટઅપ ઇકોસિસ્ટમને ટેકો આપવા માટે રાજ્યોના રેન્કિંગ અંગે

- > રાજ્યોની સ્ટાર્ટઅપ રેન્કિંગની બીજી આવૃત્તિ, ઉદ્યોગ અને આંતરિક વેપાર પ્રમોશન વિભાગ(DPIT) દ્વારા હાથ ધરવામાં આવી હતી.
- > તેનો ઉદ્દેશ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો વચ્ચેની સ્પર્ધાને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે અને સ્ટાર્ટઅપ ઇકોસિસ્ટમના સંદર્ભમાં સક્રિય રીતે કાર્ય કરવા માટે તેમને પ્રોત્સાહિત કરવાનો છે.

સ્ટેટ સ્ટાર્ટઅપ રેન્કિંગ ફેમવર્ક,2019 વિશે

- > તેમાં સાત વ્યાપક સુધારણા ક્ષેત્રોને આવરી લેવામાં આવ્યા છે. જેમાં સંસ્થાકીય સમર્થન, સરળ ફરિયાદો, જાહેર પ્રાપ્તિના ધોરણોને ઘટ્ટછાટ, ઇન્ફ્યુઝિયન સપોર્ટ, સીડ ફંડિંગ સહાય, એન્ટરપ્રાઇઝ ગ્રાંટ સહાય અને જાગૃતિ અને આઉટરીચથી 30 એક્શન પોઇન્ટ્સ સુધી પહોંચવા સહિતનો સમાવેશ થાય છે.

રેન્કિંગ પ્રક્રિયા વિશે

- > રેન્કિંગ પ્રક્રિયામાં એકરૂપતા સ્થાપિત કરવા અને માનકીકરણની ખાતરી કરવા માટે રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને બે જૂથોમાં વહેંચવામાં આવ્યા છે.
- > દિલ્હી સિવાયના બધા કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશો અને આસામ સિવાય પૂર્વોત્તરના બધા રાજ્યો શ્રેણી Y માં મૂકવામાં આવ્યા છે.
- > અન્ય રાજ્યો અને કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ દિલ્હીને શ્રેણી X માં મૂકવામાં આવ્યા છે.
- > રેન્કિંગના હેતુ માટે, રાજ્યોને 5 શ્રેણીમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા છે:

૧)	શ્રેષ્ઠ પ્રદર્શન કરનાર.
૨)	ઉત્તમ પ્રદર્શન
૩)	લીડર
૪)	મહત્વાકાંક્ષી અગ્રણી
૫)	ઉભરતા સ્ટાર્ટઅપ ઇકોસિસ્ટમ.

રાજ્ય સ્ટાર્ટઅપ રેન્કિંગ પરિણામ,2019

- > શ્રેણી X:

શ્રેષ્ઠ પ્રદર્શનકર્તા:	ગુજરાત
બેસ્ટ પરફોર્મર	કર્ણાટક, કેરળ
અગ્રણી:	બિહાર, મહારાષ્ટ્ર, ઓડિશા, રાજસ્થાન
મહત્વાકાંક્ષી અગ્રણી:	હરિયાણા, ઝારખંડ, પંજાબ, તેલંગાણા, ઉત્તરાખંડ
ઉભરતા સ્ટાર્ટઅપ ઇકોસિસ્ટમ:	આંધ્રપ્રદેશ, આસામ, છત્તીસગઢ, દિલ્હી, હિમાચલપ્રદેશ, મધ્યપ્રદેશ, તમિલનાડુ, ઉત્તરપ્રદેશ

- > શ્રેણી Y:

શ્રેષ્ઠ પ્રદર્શનકર્તા:	આંધ્રામાન અને નિકોબાર આઇલેન્ડ્સ
બેસ્ટ પરફોર્મર (ટોપ પરફોર્મર):	ચંદીગઢ
મહત્વાકાંક્ષી અગ્રણી:	નાગાલેન્ડ
ઉભરતા સ્ટાર્ટઅપ ઇકોસિસ્ટમ:	મિઝોરમ, સિક્કિમ

> બધા 7 સુધારણા ક્ષેત્રોમાં અગ્રણી:

સંસ્થાકીય અગ્રણી:	કર્ણાટક કેરળ ઓડિશા
નિયમનકારી પરિવર્તન ચેમ્પિયન:	કર્ણાટક કેરળ ઓડિશા ઉત્તરાખંડ
ખરીદીમાં અગ્રણી:	કર્ણાટક કેરળ તેલંગાણા
ઈ-ક્યુબેશન હબ:	ગુજરાત કર્ણાટક કેરળ
ઈનોવેશનની શરૂઆતમાં અગ્રણી:	બિહાર કેરળ મહારાષ્ટ્ર
માત્રાત્મક ઈનોવેશનમાં અગ્રણી:	ગુજરાત કેરળ મહારાષ્ટ્ર રાજસ્થાન
જાગૃતિ અને પહોંચમાં ચેમ્પિયન:	ગુજરાત મહારાષ્ટ્ર રાજસ્થાન

આબોહવા સ્માર્ટ સિટીઝ એસેસમેન્ટ ફ્રેમવર્ક(CSCAF) 2.0

- > તાજેતરમાં ગૃહ અને શહેરી બાબતોના મંત્રી દ્વારા CSCAF(Climat Smart Cities Assessment Framework)ની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.

CSCAF વિશે

- > 'આબોહવા સ્માર્ટ સિટીઝ એસેસમેન્ટ ફ્રેમવર્ક'(CSCAF)નો હેતુ શહેરોને રોકાણ સહીતની પોતાની યોજનાઓને અમલીકૃત કરવા દરમ્યાન સામે આવતી જળવાયુ પડકારોનું નિરાકરણ કરવા માટે એક સ્પષ્ટ બ્લુપ્રિન્ટ પ્રદાન કરવાનો છે.
- > CSCAF પહેલનો હેતુ શહેરી આયોજન અને વિકાસ માટે આબોહવા-સંવેદનશીલ અભિગમ અપનાવવાનો છે.

- > નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ અર્બન અફેર્સ(NIUA) હેઠળના શહેરો માટે ક્લાયમેટ સેન્ટર CSCAFના અમલીકરણમાં ગૃહ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલયને સમર્થન આપી રહ્યું છે.
- > આ માળખામાં પાંચ કેટેગરીમાં 28 સૂચકાંકોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે:
1. ઊર્જા અને હરીત નિર્માણ.
 2. શહેરી આયોજન, હરીત ક્ષેત્રો અને જૈવવિવિધતા.
 3. આવન-જાવન અને હવાની ગુણવત્તા.
 4. જળ વ્યવસ્થાપન.
 5. વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ.

સ્ટ્રીટ્સ ફોર પીપલ ચેલેન્જ

સ્ટ્રીટ્સ ફોર પીપલ ચેલેન્જ વિશે

- > આપણા શહેરોની શેરીઓના ચાલતા રાહદારીઓ માટે વધુ સુરક્ષિત બનાવવા સ્ટ્રીટ્સ ફોર પીપલ ચેલેન્જની શરૂઆત કરવામાં આવી છે.
- > આ ચેલેન્જ ગૃહ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલયે જાહેર કરેલી સલાહને આધારીત છે.

ચેલેન્જનું અમલીકરણ

- > આ ચેલેન્જને મદદ કરવા માટે યુવા બાબતો અને રમત મંત્રાલય હેઠળની 'ફીટ ઈન્ડિયા મિશન', પરિવહન વિકાસ અને યોજના સંસ્થા પણ સ્માર્ટ સિટી મિશનમાં ભાગીદારી કરી રહી છે.

સ્ટ્રીટ્સ ફોર પીપલ ચેલેન્જનો હેતુ

- > આ ચેલેન્જ દેશભરના શહેરોને સામાન્ય રસ્તાઓ બનાવવા માટે મદદ કરશે, જે વિવિધ પક્ષ અને નાગરિકોની સલાહ પર આધારિત હશે.
- > આ માટે સ્પર્ધાત્મક ફોર્મટ અપનાવવામાં આવશે જેથી વિવિધ શહેરો તેમની પોતાની રચનાઓ બનાવી શકે અને ઉપયોગી ઓછા ખર્ચે લોકપ્રિય ડિઝાઇન વિવિધ વ્યવસાયિક લોકો અથવા સંસ્થાઓમાંથી બહાર આવી શકે.
- > તેનો ઉદ્દેશ્ય ઓછા ખર્ચે નવા વિચારો સાથે ગલીઓનું નિર્માણ શરૂ કરવાનો છે જે રાહદારીઓ માટે અનુકૂળ હોય.
- > આ સ્પર્ધામાં ભાગ લેનારા તમામ શહેરોને ટેસ્ટ-લર્ન-સ્કેલ-અપ્રોચના માટે પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવશે. જેનાથી મહત્વાકાંક્ષી અને આસપાસના ખાલી વિસ્તારોમાં પદયાત્રીઓના માર્ગોને બહેતર કરી શકાશે.

લિવિંગ પ્લેનેટ રિપોર્ટ, 2020

- તાજેતરમાં, વર્લ્ડ વાઈડ ફંડ ફોર નેચર દ્વારા લિવિંગ પ્લેનેટ રિપોર્ટ 2020 બહાર પાડવામાં આવ્યો છે.
- લિવિંગ પ્લેનેટ રિપોર્ટ 'વર્લ્ડ વાઈડ ફંડ ફોર નેચર અને ઝૂલોજિકલ સોસાયટી ઓફ લંડન' દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે. વન્ય પ્રાણીઓની વસ્તી પરના નિરીક્ષણોના આધારે તૈયાર કરવામાં આવે છે અને આ વર્ષે અહેવાલના દ્વિવાર્ષિક પ્રકાશનની 13 મી આવૃત્તિ છે.

લિવિંગ પ્લેનેટ રિપોર્ટ, 2020 અહેવાલની મુખ્ય બાબતો

- વર્ષ 1970 અને 2016 ની વચ્ચે વર્ટેબ્રેટ પ્રજાતિઓની વસ્તીમાં લગભગ 68% નો ઘટાડો થયો છે. લિવિંગ પ્લેનેટ રિપોર્ટના આ ઘટાડાની ગણતરી માટે લિવિંગ પ્લેનેટ ઈન્ડેક્સનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
- તાજા પાણીના રહેઠાણોમાં, ખાસ કરીને લેટિન અમેરિકા અને કેરેબિયન સમુદ્રમાં, વન્યપ્રાણીઓની વસતીમાં 84%નો ઘટાડો થયો છે.
- સસ્તન પ્રાણીઓ, પક્ષીઓ, ઉભયજીવીઓ, સરિસૃપ અને માછલીઓની વૈશ્વિક વસ્તીમાં પર્યાવરણીય વિનાશને લીધે, સરેરાશ 50થી ઓછા વર્ષોમાં બે તૃતીયાંશ વસ્તી ઘટાડો પ્રતિબિંબિત થયો છે જેના પરિણામે કોવિડ-19 જેવા પશુ જન્ય (ઝૂનોટિક) રોગો ઉભરીને આવે છે.
- પૃથ્વીની 75% બરફ મુક્ત જમીનમાં ધરખમ ફેરફાર કરવામાં આવ્યા છે. મોટાભાગના મહાસાગરો પ્રદૂષિત છે અને 85%થી વધુ આદ્રતા નષ્ટ થઈ ગઈ છે. આ બધા માટેનું કારણ માનવ પ્રવૃત્તિઓ છે.
- પ્રતિ પાંચ વૃક્ષો ઉપર એક વૃક્ષ લુપ્ત થવાની આરે છે.
- આ ઘટાડા માટે જવાબદાર પરિબળો:
 - જમીન ઉપયોગમાં ફેરફાર.
 - વન્યજીવનનો ઉપયોગ અને વેપાર.
 - કુદરતી નિવાસસ્થાનને નુકસાન.
 - ખાદ્ય પદાર્થોની પ્રક્રિયાઓના ઉદ્દેશ્ય માટે જંગલોની કાપણી અને અધોગતિ.

અહેવાલમાં ભારત સંબંધિત મુખ્ય બાબતો

- ભારત વૈશ્વિક જમીન ક્ષેત્રનો 2.4% વિસ્તાર, વૈશ્વિક જૈવવિવિધતાના આશરે 8% અને વૈશ્વિક વસ્તીના આશરે 16% હિસ્સો ધરાવે છે.
- જો કે, છેલ્લા પાંચ દાયકા દરમિયાન જંગલી સસ્તન પ્રાણીઓના 12%, ઉભયજીવીમાં 19% અને 3% પક્ષીઓ લુપ્ત થઈ ગયા છે.

- ભારતમાં માથાદીઠ ઈકોલોજિકલ ફૂટપ્રિન્ટ 1.6 વૈશ્વિક હેક્ટર/વ્યક્તિ કરતા ઓછો છે. આ ઘણા મોટા દેશોની સરખામણીમાં ઘણું ઓછું છે, પરંતુ વધુ વસ્તીના કદને કારણે 'ગ્રોસ ફૂટપ્રિન્ટ' એકદમ ઊંચો થઈ ગયો છે.

Back to Basics : લિવિંગ પ્લેનેટ રિપોર્ટ વિશે

- લિવિંગ પ્લેનેટ રિપોર્ટ વર્લ્ડ વાઈડ ફંડ(WWF) દ્વારા દર બે વર્ષે પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે.
- તે વૈશ્વિક જૈવવિવિધતા અને પૃથ્વી ગ્રહના સ્વાસ્થ્ય સંબંધી વલણોનો એક વ્યાપક અભ્યાસ છે.
- આ અહેવાલમાં લિવિંગ પ્લેનેટ ઈન્ડેક્સ દ્વારા પ્રાકૃતિક વિશ્વની સ્થિતિની વિસ્તૃત ઝાંખી આપવામાં આવી છે.

આરોગ્ય મંત્રાલય દ્વારા કોવીડ-19 બાદના સ્વાસ્થ્ય પ્રોટોકોલની જાહેરાત

- COVID-19 અને અન્ય રોગોથી પીડાતા લોકોના ઠીક થવાના સમયમાં વધુ વધારો થઈ શકે છે. COVID-19 પછી પણ સ્વસ્થ થતા તમામ દર્દીઓના ફોલોઅપ માટે અને તેમની આરોગ્યસંભાળ માટે એક સમગ્ર અભિગમની જરૂરીયાતને ધ્યાનમાં રાખીને કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને કુટુંબ કલ્યાણ મંત્રાલયે 'COVID-19 પછી અપનાવવાના સારવાર મેનેજમેન્ટ પ્રોટોકોલ'ને જાહેર કર્યો છે.

COVID-19 પછી અપનાવવાના

સારવાર મેનેજમેન્ટ પ્રોટોકોલ વિશે

- ગંભીર COVID-19 થી સાજા થયેલા દર્દીઓ થાક, શરીરમાં દુખાવો, ઉધરસ, ગળામાં દુખાવો, શ્વાસ લેવામાં મુશ્કેલી સહિતના વિવિધ લક્ષણોનો અનુભવ કરી શકે છે.
- તે COVID-19થી સાજા થતા દર્દીઓના સારવારના સંચાલન માટે એકીકૃત સાકલ્યવાદી અભિગમ પ્રદાન કરે છે.

વ્યક્તિગત સ્તર પર

- COVID-19થી બચવા માટે યોગ્ય વર્તણૂકો જેમ કે ચહેરા પર માસ્ક લગાવવું, હાથ અને શ્વસન સ્વચ્છતા લાગુ કરવી, સામાજિક અંતર જાળવવું વગેરે.
- પૂરતું પ્રમાણમાં ગરમ પાણી પીવું જોઈએ.
- આયુષ્ય ડોક્ટરની સલાહ મુજબ આયુષ્ય દવાઓ લેવી, જે પ્રતિરક્ષા વધારે છે.
- તબિયત સારી હોય ત્યારે ઘરના કામ નિયમિતપણે કરો. વ્યવસાયિક કાર્યને શ્રેણીબદ્ધ તરીકે ફરીથી શરૂ કરવું જોઈએ.

- હલકા/મધ્યમ વ્યાયામ, યોગાસન, પ્રાણાયામ અને ધ્યાનનું દૈનિક અભ્યાસ તથા ડૉક્ટર દ્વારા સૂચવ્યા મુજબ શ્વસન સંબંધી વ્યાયામ કરવા.
- પૂરતી ઉંઘ અને આરામ મેળવવો. ધૂમ્રપાન અને આલ્કોહોલ પીવાનું ટાળવું.
- તાપમાન, બ્લડ પ્રેશર, બ્લડ શુગર વગેરેનું સ્વ-આરોગ્ય નિરીક્ષણ.
- તીવ્ર તાવ, શ્વાસની તકલીફ, છાતીમાં અસહ્ય પીડા, મૂંઝવણ, આંખની નબળાઈ જેવા પ્રારંભિક ચેતવણીના લક્ષણોનું નિરીક્ષણ કરવું.

સામુદાયિક સ્તર પર

- COVID-19થી સ્વસ્થ થયેલ લોકોએ સામાન્ય લોકોમાં જાગૃતિ આવે તે માટે પ્રયત્નો કરવા જોઈએ. કોઈએ તેના સકારાત્મક અનુભવો તેના મિત્રો, સંબંધીઓ, સમુદાયના પ્રભાવશાળી લોકો અને ધાર્મિક નેતાઓ વગેરે સાથે સોશિયલ મીડિયા દ્વારા શેર કરવા જોઈએ, જેથી તેની સાથે સંકળાયેલ મિથ્યને દૂર કરવામાં મદદ મળી રહે.
- COVID-19થી ઠીક થવા અને પુનર્વસન પ્રક્રિયા માટે સમુદાય આધારિત સ્વ-સહાય જૂથો, નાગરિક સમાજ અને લાયક વ્યાવસાયિકોની મદદ લેવી જોઈએ.
- સામાજિક અંતર જેવી બધી જરૂરી સાવચેતી સાથે યોગ, ધ્યાન વગેરેના જૂથ સત્રોમાં ભાગ લેવો.

આરોગ્ય સુવિધાઓ

- હોસ્પિટલમાંથી ડિસ્ચાર્જ થયાના 7 દિવસની અંદર પ્રથમ ફોલોઅપ કરાવવું જ્યાં સારવાર લેવામાં આવી હોય.
- પ્રથમ ફોલોઅપ પછીની સારવાર/આગળની તપાસ નજીકની લાયકાત ધરાવતા એલોપેથીક/આયુષ ચિકિત્સક/તબીબી સિસ્ટમના અન્ય તબીબી કેન્દ્રમાં કરી શકાય છે. વ્યક્તિએ વિવિધ તબીબી પદ્ધતિઓ સાથે દવાઓ લેવાનું ટાળવું જોઈએ, કારણ કે તેનાથી શરીર પર ગંભીર પ્રતિકૂળ અસરો થઈ શકે છે.
- જે દર્દીઓ ઘરે સારવાર લેતા હોય અને જો લક્ષણો સતત દેખાતા રહે તો નજીકની આરોગ્ય સુવિધામાં જઈ શકે છે.
- ગંભીર કેર સહાય માટેના કેસોમાં, વધુ સાવધાની સાથે વધુ તપાસની જરૂર પડશે.

આત્મહત્યા અને દુર્ઘટનાને કારણે થયેલ મૃત્યુ પર NCRB નો રિપોર્ટ

- તાજેતરમાં નેશનલ ક્રાઈમ રેકોર્ડ બ્યુરો(NCRB) દ્વારા આત્મહત્યા અને દુર્ઘટનાને કારણે થયેલ હત્યાઓ પર રિપોર્ટ જાહેર કર્યો હતો.

- આ રિપોર્ટ અનુસાર, દેશમાં વર્ષ 2018ના આંકડાઓની સરખામણીએ આત્મહત્યા અને દુર્ઘટનાને કારણે થયેલા મૃત્યુની સંખ્યામાં વધારો થયો છે.

NCRBના રિપોર્ટની મુખ્ય બાબતો

A) આત્મહત્યાને કારણે થયેલ મૃત્યુ પર રિપોર્ટ:-

- દેશમાં આત્મહત્યાની સંખ્યા 1,31,516 થી વધીને 1,39,213 થઈ ગઈ છે.
- કુલ આત્મહત્યાઓમાંથી પુરુષો દ્વારા કરવામાં આવેલ આત્મહત્યા 97,613 હતી, જેમાં સૌથી વધારે આત્મહત્યા (29092)એ દૈનિક વેતન ધરાવતા પુરુષો દ્વારા કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ આત્મહત્યાનો દર સ્વ-નીયોજીત અને બેરોજગાર પુરુષોમાં વધારે જોવા મળ્યો હતો.
- આત્મહત્યા કરનાર કુલ 41,493 મહિલાઓમાંથી અડધાથી વધુ મહિલાઓ ગૃહિણી હતી.
- બેરોજગાર વ્યક્તિઓ દ્વારા સૌથી વધારે સૌથી વધારે આત્મહત્યા કેરલમાં (14%) નોંધવામાં આવી હતી.
- વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિમાં લાગેલ વ્યક્તિઓમાંથી સૌથી વધારે આત્મહત્યા એ મહારાષ્ટ્ર (14.2%)માં નોંધવામાં આવી હતી.
- સમગ્ર ભારતની સરેરાશની સરખામણીમાં શહેરોમાં આત્મહત્યાનો દર (13.9%) વધુ રહ્યો હતો.
- સામૂહિક / પારિવારિક આત્મહત્યાના સૌથી વધુ કિસ્સાઓ એ તમિલનાડુમાં નોંધવામાં આવ્યા હતા.

B) દુર્ઘટનાને કારણે થયેલ મૃત્યુ પર રિપોર્ટ:-

- દેશમાં દુર્ઘટનાને કારણે મૃત્યુની સંખ્યામાં 2.3%નો વધારો નોંધવામાં આવ્યો છે. વર્ષ 2018માં આ આંકડો 4,11,824 હતો, જે વધીને 4,21,804 થયો છે.
- દુર્ઘટનાને કારણે થયેલ મૃત્યુની સંખ્યામાં(પ્રતિ લાખ) 31.1 થી વધીને 31.5 થયેલ છે.
- 30-45 વર્ષના વર્ગમાં સૌથી વધુ વ્યક્તિઓના અકસ્માત થયા છે. ત્યારબાદ 18-30 વર્ષની વયની વ્યક્તિઓનું સ્થાન રહ્યું છે.
- મહારાષ્ટ્ર સૌથી વધારે દુર્ઘટનાને કારણે મૃત્યુ નોંધવામાં આવેલ છે. જે કુલ આંકડાઓને લગભગ છઠ્ઠો ભાગ છે.
- પ્રાકૃતિક આપદાઓને લીધે કુલ 8,145 મૃત્યુ થયા છે. જેમાં સૌથી વધારે એ વીજળી પડવાને કારણે થયેલ છે. વીજળી પડવાને કારણે સૌથી વધારે મૃત્યુ એ બિહાર અને મધ્યપ્રદેશ માં થઈ છે.
- દુર્ઘટનાને કારણે થયેલ સૌથી વધારે મૃત્યુનું કારણ એ અકસ્માત રહ્યું છે. જેના કારણે 43.9% મૃત્યુ થયા છે.

મિશન કર્મયોગી

- તાજેતરમાં પ્રધાનમંત્રીની અધ્યક્ષતાવાળા કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળ દ્વારા મિશન કર્મયોગી "રાષ્ટ્રીય સિવિલ સેવા ક્ષમતા વિકાસ કાર્યક્રમ(National Programme for Civil Services Capacity Building-NPCSCB)"ને શરૂ કરવાની મંજૂરી આપી છે.

મિશન કર્મયોગીનું લક્ષ્ય

- ભારતીય સિવિલ સેવકોને વધુ રચનાત્મક, સર્જનાત્મક, વિચારશીલ, ઇન્વેટર, વધુ ક્રિયાશીલ, પ્રગતિશીલ, ઊર્જાવાન, સક્ષમ, પારદર્શી અને ટેકનોલોજી સમર્થ બનાવતા ભવિષ્ય માટે તૈયાર કરવાનો લક્ષ્ય છે.
- આ કાર્યક્રમના માધ્યમથી વિશિષ્ટ ભૂમિકા-કાર્યક્ષમતા ધરાવતા સિવિલ સેવકો ઉચ્ચ ગુણવત્તાયુક્ત માપદંડો ધરાવતી પ્રભાવકારી સેવા આપવા સુનિશ્ચિત કરવામાં સમર્થ બનશે.

મિશન કર્મયોગીનો ઉદ્દેશ્ય

- કાર્ય સંસ્કૃતિને વ્યવસ્થિત રૂપથી જોડી, જાહેર સંસ્થાઓને સુદૃઢ કરી અને સિવિલ સેવા ક્ષમતાના નિમાર્ણ માટે આધુનિક ટેકનોલોજીને અપનાવી સિવિલ સેવા ક્ષમતામાં રૂપાંતર કરી બદલાવ કરવો જેથી નાગરિકોને પ્રભાવી રૂપથી સેવા આપી શકાય અને સુનિશ્ચિત કરી શકાય.

મિશન કર્મયોગીની મુખ્ય વિશેષતાઓ

- આ કાર્યક્રમને એકીકૃત સરકારી ઓનલાઇન તાલીમ-આઈગોટ કર્મયોગી(iGOT-Karmayogi) પ્લેટફોર્મની સ્થાપના કરીને અમલી બનાવવામાં આવશે.

- આ કાર્યક્રમની મુખ્ય વિશેષતાઓ નીચે મુજબ છે:—

- "નિયમ આધારિત" માનવ સંસાધન વ્યવસ્થાપનની "ભૂમિકા આધારિત" વ્યવસ્થાપનના પરિવર્તનને સહયોગ આપવો. સિવિલ સેવકોને તેમના પદની આવશ્યકતાઓને અનુસાર ફાળવવામાં આવેલ કાર્યને તેમની ક્ષમતાઓ સાથે જોડવું.
- "ઓફ સાઈટ શીખવાની પદ્ધતિ" ને વધુ સારી બનાવતા "ઓન સાઈટ શીખવાની પદ્ધતિ" પર બળ આપવું.
- શૈક્ષણિક સામગ્રી, સંસ્થાઓ અને કર્મચારીઓ સહિત સહિયારી તાલીમના માળખા માટેના ઈકોસિસ્ટમ નિર્માણ કરવું.

- સિવિલ સેવાના સંબંધિત બધાં પદોની ભૂમિકાઓ, ગતિવિધિઓ અને કાર્યક્ષમતાના માળખા સંબંધિત દ્રષ્ટિકોણ સાથે અદ્યતન કરવા.
- બધા સિવિલ સેવકોને આત્મ-પ્રેરિત અને ફરજિયાત શીખવાની પ્રક્રિયા પદ્ધતિમાં પોતાના વ્યૂહાત્મક, કાર્યાત્મક અને કાર્યક્ષેત્ર સંબંધિત કાર્યક્ષમતાઓને નિરંતર વિકસિત અને સુદૃઢ કરવાના અવસર ઉપલબ્ધ કરાવવા.
- બધા કેન્દ્રીય મંત્રાલયો અને વિભાગો અને તેમની સંસ્થાઓને દરેક કર્મચારીના વાર્ષિક નાણાકીય યોગદાન દ્વારા સામાન્ય શિક્ષણ પદ્ધતિની રચના અને વહેંચણી અને શિક્ષણ પ્રક્રિયા વહેંચણી માટે તેમના સંસાધનોમાં સીધા જ રોકાણ કરવા સક્ષમ બનાવવા.
- જાહેર તાલીમ સંસ્થાઓ, યુનિવર્સિટી, સ્ટાર્ટ-અપ અને એકલ વિશેષજ્ઞો સહિત શીખવાની પ્રક્રિયા સંબંધિ સર્વોત્તમ વિષય વસ્તુના નિર્માતાઓને પ્રોત્સાહિત કરવા અને ભાગીદારી કરવી.
- ક્ષમતા વિકાસ, વિષય-વસ્તુ નિર્માણ, ઉપયોગકર્તા ફીડબેક અને કાર્યક્ષમતાઓના મેપિંગ અને નીતિગત સુધારાઓ માટે ક્ષેત્રોની ઓળખ સંબંધી વિભિન્ન પક્ષોના સંબંધમાં iGOT-કર્મયોગી દ્વારા આપવામાં આવેલ આંકડાઓનું વિશ્લેષણ કરવું.

આઈગોટ - કર્મયોગી પ્લેટફોર્મની મુખ્ય બાબતો

- આ પ્લેટફોર્મ ભારતમાં બે કરોડથી પણ વધુ કર્મચારીઓની ક્ષમતાઓ વધારવા માટે વ્યાપક અને અતિ-આધુનિક માળખું સુલભ કરાવશે.
- આ પ્લેટફોર્મની વિષય-વસ્તુના સંદર્ભમાં આકર્ષક અને વિશ્વ સ્તરિય બજારના રૂપમાં વિકસિત થવાની ઉમ્મીદ છે, જ્યાં કાળજીપૂર્વક વ્યવસ્થિત અને સુધારેલ ડિજિટલ ઈ-લર્નિંગ સામગ્રી ઉપલબ્ધ કરવામાં આવશે.
- ક્ષમતા વિકાસ ઉપરાંત સેવાની બાબતો જેમકે, પ્રોબેસન સમય પછી સ્થાયિકરણ, કાર્ય નિર્ધારણ, ખાલી જગ્યાઓની સૂચના વગેરેનું માળખું સુનિશ્ચિત કરવામાં આવશે.

રાષ્ટ્રીય સિવિલ સેવા ક્ષમતા વિકાસ

કાર્યક્રમની અન્ય બાબતો

- આ કાર્યક્રમને નીચે મુજબના સંસ્થાનીય માળખા સાથે સારું કરવામાં આવશે.

- પ્રધાનમંત્રીની જાહેર માનવ સંસાધન પરિષદ
- પ્રધાનમંત્રીની અધ્યક્ષતામાં પસંદ કરાયેલ કેન્દ્રીય મંત્રીઓ, મુખ્યમંત્રીઓ, પ્રખ્યાત જાહેર માનવ સંસાધન વ્યવસાયિકોને,

વિચારકો, વૈશ્વિક વિચારકો અને લોકસેવા પ્રતિનિધિઓ ધરાવતી એક જાહેર માનવ સંસાધન પરિષદ સર્વોચ્ચ સંસ્થાના રૂપમાં કાર્ય કરશે જે સિવિલ સેવા સુધાર કાર્ય અને ક્ષમતા વિકાસને વ્યૂહાત્મક દિશા પ્રદાન કરશે.

2) ક્ષમતા વિકાસ આયોગ

➤ એક ક્ષમતા વિકાસ આયોગ સ્થાપિત કરવાનો પ્રસ્તાવ છે જેથી સહયોગાત્મક અને સહુ-ભાગીદારીના આધાર પર ક્ષમતા વિકાસના વ્યવસ્થાપન અને નિયમનમાં એકસમાન દ્રષ્ટિકોણ સુનિશ્ચિત થઈ શકે છે.

■ આ આયોગની ભૂમિકા નીચે મુજબની રહેશે.

- વાર્ષિક ક્ષમતા વિકાસ યોજનાઓને મંજૂર કરવામાં PM જાહેર માનવ સંસાધન પરિષદની મદદ કરી.
- સિવિલ સેવા ક્ષમતા વિકાસની જોડાયેલ બધી કેન્દ્રીય સંસ્થાઓના અમલીકરણનું નિરીક્ષણ કરવું.
- આંતરિક અને બાહ્ય ફેકલ્ટી અને સંસાધન કેન્દ્રો સહિત ભાગીદાર શિક્ષણ સંસાધનોનું સર્જન કરવું.
- હિતકારક વિભાગો સાથે ક્ષમતા વિકાસ યોજનાઓના અમલીકરણ અને સમન્વયનું નિરીક્ષણ કરવું.
- તાલીમ અને ક્ષમતા વિકાસ, શિક્ષણ શાસ્ત્ર અને પદ્ધતિના માપદંડો પર ભલામણો રજૂ કરવી.
- બધી સિવિલ સેવાઓમાં કરિયરના મધ્યમાં સામાન્ય તાલીમ કાર્યક્રમો માટે માપદંડ નિર્ધારિત કરવા.
- સરકારને માનવ સંસાધન વ્યવસ્થાપન અને ક્ષમતા વિકાસના ક્ષેત્રમાં આવશ્યક નીતિગત ઉપાયો સૂચવવા.

3) ઓનલાઇન તાલીમ માટે તકનીકી પ્લેટફોર્મ ડિજિટલ સંપત્તિની માલિકી અને સંચાલન માટે ખાસ હેતુવાળી કંપની

- કંપની અધિનિયમ, 2013ની કલમ 8 અંતર્ગત NPCSCB માટે પૂર્ણ માલિકી ધરાવતી વિશેષ હેતુ કંપનીની સ્થાપના કરવામાં આવશે.
- આ કંપની આઈગોટ-કર્મચોગી પ્લેટફોર્મની માલિકી રાખશે અને વ્યવસ્થાપન કરશે. તે ભારત સરકાર તરફથી બધા બૌદ્ધિક સંપદા અધિકારો (IPR)ની માલિકી રાખશે.

4) કેબિનેટ સચિવની અધ્યક્ષતામાં સમન્વય એકમ

- કેબિનેટ સચિવની અધ્યક્ષતામાં એક સમન્વય એકમનું ગઠન કરવામાં આવશે જેમાં મુખ્ય સચિવ અને કેડરને નિયંત્રિત કરતા અધિકારીઓ શામેલ થશે.

ગ્લોબલ ઇનોવેશન ઈન્ડેક્સ - 2020

- તાજેતરમાં જાહેર કરવામાં આવેલ ગ્લોબલ ઈનોવેશન ઈન્ડેક્સ-2020 અંતર્ગત ભારતને 48મું સ્થાન પ્રાપ્ત થયું હતું. જે મુજબ ભારતે પ્રથમ વખત ટોચના 50 દેશોમાં સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું હતું.

ગ્લોબલ ઇનોવેશન ઈન્ડેક્સ -2020ની મુખ્ય બાબતો

- વૈશ્વિક બૌદ્ધિક સંપદા સંગઠન WIPO દ્વારા જાહેર કરવામાં આવેલ ગ્લોબલ ઈનોવેશન ઈન્ડેક્સ ની આ 13મી આવૃત્તિ હતી.
- વર્ષ 2020ના આ ઈન્ડેક્સમાં સ્વિટ્ઝર્લેન્ડને પ્રથમ સ્થાન પ્રાપ્ત થયું હતું. જ્યારે સ્વીડન અને USA ક્રમશઃ બીજા અને ત્રીજા સ્થાન પર રહ્યા હતા. ઈન્ડેક્સ અંતર્ગત બ્રિટેન અને નેધરલેન્ડનો ક્રમ ચોથો અને પાંચમો રહ્યો હતો.
- આવકના સમૂહના આધાર પર ટોચની 3 ઈનોવેશન અર્થવ્યવસ્થામાં દેશનું વર્ગીકરણ નીચે મુજબ કરવામાં આવ્યું હતું.

આવકના આધારે સમૂહો	દેશો
હાઈ ઈનકમ	સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ, સ્વીડન, USA
અપર મિડલ ઈનકમ	ચીન, મલેશિયા, બુલ્ગેરિયા
લોઅર મિડલ ઈનકમ	વિયેતનામ, યુકેન, ઈન્ડિયા
લો ઈનકમ	તંઝાનિયા, રવાંડા, નેપાલ

- 131 દેશોનાં આ ઈન્ડેક્સમાં અંતિમ સ્થાન એ યમનને પ્રાપ્ત થયું હતું.

Back to basics : ગ્લોબલ ઇનોવેશન ઈન્ડેક્સ વિશે

- આ ઈન્ડેક્સની શરૂઆત વર્ષ 2007માં એવી રીતે શોધવાના ઉદ્દેશથી કરવામાં આવી હતી, જે સમાજમાં ઈનોવેશનની સમૃદ્ધિને વધુ સારી રીતે સમજવામાં સમર્થ હોય.
- આ ઈન્ડેક્સ પ્રત્યેક વર્ષે કોર્નેલ યુનિવર્સિટી, ઈન્સીડ બિઝનેસ સ્કૂલ અને સંયુક્ત રાષ્ટ્રની વૈશ્વિક બૌદ્ધિક સંપદા સંગઠન (WIPO) દ્વારા પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે.
- સૂચકાંક અંતર્ગત વિશ્વના તમામ દેશોને અર્થવ્યવસ્થાઓમાં નવીનતા ક્ષમતા અને પરિણામોના આધારે રેન્કિંગ આપવામાં આવે છે.

કૃષ્ણ-ગોદાવરી (કેજી) બેસિનમાં મિથેન

કૃષ્ણ-ગોદાવરી (કેજી) બેસિનમાં મિથેન

- તાજેતરમાં, અગરકર રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટના સંશોધકોએ શોધી કાઢ્યું છે કે કૃષ્ણ-ગોદાવરી(KG) બેસિનમાં સ્થિત મિથેન હાઈડ્રેટ ભંડાર બાયોજેનિક મૂળના છે.

કૃષ્ણ-ગોદાવરી બેસિનનું મહત્વ

- KG બેસિનમાં મળતા મિથેન હાઈડ્રેટમાં મિથેન સૌથી ઓછા અંદાજ પર પણ વિશ્વભરમાં ઉપલબ્ધ અશ્મિભૂત ઈંધણ ભંડારના બેગણા જેટલું છે.
- બેસિનમાં કુલ મિથેન ભંડાર આશરે 0.56 થી 7.68 ટ્રિલિયન ક્યુબિક ફીટ સુધી હોઈ શકે છે.

Back to Basics : મિથેન અને મિથેન હાઈડ્રેટ વિશે

મિથેન વિશે :-

- મિથેન એક સ્વચ્છ અને પરવડે તેવું બળતણ છે.
- પૃથ્વી પર મિથેન (CH₄) એ કુદરતી રીતે મળી આવતો ગેસ છે. પૃથ્વી પર મિથેનનું મોટાભાગનું ઉત્પાદન જૈવિક પ્રક્રિયાઓ દ્વારા થાય છે – તેમાંથી કેટલાક સુક્ષ્મસજીવો દ્વારા ઉત્પાદિત ભૂગર્ભ કુદરતી ગેસ તરીકે અને કેટલાક જીવનની પહેલાની પેઢીઓ દ્વારા ઉત્પાદિત સુક્ષ્મસજીવો દ્વારા ઉત્પન્ન થાય છે.
- મિથેન ઉત્પાદક સુક્ષ્મ સજીવોની ઘણી પ્રજાતિઓ પ્રાણીઓની ચયાપચય પ્રણાલીમાં જોવા મળે છે, ખાસ કરીને ગાયમાં. જો કે, મિથેનનું ઉત્પાદન અજૈવિક પ્રક્રિયાઓ (જેમાં જીવંત જીવોનો સમાવેશ થતો નથી) દ્વારા પણ થઈ શકે છે.
- મિથેન ખડકો, જળ સ્ત્રોતો અને જળચર જેવા માળખામાં જોવા મળે છે, અને વિવિધ અભ્યાસના તારણો મુજબ, તે નીચા તાપમાને કાર્બન અને હાઈડ્રોજન અણુઓ વચ્ચેના રાસાયણિક પ્રતિક્રિયાના પરિણામે રચાય છે.

મિથેન હાઈડ્રેટ વિશે

- મહાસાગરોમાં ઉચ્ચ દબાણ અને નીચા તાપમાન પર હાઈડ્રોજનયુક્ત પાણી અને મિથેન ગેસના સંપર્કમાં આવે ત્યારે મિથેન હાઈડ્રેટની રચના થાય છે.
- આશરે, એક ઘન મીટર મિથેન હાઈડ્રેટમાં 160-180 ઘન મીટર મિથેન હોય છે.

ફોસ્ફોર ગેસ

- તાજેતરમાં શુક્ર ગ્રહ પર ફોસ્ફોર ગેસની હાજરી જોવા મળી હતી. તે શુક્ર પર જીવનના અસ્તિત્વને સૂચવે છે.

ફોસ્ફોર ગેસ વિશે

- ફોસ્ફોર એક રંગહીન, જ્વલનશીલ અને ઝેરી ગેસ છે, જે કાર્બનિક પદાર્થોના ભંગાણને કારણે થોડી માત્રામાં પણ ઉત્પન્ન થાય છે.
- આ ગેસ માયકોબેક્ટેરિયા દ્વારા ઓક્સિજનની ગેરહાજરીમાં વિસર્જન કરે છે. પૃથ્વી પર, આ ગેસ જીવંત જીવો સાથે સંકળાયેલ છે.
- તે ફક્ત જીવંત જીવો, મનુષ્ય અથવા સુક્ષ્મજંતુઓ દ્વારા ઉત્પન્ન થઈ શકે છે.
- પ્રથમ વિશ્વયુદ્ધ દરમિયાન તેનો ઉપયોગ રાસાયણિક હથિયાર તરીકે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

વિશ્વનું સૌથી મોટું સૌર વૃક્ષ

- તાજેતરમાં CSIR-CMERI દ્વારા વિશ્વનું સૌથી મોટું સૌર વૃક્ષ વિકસિત કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ વૃક્ષને CSIR-CMERI ની અવાસિય કોલોની, દુર્ગાપુર ખાતે સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું છે.

વિશ્વના સૌથી મોટા સૌર વૃક્ષની મુખ્ય બાબતો

- આ સ્થાપિત સૌર વૃક્ષની ક્ષમતા એ 11.5 KWp થી વધુ છે.
- તેના અંતર્ગત સ્વચ્છ અને હરિત ઊર્જાના 12,000-14,000 એકમો ઉત્પન્ન કરવાની વાર્ષિક ક્ષમતા છે.
- આ વૃક્ષને એવી રીતે બનાવવામાં આવ્યું છે કે પ્રત્યેક પેનલ દ્વારા સૂર્યના મહત્તમ પ્રકાશને પ્રાપ્ત કરી તેના નીચેના ક્ષેત્રના ન્યુનતમ છાયા ક્ષેત્ર સુનિશ્ચિત કરી શકાય.

સૌર વૃક્ષનું મહત્વ તથા ક્ષમતા

- આ સૌર વૃક્ષને અસ્થિર-મૂલ્યના અશ્મિભૂત ઈંધણ ના સ્થાને કૃષિ સાથે જોડી શકાય છે.
- પ્રત્યેક સૌર વૃક્ષમાં અશ્મિભૂત ઈંધણથી ઊર્જા ઉત્પાદન દરમિયાન વાતાવરણમાં ઉત્પન્ન થતા ગ્રીનહાઉસ ગેસોની સરખામણીમાં 10-12 ટન CO₂ ઉત્સર્જન બચાવવાની ક્ષમતા છે.
- વધારાની ઉત્પન્ન થતી ઊર્જાનો સંગ્રહ એ ગ્રીડ અંતર્ગત કરી શકાય છે.

- > આ કૃષિ મોડેલ એ સુસંગત આર્થિક વળતર પ્રદાન કરી શકે છે. અને ખેડૂતોને કૃષિ પ્રવૃત્તિઓમાં અનિશ્ચિતતાના પ્રભાવનો સામનો કરવામાં મદદ કરી શકે છે.
- > આ સૌર વૃક્ષમાં "ઈન્ટરનેટ ઓફ થિંગ્સ" IOT આધારિત સુવિધાઓ અર્થાત્ કૃષિ ક્ષેત્રમાં 24 કલાક CCTV નિરીક્ષણ, વાસ્તવિક સમય પર ભેજની સ્થિતિ, હવાની ગતિ, વરસાદનું પૂર્વાનુમાન, જમીનનું વિશ્લેષણ વગેરે માટે સેંસરનો ઉપયોગ કરવાની ક્ષમતા છે.
- > CSIR-CMERI દ્વારા વિકસિત સૌર ઊર્જા સંચાલિત ઈ- સુવિધા કિયોસ્કને વ્યાપક કૃષિ ડેટાબેઝ પ્રાપ્ત કરવાની સાથે એકીકૃત ઓનલાઈન બજાર સુધી તત્કાલ અને વાસ્તવિક સમય પર પહોંચ માટે eNAM અર્થાત્ રાષ્ટ્રીય કૃષિ બજારની સાથે સૌર વૃક્ષને જોડી શકાય છે.

ગ્રીન ટર્મ અહેડ માર્કેટ(GATM)

- > તાજેતરમાં સરકાર દ્વારા ટૂંકાગાળાના વિદ્યુત બજારને હરિત બનાવવા માટે પ્રથમ પગલાના રૂપમાં સમગ્ર દેશ માટે વિદ્યુત ક્ષેત્રમાં ગ્રીન ટર્મ અહેડ માર્કેટ GTAMની શરૂઆત કરી છે.

ગ્રીન ટર્મ માર્કેટ અહેડ શું છે?

- > આ એક નવું વૈકલ્પિક મોડલ છે, જેને નવીનીકરણ ઊર્જા ડેવલપર્સ દ્વારા લાંબાગાળાની જાહેર-ખાનગી ભાગીદારીમાં સામેલ કર્યા વિના ખુલા બજારમાં નવીનીકરણ ઊર્જા વેચવા માટે લાગુ કરવામાં આવેલ છે.

ગ્રીન ટર્મ માર્કેટ અહેડની મુખ્ય બાબતો:-

- > તેના માધ્યમથી થતી લેણ-દેણ દ્વિપક્ષીય હશે, જેમાં ખરીદદારને વેચનારની સ્પષ્ટ ઓળખ હશે, જેથી નવીનીકરણ ખરીદ દાયિત્વ (Renewable Purchase Obligations-RPO) એકાઉન્ટિંગ મુશ્કેલી ન આવે.
- > GTAM પ્લેટફોર્મથી નવીનીકરણ ઊર્જા ઉત્પાદકોને નવીનીકરણ ઊર્જા વેચવા માટેના વધુ અવસર પ્રાપ્ત થશે.
- > પ્લેટફોર્મ પર હરાજ એ ટ્રેનિક અને સાપ્તાહિક ધોરણે થશે અને તે MWhના આધાર પર થશે.
- > GTAM કરારોને સૌર RPO અને બિન-સૌર RPOમાં અલગ-અલગ કરવામાં આવશે.

#ગંધારણ Challenge

100% ગંધારણ આવડી જ જશે

#બિનસચિવાલય #PSI/ASI/CONSTABLE #GPSC

#Challenge

Maulik Sir

 YouTube

3rd OCT
શનિવાર 7 pm

#Accept Challenge ?

તો કોમેન્ટ કરો
#i_accept

 INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

રોગન આર્ટ

- તાજેતરમાં રોગન આર્ટના કલાકારોએ જીવનનિર્વાહ માટે COVID-19 થી પોતાને બચાવવા માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવતા માસ્ક પર રોગન આર્ટ બનાવવાનું શરૂ કર્યું.

Back to basics : રોગન આર્ટ વિશે

- રોગન આર્ટ એક પ્રાચીન કાપડ કળા છે જેની શરૂઆત પર્શિયામાં થઈ હતી. જે લગભગ 300 વર્ષ પહેલાં ભારતના ગુજરાતના કચ્છમાં પ્રચલિત થઈ હતી.
- 'રોગન' એ પર્શિયન મૂળનો શબ્દ છે જેનો અર્થ 'તેલ' છે. 'રોગન આર્ટ' એ એરંડાના તેલ અને કુદરતી રંગોથી બનેલા સમૃદ્ધ, તેજસ્વી રંગનો ઉપયોગ કરીને કાપડ પર પેઈન્ટિંગ કરવાની તકનીક છે.
- એરંડો એ ગુજરાતના કચ્છમાં ઉગાડવામાં આવતો સ્થાનિક પાક છે. જેને કલાકારો મૂળ રૂપે સ્થાનિક ખેડૂતો પાસેથી મેળવે છે.
- પરંપરાગત રીતે તેનો ઉપયોગ પ્રાદેશિક આદિજાતિઓમાં કન્યાના કપડાને શણગારવા માટે કરવામાં આવતો હતો.
- આ કલાનો ઉપયોગ ઘાઘરા, ઓઢણી અને બેડશીટ્સની કિનારીઓને સજાવવા માટે કરવામાં આવે છે.
- જોકે, હાલમાં આ કલા દિવાલ પર પણ ઉપયોગમાં લેવામાં આવી રહી છે, જેના કારણે આ કલાને 'રોગન કામ' નામે પણ ઘણી લોકપ્રિયતા મળી છે.

પુત્રાપરાવાયલાર વિદ્રોહ

- તાજેતરમાં ભારતીય ઐતિહાસિક સંશોધન પરિષદ (ICHR) એક અહેવાલમાં ભારતના સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામના શહીદોની સૂચિમાંથી પુત્રાપરા-વાયલાર, કારિવેલ્લૂર અને કવુમ્બાચીના સામ્યવાદી શહીદોને અલગ કરવાનું સૂચન આપવામાં આવ્યું છે.

અલગ કરવાનું કારણ

- ICHR ના જણાવ્યા અનુસાર આ સામ્યવાદી આંદોલનોને સ્વતંત્રતા સંગ્રામની ચળવળ તરીકે ગણી શકાય નહીં, કારણ કે આ આંદોલનો જવાહરલાલ નહેરુના નેતૃત્વમાં વચગાળાની સરકારના સત્તા સંભાળ્યા પછી થયા હતા. આ વિદ્રોહ મૂળ રૂપથી તત્કાલીન વચગાળાની સરકારની વિરુદ્ધ હતો.

Back to basics : પુત્રાપરાવાયલાર વિદ્રોહ વિશે

- તે બ્રિટીશ ભારતમાં ત્રાવણકોર રજવાડાના વડાપ્રધાન સી.પી.રામાસ્વામી અય્યર સામે સંગઠિત મજૂર વર્ગનો વિદ્રોહ હતો.

વિદ્રોહનો હેતુ

- ત્રાવણકોરના શોષણ કરનારા દિવાનને પદ પરથી દૂર કરવા.
- કામદાર વર્ગને અન્યાયી કર અને શાસનના શોષણથી મુક્ત કરવા.

ગુજરાતની ધરોહર પર્યટન નીતિ

- ગુજરાત સરકારે રાજ્યની પ્રથમ ધરોહર પર્યટન નીતિની ઘોષણા કરી છે.

ધરોહર પર્યટન નીતિની મુખ્ય બાબતો વિશે

- રાજ્યની આ નવી હેરિટેજ પર્યટન નીતિમાં રાજ્યના પર્યટન ક્ષેત્રને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આંતરરાષ્ટ્રીય અને રાષ્ટ્રીય મુલાકાતીઓ માટે પ્રાચીન મહેલો, કિલ્લાઓ અને અન્ય વારસાના સ્મારકો ખોલવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.
- નવી નીતિ મુજબ વર્ષ 1950 પહેલાંની બધી ઐતિહાસિક ઈમારતોને હેરિટેજ હોટલ, હેરિટેજ સંગ્રહાલય અને હેરિટેજ રેસ્ટોરન્ટ તરીકે મંજૂરી આપવાની જોગવાઈ છે.
- આ નીતિથી રાજ્યની મુલાકાતે આવેલા પ્રવાસીઓને રાજ્યના ઐતિહાસિક સ્મારકોમાં રોકાણ અને અનુભવની તક મળશે અને સ્થાનિક રોજગાર અને રાજ્યના પર્યટન ઉદ્યોગને પ્રોત્સાહિત કરવામાં પણ મદદ કરશે.
- આ નીતિ હેઠળ, વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિઓને કારણે રાજ્યની ધરોહર ઈમારતોને કોઈ નુકસાન ન થાય તેની પણ કાળજી લેવામાં આવશે.
- આ નીતિ હેઠળ રાજ્ય સરકાર હાલની અને નવી હોટલોની જાળવણી અને વિસ્તરણ માટે પાંચથી દસ કરોડ રૂપિયાની સહાય પૂરી પાડશે.
- હેરિટેજ મ્યુઝીયમ, બેંકેવટ હોલ, રેસ્ટોરેન્ટના રેનોવેશન માટે રૂ. 45 થી 1 કરોડ સુધીની સહાય આપવામાં આવશે.

આંધ્રપ્રદેશમાં દુર્લભ શિલાલેખ

- તાજેતરમાં આંધ્રપ્રદેશના કુડપ્પા જિલ્લામાં ખોદકામ દરમિયાન રેનાટી ચોલા યુગ (Renati Chola Era) ના એક દુર્લભ શિલાલેખની પ્રાપ્તિ થઈ છે.
- આ દુર્લભ શિલાલેખોએ ડોલોમાઈટ ખડકનો એક ભાગ છે. જેના પર તેલુગુ ભાષામાં ઉત્કીર્ણ કરવામાં આવેલ છે.
- 25 પંક્તિઓમાં ઉત્કીર્ણ આ શિલાલેખ પુરાતન તેલુગુ ભાષામાં લખાયેલ છે. ખડકના એક તરફ 11 પંક્તિઓ તથા બીજી તરફ 14 પંક્તિઓ ઉત્કીર્ણ કરવામાં આવેલ છે.
- આ શિલાલેખ એ 8મી સદીની આસપાસ હોવાનું માનવામાં આવે છે. તે સમયે આ ક્ષેત્રે રેનાડુના ચોલ મહારાજા આધીન હતું.
- ઈ. સ. 500-1100 સુધી રેનાટી ચોલ રાજવંશે રેનાડું ક્ષેત્ર પર શાસન કર્યું હતું.

ઈંટરનેશનલ ડે ઓફ ક્લીન એર બ્લુ સ્કાય

- 07 સપ્ટેમ્બર, 2020 ના રોજ દુનિયાભરમાં પ્રથમ વખત 'ઈંટરનેશનલ ડે ઓફ ક્લીન એર બ્લુ સ્કાય' યોજવામાં આવ્યો હતો.
- આ દિવસનો મુખ્ય ઉદ્દેશ વ્યક્તિગત, સમુદાય, નિગમ અને સરકાર વગેરે જેવા તમામ સ્તરે એ બાબતે જાહેર જાગૃતિ લાવવાનો છે કે આરોગ્ય, ઉત્પાદકતા, અર્થતંત્ર અને પર્યાવરણની દ્રષ્ટિએ સ્વચ્છ હવા ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે.
- આ દિવસનો ઉદ્દેશ્ય હવાની ગુણવત્તા જેવા મહત્વના વિષય પર કાર્યરત વિવિધ આંતરરાષ્ટ્રીય હિસ્સેદારોને એકઠા કરવા માટે એક વ્યૂહાત્મક જોડાણ બનાવવાનો પણ છે, જેથી અસરકારક હવાની ગુણવત્તા વ્યવસ્થાપન માટે રાષ્ટ્રીય, પ્રાદેશિક અને આંતરરાષ્ટ્રીય અભિગમોને વેગ આપી શકાય.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાએ તેના 74માં સત્ર દરમિયાન 19 ડિસેમ્બર, 2019 ના રોજ ઈંટરનેશનલ ડે ઓફ ક્લીન એર બ્લુ સ્કાય યોજવા માટેનો ઠરાવ સ્વીકાર્યો હતો.

ઈન્દિરા ગાંધી શાંતિ પુરસ્કાર

- તાજેતરમાં પ્રખ્યાત પ્રકૃતિવાદી અને પ્રસારણકર્તા 'સર ડેવિડ એટનબરો'ને વર્ષ 2019 ના ઈન્દિરા ગાંધી શાંતિ પુરસ્કારથી સન્માનિત કરવામાં આવ્યા છે.

ઈન્દિરા ગાંધી શાંતિ પુરસ્કાર વિશે

- ઈન્દિરા ગાંધી શાંતિ પુરસ્કારની સ્થાપના શાંતિ, નિ:શસ્ત્રીકરણ અને વિકાસ માટે વર્ષ 1986 માં પૂર્વ વડાપ્રધાનની યાદમાં એક ટ્રસ્ટ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. તેમાં પ્રશંસા પત્રની સાથે 25 લાખનું રોકડ ઈનામ આપવામાં આવે છે.

પુરસ્કાર માટેની પાત્રતા

- આ એવોર્ડ આંતરરાષ્ટ્રીય શાંતિ અને વિકાસ સુનિશ્ચિત કરવાની દિશામાં કાર્યરત વ્યક્તિઓ અથવા સંસ્થાઓને આપવામાં આવે છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય સાક્ષરતા દિવસ 2020

- દર વર્ષે 8 સપ્ટેમ્બરના રોજ આંતરરાષ્ટ્રીય સાક્ષરતા દિવસ મનાવવામાં આવે છે.

- વર્ષ 2020ના આંતરરાષ્ટ્રીય સાક્ષરતા દિવસની થીમ :- 'Literacy Teaching and Learning in the COVID-19 Crisis and Beyond'

આંતરરાષ્ટ્રીય સાક્ષરતા દિવસ વિશે

- આંતરરાષ્ટ્રીય સાક્ષરતા દિવસની પહેલી જાહેરાત યુનેસ્કોની સામાન્ય સભામાં વર્ષ 1966 માં કરવામાં આવી હતી.
- યુનેસ્કોના જણાવ્યા અનુસાર, વિશ્વભરમાં 773 મિલિયન પુષ્ક વયના લોકો અને યુવાનોમાં મૂળભૂત સાક્ષરતાની આવડતનો અભાવ છે.

ભારતમાં સાક્ષરતાની સ્થિતિ

- તાજેતરમાં રાષ્ટ્રીય આંકડા કચેરીએ દેશમાં રાજ્ય મુજબના સાક્ષરતા દરના(વર્ષ 2017-18 માટે) આંકડા જાહેર કર્યા હતા જેમાં સાત વર્ષ કે તેથી વધુ વયના વ્યક્તિઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.
- આ આંકડાઓ ભારતના નેશનલ સેપલ સર્વેના 75માં રાઉન્ડના ભાગરૂપે શિક્ષણ અંગેના અહેવાલ 'ધરેલું સામાજિક વપરાશ'ના સંદર્ભમાં જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા જેની માહિતી નીચે મુજબ છે.
- આ રિપોર્ટ જુલાઈ, 2017 થી જૂન, 2018 સુધી કરવામાં આવેલા સર્વે ઉપર આધારિત છે.
- 96.2% સાક્ષરતા સાથે કેરળ દેશના સૌથી સાક્ષર રાજ્ય તરીકે ઉભરી આવ્યું છે. જ્યારે 66.4%ના સાક્ષરતા દર સાથે આંધ્રપ્રદેશ સૌથી નીચેના સ્થાન પર રહ્યું છે.
- કેરળ બાદ અનુક્રમે દિલ્હીની સાક્ષરતા 88.7%, ઉત્તરાખંડની સાક્ષરતા 87.6%, હિમાચલ પ્રદેશની સાક્ષરતા 86.6% અને અસમની સાક્ષરતા 85.9% રહી છે.
- આંધ્રપ્રદેશ બાદ રાજસ્થાન 69.7% ની સાક્ષરતા સાથે બીજું સૌથી ખરાબ પ્રદર્શન કરનાર રાજ્ય રહ્યું છે. ત્યારબાદ બિહાર (70.9%), તેલંગાણા(72.8%), ઉત્તરપ્રદેશ (73%) અને મધ્યપ્રદેશ (73.7%) નું સ્થાન છે.
- અખિલ ભારતીય સ્તરે, પુરુષ સાક્ષરતા દર (84.7%) સ્ત્રી સાક્ષરતા દર(70.3%) કરતા વધારે છે.
- સર્વે અનુસાર પુરુષોનો સાક્ષરતા દર તમામ રાજ્યોમાં મહીલાઓના સાક્ષરતા દર કરતા વધારે છે.
- કેરળમાં પુરુષ સાક્ષરતા દર (97.4%) છે જ્યારે સ્ત્રી સાક્ષરતા દર (95.2%) છે. તે જ પ્રમાણે દિલ્હીમાં પુરુષ સાક્ષરતા દર(93.7%) જ્યારે મહીલા સાક્ષરતા દર(82.4%) છે.
- ખરાબ પ્રદર્શન કરનાર રાજ્યોમાં પણ પુરુષ અને સ્ત્રી સાક્ષરતા દરમાં નોંધપાત્ર તફાવત છે.

- આંધ્રપ્રદેશમાં પુરુષ સાક્ષરતા દર 73.4% છે જે મહીલા સાક્ષરતા દર 59.5% કરતા વધારે છે.
- રિપોર્ટમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે લગભગ 4% ગ્રામીણ ઘરોમાં અને 23% શહેરી ઘરોમાં કમ્પ્યુટર છે.
- 15-29 વર્ષની વયના લોકો પર હાથ ધરવામાં આવેલા એક સર્વેમાં જાણવા મળ્યું છે કે ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં લગભગ 24% લોકો અને શહેરી વિસ્તારોમાં 56% લોકો કમ્પ્યુટર ચલાવવામાં સક્ષમ હતા.

ગોવિંદ સ્વરૂપ

- 07 સપ્ટેમ્બર, 2020 ના રોજ દેશના મહાન વૈજ્ઞાનિક અને રેડિયો ખગોળશાસ્ત્રી ગોવિંદ સ્વરૂપનું 91 વર્ષની વયે અવસાન થયું છે.
- ગોવિંદ સ્વરૂપ વિશે:
 - ઉત્તર પ્રદેશના ઠાકુરદારામાં વર્ષ 1929 માં જન્મેલા ગોવિંદ સ્વરૂપને 'ભારતીય રેડિયો ખગોળશાસ્ત્રના પિતા' તરીકે ઓળખવામાં આવતા હતા.
 - તેમણે વર્ષ 1950માં અલ્હાબાદ યુનિવર્સિટીમાંથી માસ્ટર ડિગ્રી મેળવી હતી અને વર્ષ 1961માં સ્ટેનફોર્ડ યુનિવર્સિટીમાં થી ડોક્ટરેટની ડિગ્રી મેળવી હતી.
 - વર્ષ 1963માં ડો.હોમી જહાંગીરભાભાના આમંત્રણ પર ગોવિંદ સ્વરૂપ ભારત પાછા ફર્યા અને ટૂંક સમયમાં 'ટાટા ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ફંડામેન્ટલ રિસર્ચ'માં જોડાઈ ગયા હતા.
 - ટાટા ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ફંડામેન્ટલ રિસર્ચમાં તેમણે રેડિયો ખગોળશાસ્ત્રીઓનું એક સમુહ સ્થાપિત કર્યું, જે વિશ્વમાં તે પ્રકારનો પ્રથમ સમુહ હતો.
 - ગોવિંદ સ્વરૂપના માર્ગદર્શન હેઠળ નેશનલ સેન્ટર ફોર રેડિયો એસ્ટ્રોફિઝિક્સએ વર્ષ 1984 થી 1996 ના ગાળા દરમિયાન જાયન્ટ મીટર-વેવ રેડિયો ટેલિસ્કોપનું(GMRT) નિર્માણ કર્યું હતું, જે 25 કિલોમીટરના ક્ષેત્રફળમાં ફેલાયેલ 30 પેરાબોલિક રેડિયો ટેલિસ્કોપ્સની શ્રેણી છે (દરેક ટેલિસ્કોપનો વ્યાસ 45 મીટર છે) જે બધી દિશાઓમાં ફેરવી શકાતી હતી. તે વિશ્વના સૌથી સંવેદનશીલ દૂરબીનમાનું એક છે અને તેને ગોવિંદ સ્વરૂપના નેતૃત્વમાં ભારતીય વૈજ્ઞાનિકો દ્વારા સંપૂર્ણ રીતે ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યું છે.

પત્રિકા ગેટ, જયપુર

- તાજેતરમાં જ વડાપ્રધાન દ્વારા જયપુર, રાજસ્થાનમાં વીડિયો કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા 'પત્રિકા ગેટ'નું ઉદઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.

પત્રિકા ગેટ વિશે:-

- આ ગેટનું નિર્માણ 'રાજસ્થાન પત્રિકા પ્રકાશન ગ્રુપ' દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે.
- આ ગેટ જયપુર વિકાસ ઓથોરિટીના મિશન અનુપમ હેઠળ સ્મારક તરીકે જવાહરલાલ નહેરુ માર્ગ ઉપર બનાવવામાં આવ્યો છે.
- તે રાજસ્થાનના વિવિધ પ્રદેશોની સાંસ્કૃતિક અને કલાત્મક વારસો દર્શાવે છે.

નવી શિક્ષણ નીતિનો અમલ કરનાર પ્રથમ રાજ્ય- હિમાચલ પ્રદેશ

- હિમાચલ પ્રદેશ સરકારે જાહેરાત કરી છે કે રાજ્યમાં રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ, 2020 તાત્કાલિક અસરથી લાગુ કરવામાં આવશે. આમ નવી શિક્ષણ નીતિ લાગુ કરનાર હિમાચલ પ્રદેશ દેશનું પહેલું રાજ્ય બન્યું છે.
- હિમાચલ પ્રદેશ કેબિનેટે ગયા મહિને 24 ઓગસ્ટે રાજ્યમાં રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ, 2020 ના અમલીકરણ માટે શિક્ષણમંત્રી ગોવિંદસિંહ ઠાકુરની અધ્યક્ષતામાં 40 સભ્યોની ટાસ્ક ફોર્સ બનાવવાનો નિર્ણય કર્યો હતો.

નેશનલ સ્કૂલ ઓફ ડ્રામા(NSD)

- વરિષ્ઠ અભિનેતા અને ભાજપના પૂર્વ સાંસદ પરેશ રાવલને રાષ્ટ્રપતિ રામ નાથ કોવિંદ દ્વારા નેશનલ સ્કૂલ ઓફ ડ્રામા સોસાયટીના પ્રમુખ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા છે.

નેશનલ સ્કૂલ ઓફ ડ્રામા વિશે:-

- નેશનલ સ્કૂલ ઓફ ડ્રામા એ વિશ્વની અગ્રણી થિયેટર તાલીમ સંસ્થાઓમાં એક છે અને ભારતમાં તે પ્રકારની એકમાત્ર સંસ્થા છે.
- તેની સ્થાપના વર્ષ 1959 માં સંગીત નાટક એકેડમીના એકમ દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
- વર્ષ 1975 માં એક સ્વતંત્ર સંસ્થા બની હતી અને તેની નોંધણી 'સોસાયટીઝ નોંધણી ધારા 21' હેઠળ એક સ્વાયત સંસ્થાના રૂપમાં કરવામાં આવી.
- આ સંસ્થાને ભારત સરકારના સંસ્કૃતિ મંત્રાલય દ્વારા સંપૂર્ણ ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવે છે.

રાષ્ટ્રીય હિન્દી દિવસ

- રાષ્ટ્રીય હિન્દી દિવસ અથવા હિન્દી દિવસ દર વર્ષે 14 સપ્ટેમ્બરના રોજ મનાવવામાં આવે છે.

રાષ્ટ્રીય હિન્દી દિવસ વિશે

- આ દિવસ હિન્દી ભાષા અને તેની સાંસ્કૃતિક વિરાસતને અને દેશ-વિદેશના લોકોમાં મૂલ્યોની ઉજવણી કરવાનો છે.
- હિન્દી દિવસની ઉજવણીના ભાગ રૂપે, દર વર્ષે ભારતના રાષ્ટ્રપતિ, ભાષા માટે નોંધપાત્ર યોગદાન આપનારા લોકોને રાજભાષા એવોર્ડથી સન્માનિત કરે છે.

રાષ્ટ્રીય હિન્દી દિવસની ઉજવણી

શાં માટે કરવામાં આવે છે ?

- ભારતની બંધારણ સભા દ્વારા 14 સપ્ટેમ્બર, 1949 ના રોજ અનુચ્છેદ-343 હેઠળ હિન્દીને દેશની સત્તાવાર ભાષા તરીકે સ્વીકારવામાં આવી હતી. આથી દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.

નાઓમી ઓસાકા

- જાપાનની ટેનિસ ખેલાડી નાઓમી ઓસાકાએ યુએસ ઓપનની ફાઇનલમાં બેલારુસની ટેનિસ પ્લેયર વિક્ટોરિયા એઝારેન્કાને હરાવીને પોતાનો ત્રીજો ગ્રાન્ડ સ્લેમ જીત્યો છે.
- 22 વર્ષીય નાઓમી ઓસાકા આ ઐતિહાસિક જીત સાથે વિશ્વ રેન્કિંગમાં ત્રીજા નંબરે પહોંચી ગઈ છે.
- નાઓમી ઓસાકા પહેલી એશિયન ખેલાડી (પુરુષ અથવા સ્ત્રી) બની છે કે જેણે ત્રણ ગ્રાન્ડ સ્લેમ્સ જીત્યા છે.

યુએસ ઓપન વિશે

- યુએસ ઓપન ચાર ગ્રાન્ડ સ્લેમ ટેનિસ ટૂર્નામેન્ટ્સમાંથી એક છે, અન્ય ત્રણ ગ્રાન્ડ સ્લેમ્સમાં ફ્રેન્ચ ઓપન, વિમ્બલ્ડન અને ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપનનો સમાવેશ થાય છે.
- આ ગ્રાન્ડ સ્લેમ ટૂર્નામેન્ટ્સનું આંતરરાષ્ટ્રીય ટેનિસ ફેડરેશન (ITF) દ્વારા આયોજન કરવામાં આવે છે.

યોશીહિદે સુગા

- યોશીહિદે સુગા જાપાનની શાસક પક્ષ લિબરલ ડેમોક્રેટિક પાર્ટીના(LDP) નવા વડા તરીકે ચૂંટાયા છે.
- જાપાનના વર્તમાન વડા પ્રધાન શિંજો આબેના અનુગામી તરીકે યોશીહિદે સુગાને 377 મતો મળ્યા છે.
- મહત્વપૂર્ણ છે કે જાપાનના વડા પ્રધાન શિંજો આબેએ ગયા મહિને સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓના કારણે રાજીનામું આપવાની ઘોષણા કરી હતી.

યોશીહિદે સુગા વિશે

- યોશીહિદે સુગા હાલમાં શિંજો આબેની સરકારમાં મુખ્ય કેબિનેટ સચિવ તરીકે સેવા આપી રહ્યા છે.

- યોશીહિદે સુગા પોતાને સુધારાવાદી તરીકે રજૂ કરે છે જેણે અમલદારશાહીના પ્રાદેશિક અવરોધોને તોડીને નીતિઓ લાગુ કરવામાં સફળ થયા છે.

તાલિબાન મુદ્દે ભારતની રણનીતિમાં પરિવર્તન

- તાજેતરમાં ભારતે કતારમાં (દોહા) અફઘાન સરકાર અને તાલિબાન વચ્ચેના આંતર-અફઘાન વાટાઘાટોના ઉદઘાટન સમારોહમાં ભાગ લઈને તાલિબાન પ્રત્યેની બદલાતી વ્યૂહરચનાનો સંકેત આપ્યો છે.

ભારતની રણનીતિની મુખ્ય બાબતો

- આંતર-અફઘાન શાંતિ સંવાદમાં ભારતની હાજરી સૂચવે છે કે ભારતે અફઘાનિસ્તાનમાં તેની વ્યૂહરચના બદલી છે વાસ્તવિકતા અને બદલાતી સત્તા માળખાને જોતા રણનીતિ બદલવામાં આવી છે.
- અફઘાનિસ્તાનમાંથી યુ.એસ.ના ખસી જવાથી પાકિસ્તાન અફઘાનિસ્તાનમાં પ્રત્યક્ષ અથવા અપ્રત્યક્ષ નિકટતાને લીધે નોંધપાત્ર નિયંત્રણ કરવા ઈચ્છે છે.
- જો કે કેટલાક નિષ્ણાતોના જણાવ્યા મુજબ, અફઘાન સરકારની પાર્ટી તરીકે હાજર હોવાને કારણે ભારતે આ કાર્યક્રમમાં ભાગ લીધો હતો. જ્યારે ભારત હજી પણ તાલિબાનને માન્યતા આપતું નથી.

ભારતનો અભિપ્રાય

- ભારતનું માનવું છે કે કોઈપણ શાંતિ પ્રક્રિયાની આગેવાની અફઘાન સરકાર દ્વારા થવી જોઈએ, અફઘાન સરકારની માલિકીની હોવી જોઈએ અને અફઘાન સરકાર દ્વારા નિયંત્રિત હોવી જોઈએ. એટલે કે તેણે અફઘાનિસ્તાનની રાષ્ટ્રીય સાર્વભૌમત્વ અને પ્રાદેશિક અખંડિતતાનું સન્માન કરવું જોઈએ અને માનવાધિકાર અને લોકશાહીને પ્રોત્સાહન આપવા પ્રયત્નો કરવા જોઈએ.
- શાંતિ મંત્રણામાં અફઘાનિસ્તાનમાં લોકશાહી ઈસ્લામિક પ્રજાસત્તાકની સ્થાપનામાં થયેલી પ્રગતિને જાળવી રાખવાની પણ જરૂર છે.
- લઘુમતીઓ, મહિલાઓ અને સમાજના નબળા વર્ગના હિતોનું રક્ષણ થવું જોઈએ અને અફઘાનિસ્તાન અને તેના આસપાસના વિસ્તારમાં હિંસાના મુદ્દાને અસરકારક રીતે ધ્યાન આપવું જોઈએ.
- અફઘાનિસ્તાનમાં ભારતીય દૂતાવાસ અને ભારતીય કંપનીઓ અને કામદારો સહિતના ભારતીય હિતોને પણ સુરક્ષિત રાખવું જોઈએ.

- ભારત એક 'સ્વતંત્ર અને સાર્વભૌમ' અફઘાનિસ્તાનનું સમર્થન કરે છે. 'સ્વતંત્ર અને સાર્વભૌમ' શબ્દોનો ઉપયોગ સ્પષ્ટ કરે છે કે અફઘાનિસ્તાનને પાકિસ્તાન દ્વારા નિયંત્રિત ન કરવું જોઈએ.

એન્જિનિયર દિવસ

- દર વર્ષે 15 સપ્ટેમ્બર દેશભરમાં એન્જિનિયર દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.

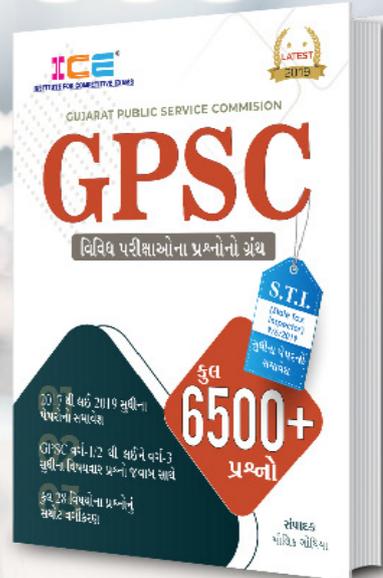
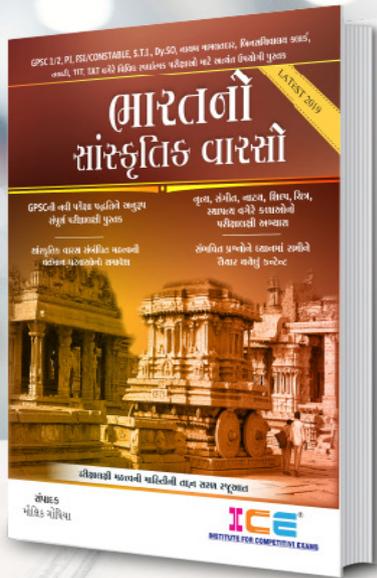
એન્જિનિયર દિવસ વિશે

- ભારતમાં આ દિવસ દેશના સર્વશ્રેષ્ઠ એન્જિનિયર અને ભારત રત્ન ડો. મોક્ષગુંદમ વિશ્વેશ્વરૈના જન્મદિવસની ઉજવણી માટે ઉજવવામાં આવે છે અને આ વર્ષે તેમની 160મી જન્મજયંતિ ઉજવવામાં આવી રહી છે.

- ડો. એમ. વિશ્વેશ્વરૈયાનો જન્મ 15 સપ્ટેમ્બર, 1861 ના રોજ કર્ણાટકના ચિક્કબલ્લાપુરમાં તેલુગુ પરિવારમાં થયો હતો.
- ડો. એમ. વિશ્વેશ્વરૈયા માત્ર ભારતના મહાન સિવિલ એન્જિનિયરોમાંના એક જ નહોતા, પરંતુ તેમણે વર્ષ 1912થી 1919 દરમિયાન મૈસુરના 19માં દિવાન તરીકે પણ સેવા આપી હતી.
- તેમના કાર્યોને લોકહિતમાં બિરાજતાં, દર વર્ષે માત્ર ભારત જ નહીં શ્રીલંકા અને તાંઝાનિયામાં પણ, 15 સપ્ટેમ્બર એન્જિનિયર દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.
- તેમના સૌથી નોંધપાત્ર પ્રોજેક્ટમાંનું એક 'કૃષ્ણ રાજા સાગર તળાવ અને ડેમ' છે, જે કર્ણાટકમાં આવેલ છે.
- વર્ષ 1955 માં, તેમની અભૂતપૂર્વ અને લોકકલ્યાણ સિદ્ધિઓ બદલ તેમને દેશના સર્વોચ્ચ સન્માન ભારત રત્નથી નવાજવામાં આવ્યા.
- ભારત સરકાર દ્વારા વર્ષ 1968 માં તેમની જન્મ તારીખને એન્જિનિયર દિવસ તરીકે જાહેર કરવામાં આવી હતી.

GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE, S.T.I., Dy.SO, નાયબ મામલતદાર, બિનસચિવાલય ક્લાર્ક, તલાટી, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

Available at
amazon

ICE[®]
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

